

Atëfëtan and Yesu ang ÿëgw ko Maco Lilaya in

Akayëta aņo ro, Maco, asëfan abat ar Yesu, ÿëgwëk. Aÿëgw ÿëgw ko mëne ang beya baxo Kaxanu alawëneli këņo lawëneliw Afexën ar ngwën ak, aņata ñata ko. Yesu Kërisët ñatak dek bebër fëna baxo Kaxanu bën. Barikan bëlëngw bër Bëšëwif bën așus șus bano ga bani yëland mëne alif ko lifënd bapela band Kaxanu baņ, ata lëxw këno gër Pilat. Mëņ xiti këņo do re ko eno dāw mopika gër kërëwa. Ecës ed Yesu elo ex șadaxa ir kë rëxëtënd eñëņenax end ar xwëta këņo yo. And xani ko Axwën Yesu gër ecës aņ, fel këbi bësëfan bërëxëm bën eni tëfëtërand endëxëm eņ gë enëng gë enëng dek ngwën in. Er ex gër akayëta aņo in:

Ang ÿanak aniyān do gë andiyen and Yesu ak:
1.1–4.25.

Osëyali or bapela band Owun or Kaxanu ol:
5.1–7.29.

Bandixa band Yesu baņ, do gë bënd baxo sëyalind beņ: 8.1–9.38.

Osëyali or epemëra ed Atëfëtan aņ: 10.1–11.1.

End bësëyali bër Apela and Moyis eņ: 11.2–12.50.

End bapënëtal band Owun or Kaxanu eņ: 13.1–52.

Bandixa band Yesu baņ, do gë bënd baxo sëyalind beņ: 13.53–17.27.

End aminëmëra and gër oxëreceņ eņ: 18.1–35.

Bandixa band Yesu ban do gë bend baxo sëyalind bej: 19.1-23.39.

End omakaw ond Yesu eñ: 24-25.

End ecës ed Yesu el do ang xani ko gër ecës eñ: 26.1-28.1-20.

End bëxarëk bër Yesu Kërisët eñ

¹ Mondako ex andëwëra and bëxarëk bër Yesu Kërisët añ, mëñ ar ex rëwis ir Abëraxam, rëwis ir Dafid in. ² Abëraxam ex sëm ir Isak, Isak sëm ir Yakob, do Yakob sëm ir Yuda do gë bofinëm. ³ Yuda ex sëm ir Peres do gë Sera, do nëm irebën ex Tamar. Peres ex sëm ir Esërom, do Esërom sëm ir Aram. ⁴ Aram ex sëm ir Aminadab, Aminadab sëm ir Nahason, do Nahason sëm ir Salëma. ⁵ Salëma ex sëm ir Bohes, do nëm ir Salëma ex Raxab. Bohes ex sëm ir Yobed, do nëm ir Yobed ex Rut. ⁶ Obed ex sëm ir Isayi, do Isayi sëm ir Dafid, emun eñ. Dafid ex sëm ir Salomon, do nëm ir Salomon ex asoxari ar Uri an. ⁷ Salomon ex sëm ir Roboham, Roboham sëm ir Abiya, do Abiya sëm ir Asa. ⁸ Asa ex sëm ir Yosafat, Yosafat sëm ir Yoram, do Yoram sëm ir Osiyas. ⁹ Osiyas ex sëm ir Yohatam, Yohatam sëm ir Akas, do Akas sëm ir Esekiyas. ¹⁰ Esekiyas ex sëm ir Manase, Manase sëm ir Amos, do Amos sëm ir Yosiyas. ¹¹ Yosiyas ex sëm ir Yekoniyas do gë bofinëm. Ata angwën año wëla banëbi Bëyisërayel bën oxadëp ol gër ebar ed Babilon. ¹² And sebëtëgu kënëbi gër oxadëp añ, Yekoniyas hi ko sëm ir Salacel, do Salacel sëm ir Sorobabel. ¹³ Sorobabel ex sëm ir Abihud, Abihud sëm ir Eliyakim, do Eliyakim

sëm ir Asor. ¹⁴ Asor ex sëm ir Sadok, Sadok sëm ir Akim, do Akim sëm ir Elihud. ¹⁵ Elihud ex sëm ir Elasar, Elasar sëm ir Mataņ, do Mataņ sëm ir Yakob. ¹⁶ Yakob ex sëm ir Yosef, așan ar Mari an. Mari ijo rëw këņo Yesu, ir këno wacënd Kërisët. ¹⁷ Awa er ex bandëwëra epëxw gë banax elod Abëraxam xali gër Dafid. Bëtëraguk bandëwëra epëxw gë banax, elod Dafid xali angwën and oxadëp or Bëyisërayel gër ebar Babilon aņ. Bëtëraguk bête bandëwëra epëxw gë banax, elod gë oxadëp or gër ebar Babilon ol xali gër Yesu Kërisët.

End andëwã and Yesu eņ

¹⁸ Ata mondako bax andëwã and Yesu Kërisët aņ. Mari nëm irexëm, enëm ed Yosef ebaxo. Do đamana eni nangër, Mari șot ko acël gë panga ind Angoc Amënëk iņ. ¹⁹ Yosef, așan arexëm, ga hi baxo cëņ ar șenene, xey këņo eņo cëfënin. Ata ko yëlarand ang ko ri eni capëraxën yir fo. ²⁰ Nand baxo yëlarand mondako na, meleka ir Axwën in șanayaxën këņo në lakeli, do re ko: «Yosef, wëj ar andëwëra and Dafid an, kërey yëda na eyo ņateli Mari, alindax. Ar gër acël andexëm aņ, Angoc Amënëk aņ wëlaw këņo. ²¹ Lëmëta ex, do and këņo rëw aņ, yëliđo ođac or Yesu gayik mëņ këbi racët bulunda ir Isërayel in gër beñëjënax.» ²² Ata đek bendey beņo mondako ex ņata ang re baxo Axwën ak pađ gë alađwënel Esayi ak: ²³ «Endënađ emeja kë hi gë acël, do eņo dëw lëmëta ir këno wacëđ Emanuwel, mëne ngëņ “Kaxanu nëngaw

këbo✧».» ²⁴ And nêngëta ko aŋ, Yosef ri ko ðek er fel baŋo meleka ir Axwën in. Ata yen këŋo alindaŵ Mari. ²⁵ Bari ani nangër bana xali rëŵ këŋo lëmëta in. Ata Yosef yël këŋo oŵac or Yesu ol.

2

End bëšaki eŋ

¹ And rëŵ këno Yesu gër Betëlexem aŋ, Erod wun bax gër ebar ed Yude. Ata bëšaki bërxaniw bax gand Apën-eñan, ñatëgu këni gër Yerusalem, gër eyang ed Erod. ² Wëka këni: «Ro nde exo emun end Bëšëwif end rëŵ këno ecede eŋ? Gayikwa biyi emal edexëm el watëgu këmi elod gand Apën-eñan mëŋ yowaxënëgu këmi mi poxi gër lëngw irexëm, mo calexën.» ³ Ga wël këni eŋo, Erod emun eŋ, gë Bëyerusalem bën, wëlandëra këbi xali xurik. ⁴ Ata Erod ŵac këbi ðek bëšadaxan bëlëngw bën do gë bëšalen bën ebi mëka ba feye bax eno dëŵ Afexën an. ⁵ Yaka këno: «Gër ebar ed Yude ro dëŋ, gër angol and Betëlexem. Ga yëgw ko wa alawënel an:

⁶ “Wëj angol and Betëlexem aŋo, gër ebar ed Yude,

Şëf gër bangol bangwëlik band gër ebar ed Yuda hi këy,

ay gi ex na wa angol and toc.

Gër ndey na këno rëŵ ar kë wun

gër enëng end Isërayel, bulunda iram an✧.”»

⁷ Ata Erod ŵac këbi yir fo bëšaki bëjo do wëka këbi eno pënëtan aye amëd and şanayak emal

elo aŋ. ⁸ Ata ga lawñen këbi gër Betëlexem, re ko: «Awa ŋatin tan en mëkaraw aye end lëmëta ijo eŋ. And këno watëgu aŋ, bakawëdën ijo ro ene nangënati mëŋ këme yed wëno bëte me poxi gër lëngw irexëm mo calew.» ⁹ Ga wëlër këni mondako gë emun eŋ, bëšaki bën xuca këni ond gër Betëlexem oŋ. Ata emal ed watëgu bani elod apën-eñan el lëngweli këbi. And ñatëk gër ed hi baxo lëmëta aŋ, xwëšak. ¹⁰ Bëšaki bën ga wat këni emal el, nëngandëra këbi mbaŋ. ¹¹ Lil këni gër iciw ind bax ñoband emal, sək kënëbi lëmëta in gë Mari, nëm irexëm. Na foxira këni do šale këno. Fëtëra këni bëkwëtaya bënd kodï bën do šëmaxën këno gë oyël or wëlagu bani oŋ: kaŋe, gë ašururu ir xwëšëna bani gë angiri, do gë ogu ond këni wăcënd mir. ¹² Ata šitin këbi Kaxanu në lakeli eno beš Erod amaŋi wăŋi aŋ. Mondako wăŋi këni kwël fëña išëxe ond gër ebar edebën oŋ.

End egëreli ed Yesu gër ebar ed Misëra eŋ

¹³ And wăŋi këni bëšaki aŋ, meleka ir Axwën in šanayaxën këŋo Yosef në lakeli do re ko: «Yosef, kanil eyëbi gëreli lëmëta in gë nëm gër ebar ed Misëra. Nëpaxëdën fën xali yatir këni fel en maŋiw. Gayikwa Erod ašala ko šala eŋo daw lëmëta in.» ¹⁴ Ga nëngëta ko Yosef, xanin këbi kwël gëmëd fo lëmëta in gë nëm do wëla këbi gër ebar ed Misëra. ¹⁵ Fën yëpax bani xali šës ko Erod. Ata mondako ñata bax er re baxo Axwën Kaxanu paß gë alawñenel in:

«Asëñiŵën wăcëgu këmo exo canëgu gër ebar ed Misëra✠.»

End enemi ed bëndoyer gër Betëlexem eŋ

¹⁶ And wata ko Erod mëne anëka yifa këno bëšaki aŋ, xoŷ ko xali xurik. Šëñëta këbi ocoroda odexëm ok eni ye gër Betëlexem enëbi dawërax dek bëtox bëtošan bëŋ elod bënd bëniy bëki bëŋ xali gër bënd bayik gër oyer. Mondako yëla baxo Erod kë fed gë amëd and fënëtan bano bëšaki aŋ. ¹⁷ Ata ħatak er reya baxo Yeremi, alaŵënel ar Kaxanu in:

¹⁸ «Otes kë wëлинд gër angol and Rama, Otes do gë edenitaran kë wëлинд, Rašel këbi ŷawënd obaš orexëm ol, Ayifara yo ayifara, axo ma ex na exo cësina, gayik ani bo ex na, dek šës këni✠.»

End omaŷi ond gër ebar ed Isërayel eŋ

¹⁹ And šës ko Erod aŋ, meleka ir Axwën in šanayaxën këŋo Yosef në lakeli gër ebar ed Misëra. ²⁰ Fel këŋo: «Yosef, gërëgako kanil eyëbi maŷeli lëmëta in gë nëm gër ebar ed Isërayel. Bër ŷandi babi aniyand andexëm bën anëka nemira këni.» ²¹ Ata Yosef xani ko, wëd këbi lëmëta in gë nëm do wăŷeli këbi gër ebar ed Isërayel. ²² Barikan and wël ko mëne Arëkelawos bëtelik owun or sëm Erod ol gër ebar ed Yude aŋ, yëda ko eni baka fën. Ata Kaxanu ga sitin këŋo në lakeli, ħateli këbi gër ebar ed Galile. ²³ Ye ko ŷëpax këni gër angol and këni wăcënd Nasaret. Ata ħatak er re

✠ **2:15** 2.15 Ose 11.11 ✠ **2:18** 2.18 Yeremi 31.15

bani bêlawênel in: «Abênasaret këno ÿana eno macënd✧.»

3

End epemëra ed Şaş Batis eñ

¹ Amêd aņo, şaşayaw baxo Şaş Batis gër ladawe ir gër ebar ed Yude, do ko femërand end Kaxanu eñ. ² Er baxo rend: «Nëngwëtin ola orewën ol gayik owun or gër orën dām ex!» ³ Ata Şaş Batis ex ar baņo rend alawênel Esayi an: «Ala exëna ar kë xeÿërand gër ladawe, oniŵ orexëm ol kë rend: “Ñnanin fëña ir Axwën in! Debëtin bëpëña bënd ko xucaxën bëñ.✧”»

⁴ Şaş Batis, acud and omban ond gelemba baxo şudand do baxo xapand enar gër edum. Eyamb yamb irexëm in ebax owure do gë dingën ibapuÿ. ⁵ Bëyerusalem bën, do gë ebar ed Yude el dëk, gë dëk ebar ed Yurëdeñ el, aye bani yend bura-bura gër ed hi baxo Şaş Batis. ⁶ Do mën abuyi babi buyind polo gër Yurëdeñ bër bax futënd poyoma beñëñenax bend ri këni bën.

⁷ Ata Şaş Batis wat këbi Ofariseñ do gë Osaduseñ odanjëm ga yow këni gër xobuyi. Re ko: «Wën ang bandën fo siti këni. Noÿo wa fel këñun mëne axor ex en kwëÿëta kiti ind Kaxanu ind kë yowënd in? ⁸ Diyindën de ari bandixa band kë ŵasinënd mëne anëngwëta dëñ nëngwëtak ola orewën ol. ⁹ Bari këren yëland na gayikako Abëraxam ex axarëk arewën

✧ **2:23** 2.23 Esayi 42.6 ✧ **3:3** 3.3 Esayi 40.3

an kën fexaxën. Kaxanu axor ko xor exo nëngwët oxaỹ oŋo dëŋ ex gi obaš or Abëraxam. ¹⁰ Ado anëka wëf ko ecëngwa el exo taŋaxën batëx baŋ nêš gër odëmbët: atëx and ax dëwënd na odëwëreŋwen ojekax yo, asaŋ ko saŋ do exo ðap gër xodux. ¹¹ Wëno abuyi këmun buyind gër men ex watixën mëne anëngwët nëngwët kën ola orewën ol. Barikan ar ke sëfëgund an këŋun ŷana eŋun buyind gë panga ind Angoc Amënek in do gë xodux ol. Mëŋ fangak nëmëc wëno: ado wëno axe ñap ex na mo pedët baped bandexëm baŋ. ¹² Ekëða lëkaya ko gër ataxan andexëm exo pelëraxën gër ebar edexëm. Awëla ko wëla bële in exo cacëx gër akërukëru andexëm. Barikan enenar eŋ alap ko lap gër xodux or ax ðomind na gë eðomi.»

End xobuyi or Yesu eŋ

¹³ Ata Yesu ga xaniw ko gër ebar ed Galile, yow ko Yurëdeŋ, gër Şaŋ Batis, eŋo buyixën. ¹⁴ Barikan Şaŋ Batis aŋëp baxo hëpënd do ko rend: «Wëno wa ex ar ŷapëk eye buyi an, ecëñëxët yow këy gër ndam!» ¹⁵ Na re ko Yesu: «Buyile mondako dëŋ gayikwa aŋap ŷapëk exe ŋataye ðek er ex ŷenene in.» Aŋo fo wã ko Şaŋ Batis do buyi këŋo. ¹⁶ Ga ko şëpëta Yesu, hik fol orën ol. Wat këŋo Angoc and Kaxanu aŋ ga ko fedaw gër ndexëm ang eðëxwëte epeşax fo. ¹⁷ Wëlik oniŋ gër orën: «Ajo ex Asëñiwën ar pëlot gër yomb iram an. Ata wëno mbaŋ ke nënganënd endexëm eŋ.»

4

End Yesu do gë şabucara eŋ

¹ Ata Angoc Amënëk aŋ wëla këŋo Yesu gër ladawe eŋo dix atëy gë şabucara in. ² And siwî ko Yesu, gëmëd gë goyat xali bakey ofëxw onax aŋ, xor këŋo eŋo eŋ. ³ Amëd aŋo, sëkaw këŋo Ayifa an, re ko: «Angëmëne Asëñiŵ ar Kaxanu ey, nëngwëtël oxaŷ oŋo ex gi eyamb yamb.» ⁴ Yaka ko Yesu: «Ga yëgw këni gër akayëta and Kaxanu: “Ala an aliya ko liyand gë dek eyeyan ed Kaxanu el, ax gi ex na gë eyamb yamb in fo*.”»

⁵ Şabucara in wëla këŋo Yesu gër angol amënëk*. Ga xwët këŋo yaŋ gër ejur ed Aciwî and Kaxanu, ⁶ re ko: «Angëmëne Asëñiŵ ar Kaxanu ey, dapayal. Ax gi ex na nde aÿëgw yëgw këni: “Afel këbi fel omeleka odexëm ok endey eŋ do bën eni kaka gë otaxan odebën ok këdi këy lapa në ekaŷ*.”» ⁷ Yaka ko Yesu: «Bëte aÿëgw yëgw këni: “Ax gi ex na monëŷali Kaxanu, Axwën arey an?*”»

⁸ Şabucara in wëla këŋo bëte Yesu yaŋ në atënd acakax, ŵasindëra këŋo dek owar or gër ngwën oŋ gë enjaran endebën eŋ. ⁹ Re ko: «Ayël këmi yël owar oŋo dek angëmëne afoxi foxi këy gër lëngw iram eye cale.» ¹⁰ Yaka ko Yesu: «Wëj Sindan, nacëtale fa, gayikwa aÿëgw yëgw këni: “Poxiyind wayët gër lëngw ir Kaxanu, Axwën

---

☆ **4:4** 4.4 Acariyakinëm 8.3 * **4:5** 4.5 Angol and Yerusalem aŋ këni wăcënd mondako. ☆ **4:6** 4.6 Calemoñëw 91.11-12 ☆ **4:7** 4.7 Acariyakinëm 6.16

arey an, do caleyindo mën̄ fo✧.»¹¹ Ata šabucara in sebēt kēŋo Yesu. Sēkaw kēno omeleka eno dēba.

End Yesu gēr ebar ed Galile eŋ

¹² And wël ko Yesu mēne anēka sēra kēno Šan Batis aŋ, nacēta ko gēr ebar ed Galile. ¹³ Šan ko Nasaret in do rēfa ko gēr Kafarēnawum, ler gēr bēŋa ir anjer and Galile aŋ, gēr ebar ed xwēn bani bandēwēra band Sabuloŋ do gē Nefētali. ¹⁴ Mondako ħata bax er re baxo alawēnel Esayi in:

¹⁵ «Bēr gēr ebar ed Sabuloŋ bēn do bēr gēr ebar ed Nefētali bēn,
Bēr lēgēk gēr fēna ir ler gēr anjer bēn,
Bēr lēgēk ekeg ed Yurēdeŋ bēn,
gēr ebar ed Galile ir benēng becēxe,
¹⁶ bulunda ir yēpak gēr ecamēdan in,
watēk angoben atēm,
gēr bēr yēpak gēr ebar ed ecamēdan bēn,
gēr ed yāñēk ecēs,
šanayak angoben atēm✧.»

¹⁷ Ata Yesu, amēd aŋo dēŋ yāna baxo ko femēnd mondako: «Nēngwēt in ola orewēn ol gayik owun or gēr orēn ol dam ex!»

End bēsēfan bēyanar eŋ

¹⁸ Akey amat, Yesu ko sēfand bēŋa ir anjer and Galile in. Wat kēbi Simon, ar nēngwēt baŋo Piyer an, do gē Andēre abinēm, ga kēni lapēra owēn gēr anjer, bēsēpēt bēr oxan ebani. ¹⁹ Yesu ga sēka kēbi re ko: «Wēn tēfēgune tan

mun di bëbar bër bela.» ²⁰ Atañ seb këni na owën oñ do kwël sëf këno. ²¹ Ga ye këni imbad, wat këñëbi bër aminëmëra bëšëxe, bosëñiŵ bor Sebede, Šak do gë abinëm Šañ. Awëxëtëra bani wëxëtërand owën orebën oñ gë sëm irebën polo në ikuluñ. Yesu wãc këbi: ²² atañ seb këni kulun in, gë sëm irebën ak, do kwël sëf këno.

End Yesu gër ebar ed Galile eñ

²³ Ebar ed Galile el dek baxo sëfërand Yesu, do babi sëyalirand Bëšëwif bën gër baciŵ bacaleya bandebën. Atëfëtan and owun or Kaxanu añ baxo femërand do afakën babi fakënënd bela bën ošëxwëra or ex yo do gë oseÿi or ex yo. ²⁴ Ata mondako wëli bax owãc orexëm ol dek ebar ed Siri el†. Awëlanëgu bano wëlanëgund dek bër bax sorond bën, bër lëk babi ocëxwëra od ex yo bën, gë bër babi soronënd bëyël bën, gë bër gë šënan bën, do gë bëseÿik bën. Dek babi fakënënd. ²⁵ Ata moñëmb bani ÿëmbënd bela bër baño sëfarand Yesu bën, gër ed ko ye yo: hik gër ebar ed Galile, hik gër ed Bangolepëxw, hik gër ed Yude, hik gër angol and Yerusalem, hik gër ebar ed ekeg ed Yurëdeñ el.

5

End osëyali or gër etënd eñ

¹ Akey amat, Yesu wat këbi bela bën bamëxwër bamëxwër, ga barërëgu këni kap gër etënd. Ga ÿëpa ko, xeta këno bëšëfan bërexëm bën. ² Ata ñëbëta ko, këbi sëyalind mondako:

† **4:24** 4.24 Amëd año, ebar ed Isërayel el do gë ed Siri el emun amat xwën bax. Gër Damas ebaxo gofërëner ilëngw in.

- 3 «Nëngandërayindëlebi bër sitarak gër onden
bën,
gayikwa bën xwënëk owun or gër orën ol!
- 4 Nëngandërayindëlebi bër kē sesërand
gërëgako bën,
gayikwa Kaxanu ayifara këbi yifara!
- 5 Nëngandërayindëlebi bër nënga këbi onden
bën,
gayikwa bën kē bëteli ebar el!
- 6 Nëngandërayindëlebi bër yāndi këbi ola or
şenene
ang eyamb-yamb fo bën,
bër sel këbi ang men fo bën,
gayikwa Kaxanu ayël yël këbi eni yamb or
şenene ol xali eni med!
ayël këbi yël eni ceḅ xali eḅi ped.
- 7 Nëngandërayindëlebi bër gē axayēnan bën,
gayikwa Kaxanu axayēnan këḅo xayēnan bën
bēte!
- 8 Nëngandërayindëlebi bër gē oṵëkw oṵënëk
bën
gayikwa bën ex bër këḅo wat Kaxanu bën!
- 9 Nëngandërayindëlebi şaland aketëxeta bën
gayikwa bën kē hi obaş or Kaxanu ol!
- 10 Nëngandërayindëlebi bër kënëḅi rixërand nē
end epëḅ ed fëḅ këni end şenene bën,
gayikwa bën xwënëk owun or gër orën ol!
- 11 Nëngandërayindëleḅun ado enun cirërand,
ado enun dixërand, ado enun nagaşandërand
end ex yo nē end oṵac oram.
- 12 Nëngandërayindëleḅun, mandërayindën
onënga ol gayik amaşën atēm kën sēkëx
yaḅ gër orën. Enimin mondako banëḅi

rixërand bëlawënel bër Kaxanu bër lëngwatëgu këjun gër ngwën bën.»

End ongal do gë angoben eñ

¹³ «Wën ex ongal ond ebar oñ. Bari angëmëne ongal oñ axac xacëk, gë ine kë yëw gašëxe? Alexëx fo ex fac eni bëñërax bela bën? ¹⁴ Wën ex angoben and ngwën añ. Angol and yañ në etënd añ ax gind na monem. ¹⁵ Ani pëtënënd na lambo in do eni ñoß gë enëp, barikan yañ këni xawënd ebi ñobaxënënd dek bër gër iciw bën. ¹⁶ Awa ola orewën ol ñobayindëlebi bela bën, eni wataxënënd benjekax bend kën rind beñ do eno cëkwaxën Sorix irewën Kaxanu, mëñ ar ex yañ gër orën an.»

End acariya do gë bëlawënel eñ

¹⁷ «Këren yëland na mëne anëka yow këme me yepën Acariya añ do gë er reya këni bëlawënel in. Ame yow ex na me yepën, barikan me ñata. ¹⁸ Dal in këmun felënd, enimin, xali ex dëxëta orën ol do gë ebar el, inger gimatak ax dëxëta na gër acariya, xali ex ñata dek. ¹⁹ Awa ar kë lif apela and xurik ex ba gër acariya do ebi tëyalind bela bën eno tëfëteli an, ajo kë xuri ex ba gër owun or yañ gër orën. Barikan, ar kë rind er rek acariya in do ebi tëyalind bela bën eno tëfëteli an, ajo ar gapak ko hi gër owun or yañ gër orën. ²⁰ Mëñ këmun felaxënënd, angëmëne or šenene orewën ol ax nëmëca ex na or bëšalen do gë or Ofariseñ ol, din an dïl na gër owun or gër orën.»

End oxoỹ eñ

²¹ «Ax gi ex na nde awël wël kën er fel banëfi bëxarëk bërewën in: “Ax gi ex na monawã ala. Ar këno laŵ yo ala, ar kiti exo.” ²² Barikan, wëno ga re këme, ar këno xoÿën yo abaÿe arexëm, ar kiti exo. Bëte ar këno re yo abinëm: “Wëj ašoÿik ey!” Bëxarëk bër Bëšëwif bën ÿapëk eño kiti. Bëte ar këno re abinëm: “Wëj afënirëx ey!” ar gër xodux exo. ²³ Awa angëmëne šadaxa ye këy ey di gër angëb do fën ey kwitaw mëne abaÿe arey ÿeÿ xoÿën ki na, ²⁴ tebël šadaxa ijo na gër angëb ey mara en ketënëgu pere. Do and kën xetënëgu aŋ, bakaw ey ŋata šadaxa irey in. ²⁵ Angëmëne eñun kucar gë ala do en yend ond gër kiti oŋ, wëlër in ngëŋ gër fëña këdi kën fiat exi dëxwëx gër axiti do axiti an exo cena eño pel anëkona an exi mëla gër përa. ²⁶ Dal in këmi felënd dãmama ey canaxën gër epëra elo, kodï irey in dek këy nəcët.»

End orekar eŋ

²⁷ «Ax gi ex na nde awël wël kën er rek acariya in: “Ax gi ex na mondi orekar ol.” ²⁸ Barikan wëno ga re këme, ar këno nëkon yo asoxari do eño ÿandi eni dākido, anëka ri këni orekar ol gër emëkw edexëm. ²⁹ Angëmëne angës and liw aŋ ki lënanënd eñëŋënax eŋ, nongoloyëtël ey dap caw! Gayikwa pecanëlexi ey bayi gë angës amat, gë exi dëxw Kaxanu dek eman eŋ gër xodux or ax dōmind na gë edomi. ³⁰ Angëmëne ataxan andey and liw aŋ ki lënanënd eñëŋënax eŋ, kacal ey dap caw! Pecanëlexi ey bayi gë ataxan amat gë exi dëxw Kaxanu dek eman eŋ gër xodux or ax dōmind na gë edomi.

End ecapër ed eñer eŋ

³¹ «Acariya aŋ rek: “Ar kəŋo feland asoxari arexəm an, pəxwənəleŋo kayəta ir ex sede ir acapëra✧.” ³² Barikan, wəno ga re kəme, ar kəŋo fela yo asoxari arexəm xarak ax gi ex na nē end orekar, nē ecēñəta eŋo gər orekar. Do ar kəŋo yër yo asoxari ar fela kəŋo icən indexəm, nē edi exəni orekar ol gē asoxari ajo.»

End eyaşar eŋ

³³ «Awəl wəl kən bəte mēne afel fel banəbi bəxarək bərewən: “Ax gi ex na monjaşar, barikan and kəy yaşar gər oŋac or Axwən, dil ari er re kəy in.” ³⁴ Barikan wəno, ga re kəme, ax gi ex na dəŋ monjaşar. Ax gi ex na monjaşar an: hik orən ol gayik añəpara and owun or Kaxanu aŋ ex. ³⁵ Ax gi ex na monjaşaran ebar el gayik ambəñaxən andexəm ex. Ax gi ex na monjaşaran bəte Yerusalem in gayik angol and emun etəm aŋ ex. ³⁶ Ado gaf irey in dəŋ ax gi ex na monjaşaran gayik emban gematak ay kor na ey peşən, bəte ay kor na ey banəngənin end feşək eŋ. ³⁷ Gər ed ebax ey yaşar, ga ŵa ŵa kəy del “Awa”, bari ga ħəp ħəp kəy del “Ali”. Gē yēy baş kəy na, awa er şabucara ex.»

End emaşar eŋ

³⁸ «Ax gi ex na nde awəl wəl kən er rek acariya in: “Ar kəŋo fətinən yo ala angəs, pətinənəleŋo məŋ bəte andexəm aŋ! Bəte ar kəŋo foyətən yo ala añənga, poyətənəleŋo məŋ bəte andexəm aŋ!” ³⁹ Barikan wəno ga re kəme mēne axo gi ex

---

✧ 5:31 5.31 Malaxi 2.14

na monjaka axeŷax ar ki rixërand an. Angëmëne ala exi cën gër añam and liw̃, bexënëlo and šame aŋ. ⁴⁰ Bëte angëmëne ala exi kwëñexënënd gayik aŷandi ŷandi këŋo exi kan acud atëm aŋ, tebënëlo gë anëngwën ak. ⁴¹ Angëmëne ala nëŷali ki na eyo dëbin edëb etibax në apakan amat dëbinëlo në bapakan baki. ⁴² Ar ki xarand an, yëlëlo do ar ŷandi këŋo eyo ñomëx an, këreyëŋo dëc na.»

End eŋan ed bërangoŷëra eŋ

⁴³ «Ax gi ex na nde awël wël kën er rek acariya in: “Balindëlexi end ašandax eŋ, do cusëlo arangoŷëra andey an.” ⁴⁴ Barikan, wëno ga re këme: ŋanindënëbi bër xoŷër këŋun bën, calenindënëbi bër këŋun rixërand bën. ⁴⁵ Mondako këni nangëraxën bela bën mëne wën obaš or Faba Kaxanu hi kën, mëŋ ar ex yaŋ gër orën an. Enimin mëŋ key yo key këbi ñoband gë eñan endexëm eŋ bela bën, hi këni bëxeŷax, hi këni bër šenene. Bëte abi dëcënd na tëb in, hi këni bër šenene hi këni bësëmbak. ⁴⁶ Angëmëne eŋun balënd end bër këbi balënd endewën bën fo, amašën and fe wa kën šotëx gër Kaxanu? Ax gi ex na nde bësëf bër šagale bën dëŋ mondako wata këni? ⁴⁷ Do angëmëne gë bëmaŷe bëndewën bëŋ fo kën šëmarënd, ecarax end fe wa kën rind? Ax gi ex na nde bësëmbak bën dëŋ mondako wata këni? ⁴⁸ Ang hi ko šenene Kaxanu, Sorix irewën ak, mëŋ ar ex yaŋ gër orën an, wën bëte giyin šenene mondako fo.»

6

End edëcara ed bëxaÿënaxik eŋ

¹ «Angëmëne benjekax kën rind, këren caland na enun wat bela bën. Angëmëne mama dëŋ kën rind enun wataxën, amašën an cotëx na gër Sorix irewën Kaxanu, mëŋ ar ex yaŋ gër orën an. ² And këyëbi rëcarand bëxaÿënaxik aŋ, kërey deyarand na poyoma eni cëkwaxën bela. Ax gi ex na nde mondako këni rind bëÿëŋënax bër kë labayand bën gër baciw̃ bacaleya do gër opëña ond gër angol enëbi cëkwaxënënd bela bën? Dal in këmun felënd, mondako kë šanënd amašën andebën aŋ. ³ Barikan, wëj and këyëbi rëcarand bëxaÿënaxik aŋ, ataxan and šame aŋ kërex nangënd na er kë rind and liw̃ in. ⁴ Dëcarayindëbi bëxaÿënaxik bën xarak bela bën ani watënd na, do Faba Kaxanu mëŋ ar kë watënd er këy šonënd an, aŵšašën ki ŵšašën.»

End cale eŋ

⁵ «And kën šalend aŋ, kërenëbi tëfëtëlinde na bëÿëŋënax bër kë labayand bën. Moŋan űan cale ind mokwëša lëf gër baciw̃ bacaleya iŋ, do gë ind gër ocanditëra od opëña od gër angol iŋ enëbi wataxënënd bela bën. Wëno dal in këmun felënd, mondako kë šanënd amašën andebën aŋ. ⁶ Barikan, wëj and ki ŷandi ey cale aŋ, përal ebët ed aciw̃ anakaya andey el, ey calexën. Faba Kaxanu, mëŋ ar ki watënd an, ayakali ki yakali er këyo xarand gër ed beŋ in. ⁷ Bëte and kën šalend aŋ, këreŋun kurelinde na eyeyan el, bësëmbak bën kë yëland mëne monjeyan mban fo ko yakalind Kaxanu. ⁸ Kërenëbi tëfëtëlinde na!

Gayikwa Faba Kaxanu dek ko nangënd er ŷandi kēņun in dāmana eno karaxën. ⁹ Baxëtin ang ŷapëk eno calend ak:

“Faba irebi, wěj ar ex gër orën an,

Mënëlex oŵac orey ol,

¹⁰ Yowëlex owun orey ol.

Dil gër ebar er ŷandi ki in

ang këy rind gër orën ak.

¹¹ Yëлиндëbo key yo key er këmi yamb in,

¹² Tebanëlëbo bebër këmëni wënanënd bela bën ang këmëni sebanënd ak biyi bëte bër këbo wënanënd bën.

¹³ Këreyëbo teb na ebo naņëtarand do mi mendërand. Dacëtëlëbo gër Aŷëņëtax!”

¹⁴ Angëmëne wën aseban kënëbi sebanënd bela bën bamena band kënun wënanënd baņ, Faba Kaxanu, měj ar ex yaņ gër orën an, aseban kēņun seban wën bëte.

¹⁵ Bari angëmëne anëbi tebanënd na, aņun teban na de wën bëte bamena bandewën baņ.»

End etiŵi eņ

¹⁶ «And kën siŵind aņ këren kaŷëninand na ang bëŷëņëtax bër kë labayand ak. Bën ata dëxas in dëņ këni ŷëņëninënd eni nangëraxën bela bën mëne asiŵi siŵi këni. Dal in këmün felënd mondako kë ŷanënd amaŷën andebën aņ.

¹⁷ Barikan wěj and këy siŵind aņ, dëxasal aye do ey ceyaya angiri in gë gaf ak. ¹⁸ Bela bën këreni nang na mëne asiŵi siŵi këy. Barikan, Faba měj ar ki watënd gër ed beņ an, aŵaŷën ki ŵaŷën.»

End napul eŋ

¹⁹ «Këren kwëjënälind na napul ir šot kën gër ebar ro in gayik axor ex ex yaner, axor ex eni ñama oyame ol, bëte axor ex eni med bërek gër ed wëxëta kën. ²⁰ Barikan, taÿindën napul in gër orën gayik fën ax yaner na, oyame ani ñama na, bërek ani nëxen na ofëra eni dekaxën lëf gër ed xwët kën. ²¹ Awa gër ed xwët këy napul irey in, fën ex anjëlan andey aŋ.

²² «Bangës baŋ ang lambo fo ex gër eman. Do angëmëne bandey baŋ bamëngw ex dek eman endey eŋ xërikërak. ²³ Barikan angëmëne baciwëk ex, dek eman endey eŋ šamëdanëk. Awa, angëmëne er këy yëland angoben ex in ax gi ex na angoben, wëj anëka xul ki ecamëdan el!»

End odendëran eŋ

²⁴ «Ala ax kor na exo gi xadëp ir bëxwën bëxi ba ebi diyeninënd bela bëxi. Enimin afo eŋo cus aÿanar an do eŋo ŋan axinëm an, eŋo pëb aÿanar an do eŋo yaf axinëm an. Mëŋ ex, wën an kor na eŋun balënd gwër fo end Kaxanu eŋ do gë end kodi eŋ. ²⁵ Mëŋ këmun felaxënënd këren dendërand na gër aniyän andewën end er kën yamb eŋ, end kën er šëb eŋ, ba end banjëm band kën šuda eŋ. Aniyän andewën aŋ xëbënëk nëmëc eyamb-yamb in, bëte eman eŋ xëbënëk nëmëc banjëm baŋ. ²⁶ Ax gi ex na nde aye kënëbi watënd ošël ol: ani nedërand na, ani kanarand na, bëte ŷoweÿ ani cacënd na. Barikan Faba Kaxanu, mëŋ ar ex yaŋ gër orën an, këbi lëband. Ako nde yëla kën mëne endebën

en këŋo balënd nēmec gē endewën en? ²⁷ Wën ang hi kën ako, noŋo wa kē xor exo baša bakey gēr aniyān andexēm gē odendëran ok?»

²⁸ «Do ine cëŋ wata kën edendëran ed nē end banjëm el? Ax gi ex na nde aye kën watënd opëtëfët od ondës ond gēr apuŋ ok: ax diyenind na, bête ax banënd na banjëm. ²⁹ Barikan, ado Salomon dëŋ gē dek enjaran endexēm en, mëŋ ar hi bax gē napul isēm an, ondës oŋo këŋo xucand oye ol. ³⁰ Gayikako Kaxanu kē ŋanënënd mondako ondës ond gēr olen oŋ, ond ex ro doro do ecan gēr xodux oŋ, anun din na nde nēmec enjekax wën? Ata wën bër gē ekwëta etil hi kën de. ³¹ Këren dendërand na end er kën yamb en, end er kën šëb en, ba end banjëm band kën šuđa en. ³² Beŋo dek bër aŋo kwëta ex na Kaxanu fo bën kē šaland wayët beŋo. Barikan Faba, mëŋ ar ex yaŋ gēr orën an, anang nang ko mēne aŋap ŋapëk en cotëra bebijo dek. ³³ Calayindën pere owun ol do gē ola or šenene orexēm ol gēr aniyān andewën. Ata fo këŋun sënd dek bebër këŋun ŋandi en cot bën. ³⁴ Akey and ecan aŋ gē andexēm kē rendëra, wën këren dendërand na. Akey and ex yo, er kën šot in, pedindëleŋun.»

7

End enëp ed bela en

¹ «Ax gi ex na mokiti bela bën këdi këŋun xiti Kaxanu wën bête. ² Enimin, ang kënëbi xitind bela ak këŋun xiti wën bête. Gē acariya and kënëbi sëyinënd bela aŋ fo këŋun wășën wën bête. ³ Inewă këy nëkonaxënënd atëxësëx

and lëŋa këŋo abinëx aŋ do këy nemënd mëne wëj yer xëcar in lëŋa ki? ⁴ Ba mondake wa këy xor eyo pel abinëx: “Ñëmël mi dëxëtën atëxësëx and gër angës aŋ”, xarak wëj yer xëcar in lëŋa ki? ⁵ Wëj aÿëŋëxax ar kë labayand hi këy. Dëxëtël wa pere xëcar ir gër angës andey in ey wataxën aye atëxësëx and lëŋa këŋo abinëx aŋ. ⁶ Këdi kënun ſenaxën enun ŋatëra, kërenëbi yëlënd na ewënëk in odayët ok. Bëte këdi këni wëñëra oyeri ok, kërenëbi dapënënd na bambëxwëbëxw baŋ.»

End ekara ed Kaxanu eŋ

⁷ «Karayindëno Kaxanu eŋun yëlëraxën, calayindën en cotaxën, tëmbindën enun përetëxaxën ebët el. ⁸ Enimin ar kë xarand an, ayël këno yëlënd. Ar kë ſaland an, aſot këno ſotënd. Do ar kë sëmbënd epëra an afërëtën këno fërëtënënd. ⁹ Ala nde exëna ang hi kën ro ako, ar këŋo yël itox indexëm ekaÿ and këŋo xara eyamb-yamb aŋ? ¹⁰ Bëte ala nde exëna ar këŋo yël andën and këŋo xara ekan aŋ? ¹¹ Ax gi ex na nde ang xwëj kën yo anang nang kën eyël ed obaſ orewën bebër yek el? Awa Sorix irewën, mëŋ ar gër orën an, abal këŋo balënd nëmëc endewën eŋ do ayël këbi yël bebër yek bën bër këŋo xarand bën!»

¹² «Ang këŋun ÿandind enun dinënd bela ak, wën bëte dinindënëbi mondako fo. Mondako rek acariya aŋ, gë okayëta od bëlawënel ok. ¹³ Dilin gër ebët ed mërey, gayikwa ebët ed fëña ir kë wëland gër enemi el aÿang ÿangëk, do bëranjëm kë lilënd. ¹⁴ Mërey hik dë ebët el do

gë fëña ir kë hatelind gër aniyani in, ani ñëmb ex na bër kë watënd bën.»

End bëlawënel bënëgwëš ej

¹⁵ «Titinayin, bëlawënel bënëgwëš kë yow na. Er këni hi fac-fac in ang opeÿ onambik fo xarak lëf-lëf in ang ojëlemu okeyax fo hi këni.

¹⁶ Gë odëwërewen odebën ok, mëne ngëñ gë bebër këni rind bën kënebi ÿana enëbi pëlëtënd. Ax gi ex na nde ala ax kwëcand na reseñ në andëmbën? Bëte ala ax kwëcand na ondan në apeb?

¹⁷ Atëx anjekax añ, odëwërewen ojekax fo kë rëwënd. Atëx aňëñenax añ, odëwërewen oňëñenax fo kë rëwënd. ¹⁸ Atëx anjekax añ, ax gind na gë odëwërewen oňëñenax, atëx aňëñenax añ ax dëwënd na odëwërewen ojekax.

¹⁹ Ax gi ex na nde atëx and ax dëwënd na odëwërewen ojekax añ, asañ këni sawënd do eni dap gër xodux? ²⁰ Awa bëlawënel bënëgwëš bën, gë bebër këni rind bën kënebi ÿana enëbi pëlëtënd.»

²¹ «Ax gi ex na dek bër ke wacërand: “Axwën, Axwën” bën kë lil gër owun or gër orën, barikan afo ar kë rind oňandi od Faba ir yañ gër orën an. ²² Yatir këme bakaw gër ngwën ro mëni kiti bela bën, bëranjëm kë ÿana exe denitaxënënd. Ata bërëmar eni dend: “Axwën, Axwën ax gi ex na nde pañ gë oñac orey ol bami yeyanënd ang bëlawënel, bëte pañ gë oñac orey ol bamëni wayënd bëyël bën gër bela?” Bëjo bëte: “Axwën, ax gi ex na nde biyi gë oñac orey ol bami rind becarax bendanjëm?” ²³ Barikan

er këme ŷana mëni yakand: “Wëno amun nang ex na de! Pacanaxëne wën bëwendëran bëjo!”»

End amatinali and baciw̃ baki eŋ

²⁴ «Awa ar kë baxëtënd eyeyan edam do exo dind ang re këme ak, ang asošan arenik ar bayëk aciw̃ andexëm në aparëfac fo hi ko. ²⁵ Ga yowëk tëb in, ofesa oŋ ŷëmëk, ekoc el šëñëk aciw̃ aŋo: bari ax wëc ex na gayikwa edëda edexëm el gër aparëfac hi bax. ²⁶ Barikan ar kë baxëtënd yo eyeyan edam do axo dind na er re këme in, er këni wëndër gë afëñirëx ar bayëk aciw̃ andexëm në edini fo. ²⁷ Ata and yowëk tëb aŋ, oŷëm ol šëñëk aciw̃ aŋo. Ataŋ wëcëk do yëcarëk dek.» ²⁸ And ħata ko Yesu aŋ, bela bën dek šaran këbi ang babi sëyalind ak. ²⁹ Enimin gë or gapak babi sëyalind, ax gi ex na ang bëšalen bërebën ak.

8

End ar gë ameỹ eŋ

¹ Yesu ga ħata ko ang babi sëyalind kap gër etënd ak, šëla ko. Ata amëxwër and bela aŋ këno sëfand bura-bura. ² Na xacëraw këno ar gë ameỹ, foxi ko gër lëngw irexëm do ko rend: «Axwën, ga ŷandi ŷandi ki, axor këy xor eye mënën me pak.» ³ Yesu ga ħëmba këno, re ko: «Awa aŷandi wa ŷandi ke, mënël!» Ataŋ ala ajo wën ko ga šanëk ameỹ aŋ. ⁴ Ata Yesu fel këno: «Awa ala këreyëno pel na de! Barikan, yel exi nëkon ašadaxan an ey dixën šadaxa ir ewunëtan in, ang ŷëgw ko Moyis ak eni nangëraxën bela bën osede orey ol.»

End emun end ocoroḏa eṅ

⁵ Ga xucak eṅo, Yesu ko wāyind gër Kafarēnawum. Ga ko ĩat, emun end ocoroḏa xacēra kēṅo do kēṅo xarand: ⁶ «Axwēn, ariyenin aram an šēxwērak gër iciw̃, ata mbaṅ exo.» ⁷ Yaka ko Yesu: «Wēno ayeli kēme yeli mo pakēn.» ⁸ Ata re ko emun end ocoroḏa eṅ: «Axwēn, adokiṅ wēj nde ey ṅat gër yangana iram? Axe ñap ex na! Barikan, yeyanēl tuṅ emat ata ko fak ariyenin aram an. ⁹ Gayikwa wēno dēṅ ariyenin ar bēlēngw bēram hi kēme do ari kēme rind ang kēne felēnd ak. Wēno bēte gē ocoroḏa od kēmēni lēngwēn hi kēme. And kēmo lawēn ibat aṅ, aye ko yend, and kēmo wāc išēxe aṅ, exe tēkaw. Bēte and kēmo fel ariyenin aram exe din yēy aṅ, ari ko rind.» ¹⁰ Yesu, ga baxēt kēṅo emun eṅo, nēngan kēṅo endexēm eṅ. Ata fel kēbi bër baṅo sēfērand bēn: «Dal in kēmun felēnd, ado gër wēn Bēyisērayel ro dēṅ, elod amo wat ex na ar gē ekwēta edako rako an. ¹¹ Ga re kēme, akey amat, bebēt yo bebēt kēni xaniraw bela bēranjēm enēbi ketēna Abēraxam, gē Isak do gē Yakob gër ñambēran ind gër owun or gër orēn. ¹² Barikan obaš or gër owun ol, aḡay kēnēbi wāy gër ecamēdan ed fac. Mondako kēni yāna eni denitand do eni ṅatēnd ebasa el.» ¹³ Ata ga ĩata ko eṅo, fel kēṅo emun end ocoroḏa eṅ: «Maỹil! Ga xwēta kēye ako, afak ko fak ariyenin arey an!» Ata ga yeyan ko mondako fakēx ko ariyenin an.

¹⁴ Ga xucak eṅo, Yesu ye ko gër iciw̃ ind Simon Piyer. Sēk kēṅo ayarawēn isoxari ir Simon

Piyer ga šêxw këno. ¹⁵ Yesu ga hëmba këno na, ayarawën ar Simon Piyer xoc këno ataŋ acëxwël aŋ. Ata xani ko xwiriš ebi dëba. ¹⁶ Genëka, wëlanëgu këno bër gë bëyël bëranjëm. Ga xeŋan këbi na, bëyël bën šan këni gër bela do fakën këbi bëte dek bësëxwëra bër wëlaraw banëbi bën. ¹⁷ Mondako hata bax er re baxo alawënel Esayi in end Yesu eŋ:
 «Mëŋ lëbinak toro indebi iŋ,
 Mëŋ nëmbak ocëxwëra odebi ok.»

End etëf ed Yesu eŋ

¹⁸ And wata ko Yesu mëne në eñëmbërëgu exëni bela bër xeta baŋo bën, fel këbi bësëfan bërëxëm bën eni kegëta anjer aŋ! ¹⁹ Ata ga këni ye ond gër anjer oŋ, ašalen abat xacëra këbi do ko rend: «Asëyali, asëyali, wëno gër ed këy ye yo, asëf këmi sëf.» ²⁰ Yaka këno Yesu: «Ax gi ex na nde anang nang këy mëne ojakëra ok gë owaŋi exëni, do ošël or gër orën ol, gë oyël exëni? Bari wëno Asëniw ar ala an, ado gë aňombe ak dëŋ axe gi ex na.» ²¹ Ata gër amëxwër and bësëfan rëw ko bëte ala: «Axwën, wëno cëŋ faba nemik! Tebanële tan me ye mo mëxwëtar pere.» ²² Ata Yesu yaka këno: «Tebëlëbi bësësëk bën eni mëxwëtar do wëj tëfëguye wëno!»

End ekoc ed gër anjer eŋ

²³ Yesu gë bësëfan bën fëra këni gër ikuluŋ do këni xegëtand. ²⁴ And hi këni mërëxand gër anjer aŋ, hataguk tëb ind gë ekoc etëm. Ata men oŋ kë xanind bomeŋ bomeŋ xali kë rëmbayand ikuluŋ iŋ. Yesu mëŋ, këno rašënd yem. ²⁵ Ata bësëfan bën ga bu këbi, sëka këno

do këno nëngëtënd: «Axwën, Axwën ecëselebo de! Pexënëlëbo!» ²⁶ Ga nëngëta ko, wëka këbi: «Ineŵa yëdaraxën kën go? Ineŵa ex ekwëta etil ed šot kën elo?» Ga xani ko na, xeŷan ko anjer aŋ gë ekoc el. Ata yeriri! ²⁷ Ga šaran këbi bësëfan bën këni wëkarënd: «E ala ajo? Ado anjer aŋ gë ekoc el dëŋ abaxëtën këno faxëtënënd!»

End bër gë bëyël eŋ

²⁸ Yesu gë bësëfan bën ga xegëta këni, fiat këni gër ebar ed Bëgadara. Ata xacëra kënëbi bësöšan bëxi bër gë bëyël. Gër oŋeg šanëgu bani do ŷigën bani xali. Ado ala abax yëxw na exo kuca fëña ir oŋeg in. ²⁹ Ga fiat këni gër ed hi baxo këni xeŷënd: «Xey wëj Asëniŵ ar Kaxanu, ineŵa yowaxënëgu këy ro? Ba eyëbo narën nde yow këy xarak ax ŋat ex na amëd aŋ?» ³⁰ Nacët ako, bambëxwëbëxw banëbi xadacërand na. ³¹ Ata bëyël bën këno xarand Yesu: «Këla ga ŵa ŵa këy, cëñëtalëbo mëni dël bambëxwëbëxw baŋo fën!» ³² Ata re ko Yesu: «Yeyin!» Ga šan këni gër bësöšan bëxi bëjo, bëyël bën lil kënëbi bambëxwëbëxw baŋ. Bambëxwëbëxw baŋ hër këni gand engewë ler gër bëŋa ir anjer, latira këni polo gër men do noŷeli këbi dek kece in. ³³ Bëxadac bën šapër këni bër, hërrera këni xali gër angol reyarax këni dek end bër gë bëyël eŋ. ³⁴ Ata dek angol aŋ xacëra këno Yesu. Sam ga wat këno, xara këno exo ŋawëta ebar edebën el.

9

End aseŷik eŋ

¹ Ata Yesu baka ko polo gër ikuluŋ, xegëta këni gë bësëfan bën anjer aŋ do kwël wāyi këni gër angol andebën. ² Na gër ed ŋat bani, lëbiw këno aseŋik në angaw̄. Gogo nde ga nang ko Yesu mēne bëjo axwëta xwëta këno. Fel këŋo aseŋik an: «Asëñiŋwën kapinal, wëno anëka seban këmi bamena bandey baŋ.» ³ Ata bësälēn bër ebax na bën këni rend: «Në ecir eŋo Kaxanu.» ⁴ Ga nang ko Yesu ang bani yëland ak, wëka këbi: «Wën inew̄a ojëlan oñëŋenax oko gër owëkw orewën? ⁵ Inew̄a saxëk me de: “Anëka seban këmi bamena bandey baŋ nde”, ba: “Kanil, ey dëkw ebën edey el ey yexëra nde?” ⁶ Barikan en nangaxën mēne wëno Asëñiŋw̄ ar ala an, ašot šot këme or gapak or mēni tebanënd bela bën gër ebar ro bamena baŋ, në epelemo aseŋik an: “Kanil, ey med angaw̄ andey aŋ do ey maŋi!”» ⁷ Ata na dëŋ aseŋik an xani ko xwiriš do kwël wāyi ko. ⁸ Ga wat këni ecarax eŋo, amëxwër aŋ yëdara këni, ata këno šëkwand Kaxanu mēŋ ar yël këbi bela panga itēm ind mondako an.

End Maco eŋ

⁹ And xani ko Yesu okucan aŋ, wat këŋo asošan ar këno wācënd Maco ga yëpa ko lëf gër aciŋw̄ and bësëf bër šagale. Fel këŋo: «Wëj tēfëguye!» Ata xwiriš Maco do kwël sëf këŋo. ¹⁰ Ga yëpara këni gër iciŋw̄ ind Maco, yowëraw këni bësëf bër šagale do gë bëwendëran bëranjēm eni yambëra gë Yesu do gë bësëfan bërëxēm bën. ¹¹ Ga wat këni eŋo, ofarisenŋ ok kënëbi hëbandërand bësëfan bën: «Inew̄a këni yambëraxënënd asëyali arewën

an gë bësëf bër şagale bën do gë bëwëndëran bën?» ¹² Ga wël kēbi Yesu, yaka ko: «Bëşëxwëra bën kē yend gër axora, ax gi ex na bēbēngw bën. ¹³ Ata yeyin en tēyax er wācayak eyeyan elo in: “Er wēka kēmun wën bulunda iram in, en gi gë axaŷënan do eņun balërënd, ax gi ex na en dind ocadaxa.” Wëno bëwëndëran yow kēme mēni pel eni nēngwët ola orebën ol, ax gi ex na bër şenene✧.»

End etiwi eņ

¹⁴ Ata űatëgu kēni bësëfan bër Şaņ Batis bën, wēka kēno Yesu: «Ineŵa bayik ani tiwënd na bësëfan bērey bën ang kēmi siwënd laņ biyi gë ofarisenj ak?» ¹⁵ Yesu yaka kēbi: «Ođawo od şambenjar ir kē ŷërënd ok axor nde kēni xor eni caminarand xarak gër ekana bayi kēni? Ayow kē yow bakey band kēni şapër baņ, amēd aņo kēni siwi.

¹⁶ «Ala ax kadënd na anjēm akarëk gë angaşax gayikwa angaşax aņ ata kē reg akarëk aņ do ex űesi kaş-kaş. ¹⁷ Bēte andamat fo ex, ala ax cëlënd na ngoy ingaf nē bamote bakarëk. Angēmēne ala exo di mondako, bamote baņ kē fētira ex nexënara do ngoy inj ex dexira. Nē bamote bangaşax ŷapëk mocël ngoy ingaf inj ex gixën momëxwëta.» ¹⁸ Ga kēbi felëra mondako, űatëgu ko alëngw ar aciŵ acaleya. Foxi ko gër lëngw irexëm ko rend: «Asëyali endënaŵ endam eņ ecede-ecede xoti ko, yeye eyo űëmba ata ko liya gaşëxe.» ¹⁹ Ata Yesu gë bësëfan bërëxëm bën sëfër kēni gë ala ajo.

²⁰ Ata fed këni gër fëña gë asoxari ar baņo yexayaxënënd oŝat elod bëniy epëxw gë bëki. Ga nêfënëfa ko gër enga, sêkën këņo Yesu do xwixwëta ko ambana and acud andexëm aņ gand epoy. ²¹ Rixën baxo mondako asoxari ajo, axwëta xwëta baxo: «Exe kaŷënd yo me kwixwëta ßanjëm ßand Yesu ßaņ afak këme fak.» ²² Sam ga xwixwëta ko tuņ, Yesu ŝena ko. Ga wat këņo asoxari an, re ko: «Abiŵën kapinal! Ga xwëta këye pakël!» Ataņ kwël na fo fak ko. ²³ Ata ñat ko Yesu gër iciŵ ind alëngw ar aciŵ acaleya. Sêk këbi bëfarix bër bacëroti do gë amëxwër and ßela ga këni ßara ofarix ol gë otes ok. ²⁴ Ata re ko Yesu: «Pacanayin, endënaŵ eņ araŝ fo këņo raŝënd, axo cës ex na.» Barikan, ga wël këno këni yepënënd er re ko in. ²⁵ And nęcëtëra këbi amëxwër aņ, Yesu lil ko gër ed ren bano. Ga lëk këņo gër ataxan, endënaŵ eņ xani ko kwengweremët. ²⁶ Ata wëlik endey eņo ðek ebar ed Galile el.

End bëŝiŵëk bëxi eņ

²⁷ And fakët ko Yesu oņe aņ, bëŝiŵëk bëxi këno sëfand do këni xeŷënd: «Asëñiŵ ar Dafid, Asëñiŵ ar Dafid, kaŷënanëlexi wa ßiyi!» ²⁸ Ga ñat ko gër iciŵ, sëka këno. Ata wëka këbi: «Axwëta nde xwëta këne mëne axor këme xor mun pakën?» Yaka këni: «Axwën, axwëta xwëta këmi.» ²⁹ Ga këbi ñëmba gër ßangës ko rend: «Awa ga xwëta këne ako, pakiyin!» ³⁰ Ga ŝiŵëta këni, Yesu xëņa këbi eni cësinali eņo. ³¹ Barikan bën ga ŝan këni na, gër ed këni ye yo bani reyarand end Yesu eņ.

End amuma eŋ

³² And ye këni bëŝiŵëk aŋ, wëlaw këno bëte amuma and lil baŋo ayël. ³³ Yesu, ga nęcët këŋo ayël ajo, amuma ko yeyandërand aye. Ata amëxwër aŋ ga ŝaran këbi, këni rend: «Awa elod ane wat exe na end ako rako eŋ ro gër ebar ed Isërayel!» ³⁴ Barikan, ofariseŋ ok këni rend: «Gë panga ind emun end bëyël iŋ këbi nęcëtënd bëyël bën gër bela!»

³⁵ Ga xucak eŋo, Yesu ko sëfërand bangol baŋ: batëm baŋ, do gë batil baŋ, do ko femërand Atëfëtan and owun or Kaxanu aŋ gër baciŵ bacaleya. Bëte afakën babi fakënënd bela bën ošëxwëra or ex yo. ³⁶ Ga wat këbi bela bën bamëxwër, bamëxwër, xaŷënan këŋo gayik er hi bani ang opeŷ od gë axadac këm fo. ³⁷ Ata fel këbi bësëfan bërexëm bën: «Ekanara ed eyamb el dek ŷëmbëk, bari bëxana bën ani ñëmb ex na. ³⁸ Awa caleyno axwën eyamb ebi bašaw.»

10

End oparëxanda epëxw gë oki eŋ

¹ Akey amat, Yesu wăc këbi bësëfan epëxw gë bëxi bërexëm bën do yël këbi panga ind enëbi nęcëtaxënënd bangoc baŋëŋënaŋ baŋ gër bela do bëte enëbi pakënaŋënënd ošëxwëra or ex yo do oseŷi or ex yo. ² Mondako ebax omac od oparëxanda epëxw gë oki ok: Simon ar nëngwët baŋo Piyer an, do gë Andëre abinëm; Ŝak gë Ŝaŋ bosëñiŵ bor Sebede. ³ Filip gë Barëtelemi, gë Toma, gë Maco, asëf ar ŝagale an. Ŝak, asëñiŵ

ar Alëfe an, do gë Tade. ⁴ Simonᵛ aᵛᵛeran an do gë Yuda Isëkariyot, ar lëxw baᵛo Yesu an.

End andiyen and oparëxanda eᵛ

⁵ Bën ebax epëxw gë bëxi bër laᵛᵛen babi Yesu bën. Damana eni yexën, bapela baᵛo yël babi: «Këren yend na gër bër ax gi ex na Bëšëwif bën, bëte këren dëlënd na gër bangol band Bësamari baᵛ. ⁶ Yeyindën gër Bëyisërayel bër nambërak ang oyel fo bën. ⁷ Pemërayindën tar fëña in mëne owun or gër orën ol dām ex. ⁸ Pakëninndënëbi bësëxwëra bën, kaninindënëbi bësësëk bën gër ecës, mënëninndënëbi bër gë ameyᵛ bën. Nëcëtindënëbi bëyël bën gër bela. Ang xaᵛᵛënan këᵛo Kaxanu wën ak, wën bëte kaᵛᵛënanindëleᵛun mondako fo bela bën. ⁹ ᵛoweᵛ këren penand na: ax gi ex na kaᵛe, ax gi ex na kodi, ax gi ex na yawale, ax gi ex na wešeni gër enar end gë bëmboto. ¹⁰ Bëte ᵛoweᵛ këren penand na: ax gi ex na ambaᵛ, ax gi ex na bacuᵛᵛ baki, ax gi ex na bapëᵛᵛ band enëmba, ax gi ex na ošët. Ax gi ex na nde arandiyen an alëba këno lëband gër ed ko riyenind?»

¹¹ Ata re ko bëte Yesu: «Gër ed kën ᵛat yo hik angol atëm, hik ingol itil, mëkayindën ba ala exëna ar ᵛapëk eᵛᵛun kwëtaya. Angëmëne ala exëna ar xwëtaya këᵛun bayiyin gër iciᵛᵛ indexëm xali yatir kën xuca. ¹² Gër iciᵛᵛ ind bër kën ᵛat, cëmayindënëbi. ¹³ Angëmëne bër gër iciᵛᵛ iᵛo bën gë emëkw ed šenene xwëtaya kënun, ašot këni šot obetak orewën ol. Bari angëmëne aᵛᵛun kwëtaya ex na gë emëkw ed šenene, obetak ol wën këᵛun bayi. ¹⁴ Angëmëne

en ɲat në iciw̃ ba në angol do bela b̃en eni ɲep enun kw̃etaya in, canin g̃er iciw̃ iɲo ba g̃er angol aɲo, p̃exw̃ecayind̃en obar od l̃ekak g̃er osapar orew̃en ok. ¹⁵ Dal in k̃emun fel̃end, yatir kiti ind Kaxanu bela b̃eɲo aỹeka k̃ebi ỹeka ñem̃ec B̃esodom do g̃e B̃egomor b̃en.»

End toro ind në end Yesu eɲ

¹⁶ «Awa ga k̃emun law̃eñend ako en pem̃erand end owun or g̃er or̃en eɲ, añeka hi k̃en ang oyel or šit në oj̃lemu fo. Awa per̃enayind̃en ang band̃en fo, do b̃engwin ang ol̃exw̃ete oxw̃el kw̃el fo. ¹⁷ Titinalind̃eñebi B̃eš̃ewif b̃en gayik al̃exw̃ k̃enun ŷana enun d̃exw̃end g̃er kiti. B̃ete mbañ k̃enun ŷana enun k̃em̃erand g̃er baciw̃ bacaleya band̃eb̃en. ¹⁸ Aw̃elara k̃enun ŷana enun m̃elarand g̃er kiti. Aw̃elara k̃enun ŷana enun m̃elarand në end õwac oram g̃er b̃el̃engw do g̃er b̃emun en deyarax̃en endam eɲ: g̃er B̃eš̃ewif, do g̃er b̃er ani gi ex na B̃eš̃ewif. ¹⁹ Barikan and k̃enun l̃exw̃ g̃er b̃exiti aɲ, k̃ereɲun b̃elañend na ang k̃en yeyan ak ba ang k̃en yaka ak. Ata am̃ed aɲo d̃eɲ k̃en ŷana en nang̃end ang k̃en yaka ak. ²⁰ Angoc Am̃eñek and Sorix irew̃en and ex g̃er ow̃ekw aɲ k̃e ŷana eɲun pel̃end ang k̃en yeyan ak. ²¹ B̃er hik ekun ebat b̃en al̃exw̃er k̃eni ŷana eni d̃exw̃er g̃er ec̃es në end õwac oram: obaš ol eni d̃exw̃er, b̃exar̃ek b̃en eñebi d̃exw̃end obaš oreb̃en ol do obaš ol eñebi d̃exw̃end b̃exar̃ek b̃ereb̃en b̃en. ²² Ata në end õwac oram bela b̃en dek k̃enun šus̃era. Barikan, ar k̃e xem̃ena an, ar k̃e l̃ekaya endam xali g̃er ec̃es an, afex ko fex. ²³ And k̃enun nar̃en në angol aɲ, g̃erin në ac̃exen. Dal in

këmun felënd, an paŷ na bangol band gër ebar ed Isërayel baŷ me bakaw wëno Asëñiw ar ala an. ²⁴ Asëfan an aŷo kucand na onëngëran asëyali arexëm an. Bëte xadëp in aŷo kucand na or gapak axwën arexëm an. ²⁵ Gilexo tuŷ asëfan an ang asëyali arexëm ak, do xadëp in ang axwën arexëm ak. Angëmëne wëno axwën an, ašus šus këne xali wăc këne Ÿëngëtir, kaš kënun šus wën bëräm bën. ²⁶ Bari wën kërenëbi yëdand na bela bën gayik er šonayak ax bo na, dek kë futar. ²⁷ Bëte er këni šësinälind bela ax bo na nangërarëxe. Mëŷ ex, er këmun felënd gëmëd in, deyarayindën goyat. Do er këmun nëkënëkand in, kwëšayindën yaŷ gër oyur or baciw en pemaxën. ²⁸ Kërenëbi camënd na bër kë lawënd eman fo bën xarak ŷowëŷ ani koranënd na enjëw eŷ. Camindëno ar kë lapënd enjëw eŷ do gë eman gër xodux an. ²⁹ Ax gi ex na nde gë atama and kodï amat kënebi yëcënd bëndër bëki? Barikan, inder gimatak ax wëcënd na gër ebar xarak ax gi ex na Sorix irewën wăk. ³⁰ Yama mëŷ emat emat ko fënënd omban ond ex gër ogaf odewën oŷ. ³¹ Këren yëdarand na, endewën këŷo xwëbënanënd nëmëc gë end bëndër bëndanjëm eŷ. ³² Mëŷ ex, ar kë reyarand yo gër bela mëne aram hi ko, wëno bëte mondako fo këmo ŷana mo pelënd endexëm eŷ Faba, yaŷ gër orën. ³³ Barikan ar ke yaxëta yo gër bela wëno bëte mondako fo këmo yaxëta gër Faba yaŷ gër orën.

³⁴ «Këren yëland na mëne angwëlëra wëlaw këme gër ebar ro. Barikan në end oŷac oram

kēbi ŷana ebi kucarërand bela bën. ³⁵ Sëm in ebi kucarënd gë asëñiŵ, nëm in gë abiw, nëm ir eñer in gë alindaw ar asëñiŵ. ³⁶ Ala ar ex yo, gë bër ekun edexëm bën dëŋ kēbi ŷana ebi kucarënd nē end oŵac oram. ³⁷ Awa ar kēŋo bal end nëm ba end sëm nëmëc gë endam an, aŋo ñap na exo gi asëfan aram. Bëte ar kēŋo bal end abiw ba end asëñiŵ nëmëc gë endam an, aŋo ñap na exo gi asëfan aram. ³⁸ Ar kēŋo xey exo toro ba exo cës nē end oŵac oram an, aŋo ñap na exo gi asëfan aram. ³⁹ Ar kēŋo ŷandi exo kwël aniyan andexëm an, anemin ko nemin. Barikan, ar kē nemin aniyan andexëm nē end oŵac oram an, afexën ko fexën.

⁴⁰ «Ar kēŋun xwëtaya yo nē end oŵac oram, wëno dëŋ xwëtaya ke. Bëte ar ke xwëtaya an, ar laŵënëgu ke an xwëtaya kēŋo. ⁴¹ Ar kēŋo xwëtaya yo alawënel nē end oŵac oram, amaşën and alawënel ko şot. Bëte ar kēŋo xwëtaya yo ala gayik ar şenene exo, amaşën and ar şenene ko şot. ⁴² Ar kēŋo yël yo nē end oŵac oram, men ond exo ceb, ado exo gido ar bak gër bësëfan, dal in këmün felënd, aşot ko şot amaşën andexëm aŋ.»

11

End bësëfan bër Şaŋ Batis eŋ

¹ And ħata ko Yesu bapela band babi yëlënd bësëfan epëxw gë bëxi aŋ, xani ko do kwël ye ko. Ebi tēyalirax do exo pemërax end Kaxanu eŋ gë angol, gë angol ebar ed Galile el ŷandi baŋo. ² Xarak amëd aŋo Şaŋ Batis gër epëra hi

baxo. Ga wël ko becarax bend baxo rind Kërisët bej, lawën këbi bësëfan bërëxëm bën. ³ And hat këni aŋ, wëka këno Yesu: «Wëj nde ex Afexën ar këmo šëninind an? Angëmëne ax gi ex na wëj, ba mo cëni nde ašëxen?» ⁴ Yesu yaka këbi: «Yeyin eno tëfëtanëx Šaŋ Batis er kën wëlënd do kën watënd in: ⁵ në eciwëta exëni bëšiwëk bën, në epak exëni bëseÿik bën, në emën exëni bër gë ameÿ bën. Bëte në ewëlëra exëni bër abax wëlëra na bën. Bëte në ekani exëni gër ecës bëšësëk bën do Atëfëtan aŋ në enangën exëni bëxaÿëanaxik bën. ⁶ Awa, nëngandëralëŋo ar aŋo ɳëpëgënanand na endam an.» ⁷ Ata ga baka këni bërolawën bën, Yesu këbi wëkand bela bën end Šaŋ Batis eŋ: «Ineŵa watëgu kën gër ladawe? Andës and kë lëfërirand ekoc nde? ⁸ Mondake hi ko ar ye ban eno watëgu an? Ar šudak banjëm banjekax nde ex? Ax gi ex na nde bër gë banjëm banjekax bën gër eyang ed emun hi këni? ⁹ Do ineŵa ye ban gër ladawe? Eno watëgu alawënel ar Kaxanu nde? Ga re këme, ar watëgu këno an nëmëc alawënel exo. ¹⁰ End Šaŋ ijo eŋ ÿëgw këni mëne Kaxanu rek: “Awa në edëngwalilemo arolawën an exi ɳacan fëña in.”

¹¹ «Dal in këmun felënd, ala ax gi ex na ar rëw këno mondëw do xuca këŋo Šaŋ Batis or gapak ol. Barikan, ar xurik ex ba gër owun or gër orën an xuca këŋo. ¹² Elod ga yow ko Šaŋ Batis xali doro, bela bën në enëyëtëra exëni eni dil gër owun or gër orën. ¹³ Gayikwa dek okayëta od bëlawënel ok do gë acariya aŋ areya reyak end

owun or gër orën ej xali gër Şaş Batis. ¹⁴ Do angëmëne aŵa ŵa kën er këmün felënd in, Şaş ijo ex wa alawñenel Eli ir ebax exo bakaw in. ¹⁵ Ax gi ex na nde dëk fo wël kën? Awa!

¹⁶ «Gë nobën këmëni ŵatinali bela bër gë okey oko bën? Ata ang obaş or kë wëkëñarand në yangana ir angol fo hi këni. Mondako kënëbi rend bëcandaŵ bën; ¹⁷ “Farixën këmün acëroti an, an man ex na. Bëte yëwën këmün ojëkan od oŵaŵ, an tes ex na.”

¹⁸ Ga yow ko Şaş Batis, abaxo yamb na ecemar, abaxo şeß na ngoy, wën re kën mëne gë bëyël exo. ¹⁹ Ga yow këme wëno Asëniŵ ar ala an, këme yambërand do këme şeßërand, do këne rend: “Ajo ñambëran gë oşeß fo xwënda ko. Bëte lawo ir bësëf bër şagale do gë bëwëndëran fo hi ko!” Barikan, orenik or Kaxanu ol gë er ko rind ala arexëm in kë şanayand er şenene.»

End enjër ed end Yesu ej

²⁰ Ga xucak enj, Yesu këbi rexërand bela bër gër bangol band gër ed ri baxo becarax bendanjëm bën gayik ano kwëta bana, bëte ani nëngwët bana ola orebën ol. ²¹ Er baxo rend: «Wën bër gër bangol band Korasen do gë Betësayida bën, mban ŵë këjun! Kido becarax bend wateli këne wën bej bër gër angol and Tir do gand Sidon bën wat bax, aŵa ŵa doni endam en, bëte anëngwët nëngwët doni ola orebën ol. Ado gë ojabote doni labayand, eni kaŵëninand do eni panayand eyëwën el. ²² Ga re këme, yatir kiti, bër lëgëk gër Tir do gë Sidon bën këbi sax gë wën. ²³ Do wën bër gër angol and Kafarënowum

bën cëŋ, yëla kën Kaxanu xali yaŋ gër orën nde kënjun fela? Bëtëdëŋ, gëd gër wur ir bësësëk kënjun lat. Kido becarax bënd wateli këne wën beŋ bër gër angol and Sodom bën wat bax, xali doro bayi doni. ²⁴ Ga re këme, yatir kiti, bër lëgëk gër ebar ed Sodom bën këbi sax gë wën.»

²⁵ Ga ñata ko eŋo, Yesu re ko: «Faba, wëj Axwën ar orën gë ebar an, aye ri këy. Aye ri këy ga sana këyëbi oñaš eni nang bënd šon këyëbi bëxarëk do bër gë orenik beŋ. ²⁶ Eyo Faba aye ri këy gayik mondako ÿandi ki ex gi.

²⁷ «Beÿ bën ðek sebënan ke Faba, bari ala axe nang ex na wëno Asëñiŵ, Faba fo nang ke. Bëte ala aŋo nang ex na Faba ang ax gi ex na wëno Asëñiŵ do gë ar ÿandi ke mo nangën an.»

²⁸ Ata Yesu fel këbi bela bër hi bax na bën: «Tëkawëne wën ðek bër sëkwërak do šëmura kënjun bën, ata këmum rëca en teyëta. ²⁹ Mayin oxadac oram ol, mayin mun tëyali, gayikwa mbaŋ liki këme, bëte mbaŋ nëngak emëkw edam el, ata fo kën seyëtali benjëw bëndewën beŋ. ³⁰ Oxadac oram ol onëngax ex, bëte er këmum lëbin in ax tiŋ ex na.»

12

End akey and eteyëta eŋ

¹ Yesu gë bësëfan bërëxëm bën bax xucand në ocënga od bële, yatir akey and eteyëta. Ata Bësëfan bën ga xor këbi enjo eŋ, këni wišand banjëra baŋ do këni yakënd. ² Ofariseŋ ok ga wat kënebi na, re këni: «Er këni rind bësëfan bërey in, ax ñap ex na ðe yatir akey and eteyëta ang rek acariya ak.» ³ Barikan Yesu yaka këbi:

«Wën an pën ex na nde er ri baxo Dafid in and bot babi enjo aŋ mënŋ gë bër engä endexëm bën? ⁴ Ax gi ex na nde alilën lilën baxo gër Aciw̃ and Kaxanu mburu icëbax in? Do ax gi ex na nde ayamb yamb bani xarak abi ñap ex na mënŋ gë bër engä endexëm bën gayik ani gi bana bësâdaxan? ⁵ Bëte an pën ex na nde gër acariya and Moyis mëne gë bakey band eteyëta baŋ bësâdaxan bën ayepën këni yepënënd ošëba or akey and eteyëta ol, lëf gër Aciw̃ and Kaxanu, xarak ani menënd na? ⁶ Ga re këme, wëno nëmëca këbi or gapak ol bësâdaxan bën, bëte wëno nëmëcak oxwëbën ol Aciw̃ and Kaxanu aŋ. ⁷ Er wëka këŋun Kaxanu: en gi gë axayënan do eŋun balërend andewën rewën aŋ, ax gi ex na en dind ocađaxa fo[☆]. Kido afëni fëni baŋun eyeyan elo, adonëbi nöp na bësëfan bëram bën. ⁸ Enimin wëno Asëñiw̃ ar ala an ex axwën ar akey and eteyëta an.»

End ar gë ataxan ateyik eŋ

⁹ Yesu ga xani ko na, ye ko gër aciw̃ acaleya and Bëšëwif. ¹⁰ Yatijo ar gë ataxan ateyik yow baxëna gër cale. Ata bësâlen bën do gë Ofarisenŋ ok ga këni šala end këno nagašanaxën Yesu eŋ, wëka këno mama dëŋ: «Aŋap nde ŋapëk paß gë acariya aŋ epakën ed ašëxwëra gë akey and eteyëta el?» ¹¹ Yesu yaka këbi: «Wën bëte mun mëka damana mun yakaxën. Ar šot këŋo ifey ibat fo an, aseß nde këŋo seß and lati ko polo në ambëxw gë akey and eteyëta aŋ? Aŋo cëpët na nde mondako dëŋ? ¹² Xarak ala an wa xëbënëk

☆ **12:7** 12.7 Ose 6.6

nëmëc ejel ed ex yo, mëŋ ex aŷap ŷapëk edi ed enjekax el gë akey and eteyëta aŋ.» ¹³ And fiata ko aŋ, Yesu fel këŋo aseŷik an: «Yënël ataxan aŋ!» Ga yën ko, ataŋ bëngwëk ataxan aŋ. ¹⁴ Ataŋ ŷan këni ofariseŋ ok eni wëlërëx ang këni ri eno dawaxën Yesu ak.

¹⁵ Ga wata ko Yesu, facana ko na, ata sëfa këno bëranjëm. Fakëndëra këbi dek bër sëxwëra bax bën. ¹⁶ Barikan axëŋa babi xëŋand eni cësinali endexëm eŋ ¹⁷ ex ŋataxën er ŷëgw ko alaŷënël Esayi endexëm in mëne Kaxanu rek: ¹⁸ «Nëkodo ariyenin aram an, mëŋ ex ar sana këmo gë onënga an, mëŋ ex ar pëlôt gër yomb iram an. Bëte mëŋ këmo yël Angoc andam aŋ, ebi nangëanaxën or ŷenene ol dek benëng bend bela beŋ. ¹⁹ Ani campëre na gë ala, oniŵ orexëm ax wëli na xali fac gër opëña od gër angol, ala aŋo keyëanaxën na.

²⁰ Axo bac na eñamb engëbik eŋ, Enjeb end riŵak eŋ axo dõmin na, xali ebi kor bela bën gë or ŷenene ol. ²¹ Do benëng becëxe beŋ endexëm këni ŷana eni yarënd✧.»

End aŷiŵëk eŋ

²² Ga xucak eŋo, wëlagu këno gër Yesu ala ar ŷiŵ bax, ar gë oniŵ këm. Ga hi bax ar gë bëyël sëxwëraxën baxo mondako. Yesu ga fakën këŋo, ala ajo ko yeyandërand aye bëte ko watërand këri-këri. ²³ Ata dek amëxwër aŋ ŷaran këbi xali do këni wëkarënd end Yesu eŋ ba mëŋ ex Aŷëniŵ ar Dafid an. ²⁴ Barikan ofariseŋ

✧ **12:21** 12.21 Esayi 42.1-4

ok ga wël këni eņo këni rend: «Yama gë panga ind Ỹengëtir iņ, emun end bëyël eņ, ga këbi nęcëtënd nde bëyël bën gër bela.» ²⁵ Yesu ga nang ko ang bani yëland ak, re ko: «Angëmëne bela bër owun obat eni merënd, owun olo ala ti kë lati. Bëte, angëmëne bela bër ekun ebat eni merënd, ekun elo așapër kë șapër. Do bëte bër angol amat eni merënd, angol aņo așapër kë șapër. ²⁶ Angëmëne Sindan eņo ņwayënd Sindan, në emer exo gabat, ax bayi na owun orexëm ol. ²⁷ Do angëmëne wëno gë panga ind Ỹengëtir iņ këmëni nęcëtënd bëyël bën gër bela, obaș orewën ol cëņ, gë panga ind noņo kënëbi nęcëtënd? Mëņ ex, bën dëņ kë hi bëxiti bërëwën bën. ²⁸ Barikan angëmëne gë panga ind Angoc and Kaxanu iņ këmëni nęcëtënd bëyël bën, awa owun or Kaxanu ol anëka ñatënëgu këņun. ²⁹ Ax gi ex na nde ala ax kor na exo dïl në iciw̃ ind ar gë ojaw̃ eņo kandëra đek xarak aņo bon ex na? Ax gi ex na nde afo eņo bon pere do eņo kap aye exo medëraxën? ³⁰ Ar ax ma ex na endam an, arangoÿëra andam hi ko. Bëte, ar axe dëcand na ebar an, në eyëc exo. ³¹ Mëņ këmun felaxënënd amena and ex yo ado ex gido ocir od Kaxanu, gë eteban ex. Bari emëșen ed Angoc Amënëk el, ax gi ex na gë eteban. ³² Ar ke yeyanan eñëņënax wëno Asëñiw̃ ar ala an, Kaxanu aseban këņo seban. Bari ar këņo yeyanan eñëņënax Angoc Amënëk an, Kaxanu aņo teban na gër ngwën ind doro bëte aņo teban na gër ind ecan.

³³ «Ax gi ex na nde atëx anjekax aņ kë rëwënd odëwërewën ojekax ok do añëņënax aņ

odëwërëwën oñëjënax ok? Ax gi ex na nde paß gë odëwërëwën ok kē hind monang atëx aŋ? ³⁴ Wën bandën baŋo, mondake kën xor en yeyan benjekax, wën bëyëjënax bëjo? Gayikwa er lëbëk gër owëkw orewën in kē šanënd gër osëy orewën. ³⁵ Ala ar gë emëkw ejekax an, benjekax kē šanënd gër etëy edexëm. Barikan ar gë emëkw eñëjënax an, beñëjënax kē šanënd gër etëy edexëm. ³⁶ Ga re kēme, yatir kiti, bela bën ayëka këbi yëka nē end bonjeyan bond gë ofëcak këm bond bani yeyandërand eŋ. ³⁷ Gayikwa gë eyeyan edey el këy hi ar šenene, do eyeyan edey el ki nöp.»

³⁸ Ata bëšalen do gë ofarisenj wëka këno bëte Yesu: «Asëyali, biyi ecarax yandi këbo ey di mi wat.» ³⁹ Yesu yaka këbi: «Wën anjex añëjënax do and kē rind orekar aŋo nde ke wëkand mun masin ecarax? Ecarax an wat na, ang ax gi ex na end ala wënel Yonas eŋ. ⁴⁰ Ang ri baxo Yonas bakey batas gër acël and angan and hël baŋo ak, mondako fo kēme ri wëno Asëñi w ar ala an bakey batas lëf gër emëkw ed ebar. ⁴¹ Bëninif bën axani këni xaniç, yatir kiti do enëbi nöp bela bër gë okey oko bën gayik anëngwët nëngwët bani ola orebën ol and baxët këni epemëra ed Yonas aŋ. ⁴² Emun etoxari end hi bax gër ebar ed Saba eŋ, caw xaniw baxo eŋo baxët Salomonj, emun end gë orenik osëm eŋ. Barikan wëno xuca këŋo or gapak ol Salomonj. Awa yatir kiti, emun etoxari eŋo kē xani eŋun nöp.»

⁴³ Re ko bëte Yesu: «And ko šan angoc añëjënax nē ala ar lil baŋo aŋ, gër apuy

ko yend, gër ed timëriņ, exo calarax në er ko seyëta, bari axo cot na. ⁴⁴ Ata exo de: “Bakaleme tan gër ed šanëgu këme, gër aciŵ andam.” And ko ſiat aņ exo tøk wafërëluņ, ga fat këni aye do gë ŷaņën aye. ⁴⁵ Ata ebi yen ſangoc bañëņenax ſanjongëbaki, ſand xuca këņo oxeyŷ do eni dſil bën đek gër ala ajo. Awa ala ajo amëd aņo ko soro nëmëc gand lil baņo angoc amat fo aņ. Eņo këņun bët wën bësëmbak bër gë okey oko bën.»

End bobinëm bor Yesu do gë nëm eņ

⁴⁶ Yesu, ga këbi felëra mondako amëxwër aņ, ſiatëgu këni nëm gë bobinëm. Ga šëni këno fac, ŷandi këbi eni kanar gë mëņ. ⁴⁷ Ata re ko ala gër amëxwër: «Axwën, yakalëbi fac norix gë bobinëx.» ⁴⁸ Yesu yaka këņo: «Noŷo ex nëma do nobën ex bëmaŷe bëndam?» ⁴⁹ Ga ŵasi këbi bësëfan bërëxëm bën, re ko: «Bëjo ex nëma do gë bëmaŷe bëndam bëņ. ⁵⁰ Enimin, ar kë rind yo oņandi od Faba ok, mëņ ar yaņ gër orën an, ajo ex abaŷe, do nëma.»

13

End apënëtal and ar oned eņ

¹ Kwël yatijo fo, Yesu šan ko gër iciŵ do ye ko ŷëpax ko gër bëņa ir anjer and Galile. ² Ga ſarërëgu këni bëla bën amëxwër atëm, xeta këno. Ata mëņ rëfa ko në ikuluņ ind hi bax polo gër anjer do ŷëpax ko, xwëšara këni đek gër bëņa. ³ Yesu ŷana ko këbi sëyalind gë ſapënëtal bandanjëm ko rend: ⁴ «Mondako ri baxo ar oned ga nëca ko gër ošënga. Ga fan ko enedfa aņ,

mar lapak tar fëña in, ata oşel ol lapara këni, wëdara këni dek. ⁵ Mar lapak gër ebar ed gë aparëfac. Ata gogo nde ga lëgëk gayik obar ok ax ñëmb bana. ⁶ Ga fëtëk eñan eñ, şorëk do ñaÿëk dek gayik odëmbët ok ax tiw̃ bana. ⁷ Mar lapak bëte şit në acëc and gë odëmbën ata lëgëk. Ga kë raf enedfa añ, odëmbën ok xëşak təc. ⁸ Mar lapak bëte gër ebar ejekax. Ga lëgëk, rafëk aye do rëwëk mbañ: anjëra amat keme, año ofëxw ocongebat do año ofëxw osas. ⁹ Ax gi ex na nde dek fo wël kën apënëtal año? Awa baxëtin angëmëne gë banëf en!»

¹⁰ Ata bësëfan bën xeta këno Yesu ga ñata ko apënëtal año. Wëka këno: «Inecëñ këyëbi sëyalixënënd bela bën gë bapënëtal?» ¹¹ Yesu yaka këbi: «Bend owun or gër orën beñ, wën bësëfan bëram bën fo ÿapëk en nang, eño abi yël ex na bën. ¹² Kaxanu abaş këño baş ar şotërak an exo cotëra nëmëc. Bari ar ax cot ex na an, axan këno xan er xaÿ këño in dëñ. ¹³ Mëñ këmëni sëyalixënënd gë bapënëtal gayik bën ado eni nëkonënd ani watënd na, ado eni baxëtënd gë təkërak abi pënind na. ¹⁴ Mondako kë ñatand er ÿëgw ko alawënel Esayi in:
“Ado en wëlënd awël dëñ, din anun pëni na,
ado en nëkonënd anëkon dëñ,
din an wat na.

¹⁵ Gayikwa owëkw or fulunda ijo oñ, mbañ
farëfadik,
banëf bañ şoya këni,
do afëd fëd këni bangës bañ,
këdi këni wat gë bangës bandebën bañ,
këdi këni wël gë banëf bandebën bañ

këdi këbi fëni gë owëkw orebën on
do eni nëngwët ola orebën ol do wëno mëni
teban.”

¹⁶ «Barikan, wën nëngandëralenun gayik në
ewat en gë bangës bandewën ban do në ewël
en gë banëf bandewën ban. ¹⁷ Dal in këmun
felënd, bëlawënel bëranjëm do gë bër šenene
bëranjëm ýandi babi eni wat er kën watënd in,
bari ani wat ex na. Aýandi ýandi babi bëte eni
wël er kën wëlënd in, bari ani wël ex na. ¹⁸ Awa
baxëtin mun payën apënëtal and ar oned aŋ:
¹⁹ Bër kë wëlënd eyeyan ed owun or Kaxanu
do abi pëning na bën er hi këni ang eneda end
lapak tar fëña eŋ. Šabucara in kë yowënd exo
dëxët er ned këni gër owëkw orebën in. ²⁰ Bëjo
bëte er hi këni ang ebar ed gë aparëfac ed gër
ed lapak eneda fo. Bën and këni wël eyeyan aŋ,
eni kwëta gë onënga fo. ²¹ Bari ani tebënd na ex
gi gë odëmbët gër owëkw orebën, ani dëkayand
na eyeyan elo. And këni sorond ba eni cënd në
end eyeyan elo aŋ, gogo nde efi cena do eni
dap caw ekwëta ed Kaxanu el. ²² Bëjo bëte er
hi këni ang eneda end lapak šit në acëc and
gë odëmbën. Awël wël këni eyeyan el barikan
ocëmu od ro gër aniyen ok, gë aŋana and napul
aŋ kë xëšand eyeyan el xali ex tëkwän ecënar el.
²³ Bëjo bëte er hi këni ang eneda end lapak gër
ebar ejekax. Ga wël këni eyeyan ed Kaxanu el,
fëni këbi, ata šënarëk gër owëkw orebën: keme,
ofëxw ocongebat, ofëxw osas.»

End apënëtal and walu-walu eŋ

24 Yesu ga fiata ko eŋo, fel këbi bëte apënëtal acëxe: «Ako ex end owun or gër orën eŋ. Ar onedf nëca baxëna gër eden gë enedfa emënëk. 25 Ga fandëra ko ciş malu* bëtëgu ko gëmëd arangoÿëra, fan ko wec walu-walu, do kwël ye ko. 26 And lëgëk malu aŋ lëgëk bëte walu-walu in, rafëk andamat xali şanëk do rëwëk. 27 Ata okadëp ok wëka këno axwën eden: “Faba, ax gi ex na nde enedfa emënëk dëŋ fan këy gër eden? Do feye wa şanëguk walu-walu ijo?” 28 Yaka këbi: “Arangoÿëra fanëk.” Wëka këno bëte okadëp ok: “ÿandi ki nde mi bic walu-walu in?” 29 Yaka këbi: “Ali, këren bic na këdi kën wiceli bële in. 30 Tebëxën ako xali gë ekol, xali ex ŋat eŋaş el. Bër eŋaş bën afel këmëni felëd eni ŋana walu-walu in do eni kap olaŋ olaŋ me coraxën. Barikan malu in, afel këmëni felëd ene mëlan gër acac andam.”»

End amatinali and enedfa etil eŋ

31 Yesu fel këbi bëte apënëtal acëxe: «Mondako ex end owun or gër orën eŋ. Ang enjëlir end mutarëd end nedf ko ala gër andëdfa andexëm fo ex. 32 Enedfa eŋo xurik ex ba dek benedfa beŋ. Barikan and kë lëg aŋ, ata kë nëmëcand dek bebëlëg bër gër andëdfa bën xali oşël or gër orën ol eni yëlëra gër benini bëndexëm.»

End amatinali and lewir eŋ

33 Yesu fel këbi bëte apënëtal acëxe: «Ako ex end owun or gër orën eŋ. Ang lewir ir negali

---

* 13:25 13.25 Gër Gërek «Bële» ÿëgw këni.

ko asoxari gë pix në bëndeb bētas fo hik, ata fufek dek pix inj.» ³⁴ Beŋo dek sēyalira babi Yesu gë bapēnētal. ³⁵ Ŷoweŷ ababi sēyali na bela bēn gë apēnētal kēm, ex ŋataxēn er ŷēgw baxo alawēnel in[☆]: «Gë bapēnētal kēmēni ŷana mēni tēyalind. Afut kēme ŷana me putēnd bēnd ŝonayak elod ga ŷanak ngwēn beŋ.»

End epayēn ed apēnētal and walu-walu eŋ

³⁶ Yesu ga ħata ko end babi sēyalind eŋ, seb kēbi amēxwēr aŋ baka ko gēr iciw. Ata ga xeta kēno bēsēfan bēn re kēni: «Payēnēlēbo biyi apēnētal and walu-walu aŋ, abo pēni ex na.» ³⁷ Yesu yaka kēbi: «Ar kē fanēnd enedā emēnēk an, wēno Asēñiw ar ala an ex. ³⁸ Efen el, ngwēn inj ex. Enedā emēnēk eŋ ex obaš or Owun or Kaxanu ol. Walu-walu in ex bēr kēŋo baxētēnd ŝabucara bēn. ³⁹ Arangoŷēra ar fanēk walu-walu an, exo ŝabucara in. Eŋaš el ex ekwēt ed ngwēn el, do bēħaš bēn exēni omeleka ok. ⁴⁰ Awa, ang kē hi moŋaš pere walu-walu ak eni coraxēn, yatir ekwēt ed ngwēn, ⁴¹ wēno Asēñiw ar ala an kēbi lawēnēgu omeleka odam ok eni dēxēt gēr owun oram bebēr kē lēnanēnd eñēŋēnax bēn, do enēbi bar dek bēwēndēran bēn. ⁴² And kēnēbi barēra dek aŋ, enēbi đap bēngēnj gēr angodux do bēn fēn kēni ŷana eni denitarand do eni ŋatēnd ebaŝa el. ⁴³ Xarak amēd aŋo, bērēwāk end Kaxanu bēn, ang eñan fo kēni ŷana eni watind jing-jing gēr owun or Sēm irebēn Kaxanu. Ax gi ex na nde dek fo wēl kēn? Awa!»

☆ **13:35** 13.35 Calemoñēw 78.2

End bamatinali band oyeri do gë napul ej

⁴⁴ Yesu šom ko bête: «Owun or gër orën ol er wëndërek gë endey end napul ir wëg këni në ošënga fo. Ar šananëk an wëg ko gašëxe. Ye ko gë onënga fo fan ko đek acota andexëm aŋ do yëc ko ošënga olo. ⁴⁵ Bête owun or gër orën ol er ex ang yula ir kë šaland oyeri od xemëk akanji fo. ⁴⁶ Ga sëk ko, ye ko fan ko đek acota andexëm aŋ do yëc ko oyeri oko.»

End amatinali and ebën ed oxan ej

⁴⁷ «Owun or gër orën ol er hik ang ebën ed lap këni në anjer fo, ebën ed sëra këbi oxan or ex yo. ⁴⁸ Ata ga fëxw këni, šëpët kënëbi gër bëŋa. Ga sana kënëbi oyekax ol, xwët kënëbi në bakange do lap kënëbi oÿëŋenax ol. ⁴⁹ Mondako kë hi yatir ekwët ed ngwën. Omeleka ok kë yow enëbi cëfëyët bëwëndëran bën gër bamara band bërëwëk end Kaxanu, ⁵⁰ ata enëbi đapëx bëŋënj gër angodux do bën fën këni ŷana eni denitarand do eni ŋatënd ebasa el.» ⁵¹ Ga ħata ko Yesu, wëka këbi bësëfan bën: «Dodo đek nde fëni këŋun?» Yaka këno: «Iyo.» ⁵² Ata re ko: «Mëŋ ex, ašalen ar fëni këŋo aye end owun or gër orën an, ang ar šotërak bon napul fo hi ko. Er këbi sëyalind bela in ko wëdëgund gër emëkw edexëm: bengašax do gë bekarëk.»

End Yesu gë Bënasaret ej

⁵³ And ħata ko bapënëtal baŋo aŋ, Yesu xani ko na do ye ko. ⁵⁴ Waÿi ko gër ndebën gër Nasaret, ata yatir akey and eteyëta këbi sëyaliraxënd bela bën gër aciw acaleya. Dek babi šaranënd

osëyali orexëm ol, ata këni wëkarënd: «Feye wa sëyaw ko nangëraxën ko go? Mondake ko xamënënd exo di becarax beŋo? ⁵⁵ Ax gi ex na nde mën̄ dëŋ ex asëñiw̄ ar Yosef, afës ar otëx an? Ax gi ex na Mari ex nde wa nëm irexëm? Bobinëm bëtoşan bën̄ ga ex wa Şak, gë Yosef, gë Simon̄ do gë Yud. ⁵⁶ Bëmaŷe bëtoxari bën̄ dek ro ga hi këni wa. Do fe wa sëyaw ko dek beŋo?» ⁵⁷ Bënasaret bën̄, ga wër bano babi hëpëgënanaxënënd endexëm eŋ. Ata re ko Yesu: «Alawënel an gër ebar edexëm fo këno yafënd, dek dek in gër bër ekun ebat gë mën̄.» ⁵⁸ Ata axo di bana becarax bendanjëm në end oŋëpëgënan odebën eŋ. Bëngol bënd ler ler gër Nasaret bën̄ baxo sëfërand ebi tëyalirax.

14

End ecës ed Şaŋ Batis eŋ

¹ Amëd aŋo, Erod emun end gër ebar ed Galile eŋ awël babi wëlënd bela bën̄ ga këni yeyandërand end Yesu eŋ. ² Ata fel këbi bër gër eyang edexëm bën̄: «Yama Şaŋ Batis ga xaniwëk nde gër ecës, mën̄ şotaxën ko ojaw̄ od ko xoraxënënd exo di becarax ok.» ³ Enimin mën̄ dëŋ sëra baŋo Şaŋ Batis, fëra këŋo do fokëra këŋo gë ogweyele-gweyele, ga baŋo nëpënd në end Erojad, alindaŵ ar abinëm Filip eŋ. ⁴ Enimin, Şaŋ Batis afel baŋo felënd: «Ax ñap ex na eyo ñër asoxari ar abinëx Filip an.» ⁵ Ata mën̄ ŷandixën baŋo Erod eŋo daw̄ Şaŋ. Barikan, ayëda babi yëdand bela bën̄ gayik alawënel ar

Kaxanu xwët bano. ⁶ Xarak, ga ñatëguk akey and rëw këno aŋ, Erod ri ko ofëna. Ata abiw̃ ar Erojad ko wandërand mërëxand ir bëliyer, ata nëngan këno Erod. ⁷ Mokamën xamën baxo anjar aŋ xali Erod yaşar ko mëne er këno xara yo ayël këno yël. ⁸ Ata endënaw̃ eŋ ga wëlërëgu këni gë nëm, re ko: «Awa yëluye gaf ir Şaŋ Batis in në inëp.» ⁹ Ata emun eŋ şënd ko, şena këno ba ine yaşaraxën baxo xali wël këno bëliyer bën. Barikan ako dëŋ re ko eno yël endënaw̃ eŋ er wëka këno in. ¹⁰ Na law̃ën këno şoroda fodëtëgu ko gaf ir Şaŋ Batis in lëf gër epëra. ¹¹ Ga wëlaw ko gaf in në inëp, fëxwën këno endënaw̃ eŋ. Ata mëŋ w̃ara ko yëlëx këno nëm. ¹² Bësëfan bër Şaŋ bën yen këni eman eŋ do wëxëta këno. Ata ye këni eno pelëx Yesu.

End ecemar ed bela owëli oco eŋ

¹³ Ga wël ko endey eŋo, Yesu xani ko na gër ed ebaxo do ko xegëtand gë ikuluŋ in anjer and Galile aŋ exo nacëtaxën në er tëb. And nangëra këni amëxwër aŋ, xanira këni gër bëngol do sëf këno gë osapar. ¹⁴ And baxo şëpëtand gër ikuluŋ aŋ, wat këbi amëxwër aŋ. Ata ga këno xaŷënan, fakëndëra këbi bësëxwëra bërebën bën. ¹⁵ Apenëka aŋ, sëka këno bësëfan bën do re këni: «Asëyali, ro në er tëb hi këne do në emëd ex. Pelalëbi bela bën eni capër gër bëngol eni yëcërax er këni yamb.» ¹⁶ Yesu yaka këbi: «Eyo, bari ax ñap na eni ye mondako fo. Yëlinëbi wën dëŋ er këni yamb.» ¹⁷ Ata yaka këno: «Bamburu banjo do gë oxan oxi fo lëkaya

këmi.» ¹⁸ Aŋo re ko Yesu: «Mëlawën tan ro», ata wëlanëgu këno. ¹⁹ Ga fel këbi amëxwër aŋ eni ñëpara gër ondës, wëd ko bamburu baŋjo baŋ do gë oxan oxi ol, xeŋa ko orën ol do šëkwa këŋo Kaxanu. Ata hëbëndër ko, yël këbi bësëfan bën eni cet. ²⁰ Na yambëra këni, wëd këni bën dek xali wëllali këni bakange epëxw gë baki gë bacaxaken band bayitara babi baŋ. ²¹ Bër lëba babi Yesu bën, er hi bani në owëli oco bësöšan bën fo, ala abi pën bana bësöxari bën gë obaš ol.

End Yesu gër anjer and Galile eŋ

²² Ga xucak eŋo, Yesu nëŷali këbi bësëfan bën eni dëngwa ekeg elo gë ikuluŋ in, eni pelaraxën mën gë amëxwër aŋ. ²³ And fela këbi amëxwër aŋ, ye ko yaŋ gër etënd exo calex në er nacët. Ga kë xwëyar, bayi ko na gabat. ²⁴ Amëd aŋo űat këni bësëfan bën gër ngu, ga űawëta këni ebar el, ata men oŋ ga kë xani bomeŋ bomeŋ kë lëfërirand ikuluŋ in ga fed këni gë ekoc etëm. ²⁵ Ata gand oxeya, Yesu sëf këbi do ko yend yaŋ gër men ang gër ebar fo. ²⁶ Wat këno bësëfan bën ga ko wëñët gër men. Wëlandëra këbi do ga šëg këbi benjëw beŋ këni xeŷënd šor: «Oñeŷ ex, oñeŷ ex!» ²⁷ Ata re ko Yesu: «Wëno ex, wëno ex! Kapinayin, këren yëdara na!» ²⁸ Piyer yaka këŋo: «Axwën, angëmëne enimin wëj ex, pelële me eyeli yaŋ gër men!» ²⁹ Re ko Yesu: «Yow!» Ata Piyer cëpëšëpët gër ikuluŋ, ko yend yaŋ gër men end Yesu eŋ. ³⁰ Barikan, ga nëkon ko ekoc el, yëdara ko. Ata ga këŋo noŷeli, xeŷ ko: «Axwën, Axwën, pexënële!» ³¹ Ataŋ Yesu yënën këŋo ataxan aŋ, sëra këŋo do re ko: «Oko Piyer,

inew̄a ekwēta etil elo! Inew̄a ħēpēgēnaxēn ki?»

³² And fēra kēni gēr ikuluŋ aŋ, xucak ekoc el.

³³ Bēsēfan bēr ebax polo gēr ikuluŋ bēn foxi kēni, gēr osapar or Yesu do kēni rend: «Wēj ex enimin Asēñiŵ ar Kaxanu an!»

End Yesu gēr Genesaret eŋ

³⁴ Ga xegēta kēni anjer aŋ, ħat kēni gēr ebar ed bani w̄acēnd Genesaret. ³⁵ Bēr sēk banēbi na gēr ed ħat bani bēn, ga xwita kēno Yesu, sēfētēra kēni eŋo dek Genesaret in. Ata w̄ēlaraw kēnēbi dek bēsēxwēra bēn. ³⁶ Axara bano xarand Yesu ebi tebēnd eni kwixwēta ndakaŋ ambana and acud andexēm aŋ. Do dek bēr bax xwixwētand bēn bax fakēnd.

15

End bapela band ofariseŋ eŋ

¹ Ata akey amat, ofariseŋ do gē bēsālen xaniw kēni gēr Yerusalem yow kēni xali gēr ed ebaxo Yesu. Wēka kēno: ² «Bēsēfan bērey bēn, ine cēŋ kēni yepēnaxēnēnd bapela band bēxarēk baŋ? Ine kēni yambēraxēnēnd nebarēxe otaxan ok?» ³ Yesu yaka kēbi: «Do wēn cēŋ, ine kēn yepēnaxēnēnd apela and Kaxanu aŋ do kēn sēfēnd and bēxarēk bērewēn aŋ? ⁴ Kaxanu ga re ko: “Pēbindēbi norix gē sorix. Do ar kēbi xare yo nēm gē sēm, ar edaŵ ex.” ⁵ Bari wēn kēn rend: “Ar kēbi fel nēm gē sēm mēne er hi bax ebi dēcaxēn in, Kaxanu yēl kēŋo, axor xor ko ebi dēc.” ⁶ Awa mondako kēn yepēnēnd er re ko Kaxanu in nē end apela and bēxarēk bērewēn. ⁷ Wēn bēyēŋēnax bēr kē labayand

hi kën! Dal in yëgw ko alawñenel Esayi mène Kaxanu rek: ⁸ “Bela bëjo gë etëy el fo këne šalend. Owëkw orebën oŋ caw fiawëta ke. ⁹ Ado këne šalend, asoro fo këni sorond gayikako bend këni yerëtënd beŋ kënëbi sëyalind bela bën.”»
¹⁰ Ata Yesu wac këbi bër gër amëxwër bën do re ko: ¹¹ «Baxëtín aye eŋun pënixën eŋo: er kë šanënd gër etëy ed ala in këŋo buyarënënd, ax gi ex na er ko nënand in.» ¹² Bësëfan bën, and xeta këno aŋ re këni: «Anang nde nang këy mène ofariseŋ ok axoÿën xoÿën këni gë eyeyan elo?»
¹³ Yesu yaka ko: «Atëx and axo dëd ex na yo Faba, mëŋ ar ex yaŋ gër orën an, and edët ex. ¹⁴ Tebëxënëbi, bëšiwëk bër kë lasërënd exëni. Ašiwëk eŋo d’asënd ašiwëk ašandaŵ, bën tak kë lati në ambëxw.» ¹⁵ Ata Piyer re ko: «Asëyali, paÿanëlëbo tan apënëtal aŋo.» ¹⁶ Yaka këŋo: «Oko wën, ba an yëlarand na nde? ¹⁷ Ax gi ex na nde er ko nënand ala in gër acël kë fiatënd do ex paÿërax gër apuÿ? ¹⁸ Barikan, er kë šanënd gër etëy in, gër emëkw kë xaniwënd. Ejo këŋo buyarënënd ala an. ¹⁹ Gër emëkw kë xaniwënd banjëlan bañëŋënax baŋ: olaŵër, orekar, eñac, orek, enëgwëš, ocir. ²⁰ Beñëŋënax beŋo këŋo buyarënënd ala an. Bari eyambëra ed nebarëxe otaxan el ax buyarënënd na.»

End Yesu do gë asoxari aliyer eŋ

²¹ Ga xucak eŋo, Yesu ye ko gër ebar ed Tir gë Sidon. ²² Ata asoxari abëkanahaŋ, ar lëg bax na gër ebar elo, yow ko gër ed hi ko Yesu do këŋo xarand: «Axwën, wëj Asëñiŵ ar Dafid, kaÿënanëlexi wëno! Abiwën gë bëyël exo, do

mban̄ këno narëndërand.» ²³ Bari Yesu xor ko, ado gë təkër ak aņo yaka ex na. Ga xeta këno bësëfan bërëxëm bën, wëka këni: «Ayo n̄way na nde aņo? Biyi dek šëšësan këbo ang ko xeŷërand gër ofoy orebi ak!» ²⁴ Ata Yesu yaka këno asoxari an: «Wëno, Bëyisërayel bër nambërak ang opeŷ bën fo yow këme mëni cala.» ²⁵ Barikan, asoxari an ga sëka këno, foxi ko gër lëngw irexëm do re ko: «Axwën, dëcale ako dëņ.» ²⁶ Yesu yaka këno: «Ax ye ex na enaŷët ed er këni yambënd obaš el eyëbi d̄apën bëkwërëkwër.» ²⁷ Ata re ko asoxari an: «Eyo d̄al ex Axwën, barikan bëkwërëkwër bëņ awëdara këni wëd̄arand bebër kë wëcënd gër ed këni yambërand bër xwën këbi bën.» ²⁸ Aņo re ko Yesu: «Awa abiwën, wëj mban̄ xwëta këye. Gilex ang ŷandi ki ak.» Ata në amëd aņo dëņ fak ko abiw.

End Yesu do gë bësëxwëra bëranjëm eņ

²⁹ Yesu ga xani ko na gër ebar ed Tir gë Sidon, sëfa ko anjer and gër Galile aņ, ŷat ko yaņ në etënd do ŷëpax ko. ³⁰ Na barërëgu këni bela bën bamëxwër bamëxwër. Wëlanëgu këno na: bësëŷik, bëšiwëk, bamuma, bër gobo do gë bësëxwëra bëranjëm. Xwëtëra kënëfi gër lëngw irexëm, ata mëņ fakën këbi. ³¹ Ata bamuma baņ këni yeyandërand pot-pot; bër gobo bën do gë bësëŷik bën këni yexërand aye, bëšiwëk bën këni watërand šenene. Ga wat kënëfi, bela bën šaran këbi xali xurik do këno šëkwënd Kaxanu, mëņ ar xwënëk bulunda ir Isërayel an.

End ecemar ed bela owëli onax el

³² Ata Yesu w̃ac kēbi bēsēfan bēn do re ko: «Dek ke xayēnanēnd bela bējo. Elod bakey batas kēne sēfarand do ani yambēra ex na. Axe ñandi ex na mēni pela, eni mañira gē enjo en, bon kēni sorox gēr fēña.» ³³ Na re kēni bēsēfan bēn: «Mondake kēnēbe lēbaye dek bela bējo tēb ro gēr apuỹ?» ³⁴ Yesu yaka kēbi: «Bamburu banjēgwe wa lēkaya kēn?» Re kēni: «Banjongēbaki do gē bēngan bēpēnēfēne.» ³⁵ Na fel kēbi bela bēn eni ñēpara gēr ebar. ³⁶ Ata wēd ko bamburu banjongēbaki ban do gē bēngan bēñ. Ga sēkwa kēño Kaxanu, hēbēndēr ko do yēl kēbi bēsēfan bēn enēbi cetēra bela bēn. ³⁷ Ang ebani ak, yambēra kēni dek xali wēd kēni. Er bayitara babi in, fēxwēk bakange banjongēbaki. Ata bēsēfan bēn wēlali kēni kwēl. ³⁸ Bēr yambēra bax bēn er ebani, bēsōsan bēn fo owēli onax. ³⁹ Ata Yesu ga fela kēbi bela bēn eni mañira, mēñ w̃ara ko polo gēr ikuluñ do ye ko gēr ebar ed Magadañ.

16

End amatinali and gēr orēn en

¹ Akey amat, ofarisen do gē Osadusen yow bax gēr Yesu eno di atēy. Wēka kēno ebi din ecarax eni nangaxēn mēne gēr orēn xaniw ko. ² Ata Yesu yaka kēbi: «And kē war orēn apenēka añ, ax gi ex na nde anang kēn nangēnd mēne wur in xērikērak? ³ Bēte gēbēr and kē hi orēn dēmbēndēruñ añ, ax gi ex na nde anang kēn nangēnd mēne asēb kē sēb? Aye kēn fitēndērēnd er kē hi in and kēn wat ang ex orēn añ do kēn

sëkwanënd en pitëndër bend gë okey oko bej.
⁴ Ata wën anjex añëñënax do and kë rind orekar
 aņo nde ke wëkand mun masin ecarax. Ecarax
 end rin baņo Kaxanu Yonas eņ fo këmum wësin.»
 Yesu, ga yaka këbi na mondako, kwël ye ko.

End lewir ir Ofariseņ do gë Osaduseņ eņ

⁵ Ga xegëta këni anjer aņ, bësëfan bën xwita
 këni mëne eyamb yamb ani penaw ex na. ⁶ Ata
 re ko Yesu: «Kwëñëtayindën lewir ir ofariseņ in
 do gë ir Osaduseņ in.» ⁷ Na bësëfan bën yëla
 këni mëne ga xwëyaw këni bamburu baņ ko
 yeyanaxënënd mondako. ⁸ Gogo nde ga nang
 ko Yesu, ata wëka këbi: «Wën bela bër gë
 ekwëta etil bëjo, ineŵa kën yëlawënënd mëne
 end eyamb yamb ed bayik an mëlaw ex na
 këme yeyanënd? Awa wën mbaņ bak ðe ang
 xwëta këne ak! ⁹ Ata wën xali gërëgako aņun
 pëni ex na endam eņ. An kwitand na nde
 ang lëba bamëni bela owëli oco gë bamburu
 baņo ak? Bakange banjëgwe wa wëlali ban gë
 er bayitara babi in? ¹⁰ Bëte and lëba bamëni
 bela owëli onax gë bamburu banjongëbaki aņ,
 bakange banjëgwe wëlali ban? ¹¹ Mondake wa
 bayik aņun pëni ex na mëne ax gi ex na end
 eyamb-yamb këme yeyanënd? Ga re këme,
 kwëñëtayindën lewir ir ofariseņ in do gë ir
 Osaduseņ in.» ¹² Aņo fëni këbi bësëfan bën
 mëne ababi fel na end eyamb-yamb, barikan eni
 titinalind osëyali or ofariseņ do gë Osaduseņ ol
 baxo rend.

End ola or Yesu eņ

13 Akey amat, Yesu ye ko gër ebar ed Sesare ir Filip. Ata ga ñat ko, wëka këbi bësëfan bërëxëm bën: «Gër onang or bela, noŷo këni rend hi këme wëno Asëñiŵ ar ala an?» 14 Yaka këno: «Na fo exëni bër kë rend mëne wěj ex Şaŋ Batis. Bëjo, wěj ex alawënel Eli, bëjo, wěj ex alawënel Yeremi. Na fo exëni bëte bër kë rend mëne wěj alawënel ašëxe ar Kaxanu hi këy.» 15 «Do wën cëŋ, noŷo kën yëland hi këme?» 16 Ata yaka këŋo Simon Piyer: «Wěj ex Afexën an, Asëñiŵ ar Kaxanu, mëŋ ar gë aniyän an!» 17 Ata re ko bëte Yesu: «Awa nëngandëralexi, Simon, wěj asëñiŵ ar Yonas an. Faba Kaxanu, mëŋ ar ex yaŋ gër orën an, nangën ki eŋo, ax gi ex na ala. 18 Ga re këme, Piyer, wěj ang aparëfac fo hi këy. Do wëno gër aparëfac aŋo këme rëf Amara andam aŋ, do owët or wur ir bësësëk oŋ ŷoweŷ aŋo koran na. 19 Wěj këmi fëxwën bacoketaya band owun or gër orën baŋ. Ar këyo seban yo gër ebar ro, Kaxanu aseban këŋo seban gër orën. Bëte er ki ŷapan yo gër ebar ro, Kaxanu aŷapan këŋo ŷapan gër orën.» 20 Ga ñata eŋo, Yesu xëŋa këbi xali bësëfan bën eni cësinali mëne mëŋ ex Afexën an.

End ecës ed Yesu eŋ

21 Ata amëd aŋo ŷana baxo Yesu këbi nangënënd bësëfan bën mëne afo exo ye gër Yerusalem exo torox. Gër otaxan od bësädaxan bëlëngw, gër od bësälän do gër od bëxarëk bër Bëšëwif ebax exo toro. Bën ebax eno tëra, eno narën xali eno daw. Barikan, yatir akey atasën exo kani gër ecës. 22 Ata Piyer nacët këŋo Yesu

do këŋo rexërand: «Ali Axwën, Kaxanu axo ma na eŋo! Endako rako eŋ axi gi na!» ²³ Ata ga ri ko wërëšët Yesu, yaka këŋo Piyer: «Beditale fa Sindan! Wëj ang ar ke lënanënd eñëŋënax fo hi këy! Banjëlan bandey ßaŋ, band ßela fo ex, ax gi ex na band Kaxanu.»

²⁴ Ata ga ħata ko, fel këbi bëte bëšëfan bën: «Ar ŷandi këŋo exe tëf an, tebëlexo ebal ed gaf irexëm fo el. Yëxwëlexo toro in ado ex gi alawñ këno lawñ, exe tëfaxën. ²⁵ Ar këŋo ßalënd end gaf irexëm fo an, anemi ko nemi. Barikan, ar kë nemin aniyän andexëm aŋ në end oŵac oram an, afex ko fex. ²⁶ Inewña këŋo fecä ar kë šotëra beŷ dek gër ngwën ro an, angëmëne anemin nemin ko enjëw endexëm eŋ? Er xëbënëk ang enjëw ak ax gi ex na. Do gë ine ko nëmb ala an? ²⁷ Wëno Asëñiŵ ar ala an and këme ye aŋ, abaka këme bakaw gër ngwën gë enjaran end Faba eŋ, do gë omeleka odexëm ok. Yatijo, këmo wša ala kala er ŷapëk exo cot in ang ko wëlaya aniyän andexëm ak. ²⁸ Dal in këmun felënd, ang xwëšara kën ro mondako, bërëmar ani cësëra na xarak ane wat ex na wëno Asëñiŵ ar ala an, ga këme yow gë owun oram ol.»

17

End enjaran end Yesu eŋ

¹ Ga xucak bakey banjongamat elod ga felëra këbi end ecës edexëm eŋ, Yesu wac këbi Piyer, gë Šak do gë Šaŋ, abinëm ar Šak. Nacët këbi yaŋ në etënd etëm. ² Yaŋ gër etënd elo na, ogës odebën dëŋ nëngwët baxo Yesu ang baxo watind

ak. Ata dëxas irexëm in kë yëgënd ang eñan fo do banjëm banj kë watind jing-jing ang bëmäl fo. ³ Ata na bërëxadët, şanayaw këni Moyis do gë Eli ga këni xanar gë Yesu. ⁴ Piyer fel këno Yesu: «Axwën, bon yedox de ene bayiye ro. Ga yandi yandi ki, wëno ata këme ri baner batas: amat andey, aņo and Moyis, aņo and Eli.» ⁵ Ga ko yeyan Piyer mondako, fedawëk aņar and gë okodux, laß këbi kwëc. Ata wëliwëk oniŵ ga re: «Awa ajo ex Asëniŵën ar pëlot gër yomb iram an. Wëno bon ke balënd endexëm eņ, baxëtindëno aye.» ⁶ Ga wël këni oniŵ olo, anjiŵ aņ foxin këbi bësëfan bësas bën oyiŵ oņ nës gër ebar. ⁷ Barikan, and sëka këbi Yesu aņ, hëmba këbi do re ko: «Këren yëdara na, kaniyin!» ⁸ Ga rënëta këni, wat këno Yesu gabat. ⁹ And bani şëland etënd aņ, Yesu fel këbi: «Ala këreno pel na de er wat kën in xali wëno Asëniŵ ar ala an me kani gër ecës.» ¹⁰ Ata bësëfan bën wëka këno: «Inecëņ këni rexënënd bësälën bën mëne afo exo yow pere Eli?» ¹¹ Yaka këbi: «Dal ex mëne afo exo yow pere Eli, do exo mëxwëtëra beŷ dek gër bandëwëra band Yakob. ¹² Barikan ga re këme, Eli anëka yow ko, bela bën fo bayik ano kwita ex na mëņ lëkayaxën këno ang yandi këbi ak. Bëte mondako fo këne soron wëno Asëniŵ ar ala an.» ¹³ Ata bësëfan bën fëni këbi mëne Şaņ Batis, baņo rend.

End Yesu do gë lëmëta ir gë bëyël eņ

¹⁴ And ñat këni gëd gër etënd aņ, gër ed barërëgu bani bela bëranjëm, şanayaw ko pëlët asoşan, foxi ko gër lëngw ir Yesu do ko rend:

15 «E Axwën, kaÿënanëlexi lëmëta iram, šënan lëk këŋo do mbaŋ ko sorond. Laŋ këŋo rebërand: bandëmar gër xodux, baŋo gër men. 16 Ga wëlaw këmo ro gër bësëfan bërey, bën ani kor ex na eno pakën.» 17 Ata yaka këŋo Yesu: «Ata wën anjex and bela bër gë oŋëpëgënan, do bësëmbak hi kën! Xali niÿe wa këme bayi gë wën? Xali niÿe këmun buŋan? Mëlanëgune ro itox iŋ.» 18 Yesu ga xeÿan këbi na bëyël bën, šan këni ataŋ gër lëmëta, ata fak ko kwël na fo. 19 And bayi këni bën fo aŋ, bësëfan bën ga xeta këno Yesu, wëka këno: «Ineŵa sëkwanaxën këmi mëni nəcët bëyël bën gër itox iŋo?» 20 Yesu yaka këbi: «Ga bak ekwëta ed xwëta këno Kaxanu el sëkwanaxën kënebi. Dal in këmun felënd, ekwëta edewën el ado ex ba gwër gë enjëlir end mutarëd, axor xorëdon en de etënd elo: “Wëj etënd nacëtal fa ro!” Ata nacëtadox. Bëte ÿowëÿ adon sëkwan na en di. 21 Bëyël bërako rako bën, cale ind gë etiwi fo këbi nəcëtënd.» 22 And bani yexërand Yesu gë bësëfan bërexëm aŋ gë angol gë angol, ðek ebar ed Galile el, afel babi felënd mëne mëŋ Asëniw ar ala an, alëxw këno lëxw gër otaxan od bela bëxeÿax. 23 Afel babi felënd bëte mëne alaw këno law, bari yatir akey atasën axani ko xani gër ecës. Ata ga wël këni beŋo ðek bësëfan bën šamina këni.

End amarënen and Aciw and Kaxanu eŋ

24 And ħat këni gër Kafarënowum aŋ, Yesu gë bësëfan bërexëm bën fed këni gë bësëf bër šagale bën. Ata wëka këno Piyer: «Asëyali

arewën an, aŵed nde ko wëdënd ŝagale ir Aciw̃ and Kaxanu in?» ²⁵ Yaka ko: «Iyo, aŵed ko wëdënd de!» And lil ko Piyer gër iciw̃ aŋ, đamana exo yeyan, Yesu wëka kënjo: «Simon, bemun bend gër ngwën ro beŋ gër nobën këni xanand ŝagale in? Gër bër lëgëk gër ebar edebën nde, ba gër bëliyer nde?» ²⁶ Yaka kënjo: «Gër bëliyer.» Ata re ko bëte Yesu: «Bër lëgëk gër ebar edebën bën ani medënd na ŝagale in. ²⁷ Barikan, këdi kënëbo xoŷën, maral gër anjer ey đap engërexato eŋ. Ekan eñanar ed kē lëk el, cëpëtëlo, do polo gër etëŷ edexëm këy sək atama and kodī. Mëlaw eyëbi pëxwën bësëf bër ŝagale bën. Atama aŋo gwac kē hi ŝagale ir biyi bëxi in.»

18

End alëngw eŋ

¹ Ata amëd aŋo, bësëfan bën ga xeta këno Yesu, wëka këno: «Pelëlëbo noŷo hik alëngw an gër owun or gër orën?» ² Yesu wăcëgu kënjo itox, fela këno, xwët kënjo mërëxand, re ko: ³ «Dal in këmün felënd ar ax nëngwët ex na ola orexëm do exo gi ang itox iŋo an, din axo dīl na gër owun or gër orën. ⁴ Mëŋ ex ar kē bana yo gër ola orexëm ang itox iŋo ak, alëngw ko hi gër owun or gër orën. ⁵ Bëte ar kënjo xwëtaya yo itox ind ako nē end oŵac oram, wëno dëŋ xwëtaya ke.»

End ambesa atibax eŋ

⁶ «Barikan ar kënjo lënan eñëŋënax ar wăk endam an, kiti ind sax doŋo iŋ ex eno dëxën angaŷ aŋoxixën and eyamb, do eno đap gër

anjer eņo noỹilexën. ⁷ Kata fo hik gër ngwën ro gayik bon ex bebër kē lēnanënd eñņēnax bën. Ekwēyēta ed eñņēnax el ax mēnd ex na. Barikan, bon wē kēņo ar kēbi lēnanënd eñņēnax bela an. ⁸ Angēmēne ataxan andey aņ ba sapor irey in ki lēnanënd eñņēnax eņ, kacal ey đap caw. Pecanēlexi ey đil gër aniyan and din ir din gē wal ibat gē exi bayi osapar oxi, ba otaxan oki do exi đēxw Kaxanu gër xodux or din ir din. ⁹ Angēmēne angēs andey aņ ki lēnanënd eñņēnax eņ, nongoloyētēl ey đap caw. Pecanēlexi ey đil gē angēs amat gër aniyan and din in din gē exi bayi tak baki, do Kaxanu exi đap gër anjer and xodux.»

End amatinali and ifeỹ eņ

¹⁰ «Kērenēbi yafēnd na bērēwāk endam bën. Omeleka od kēbi nēkonand ok din kēno sēkand Faba yaņ gēr orēn. ¹¹ Wēno Asēniw̄ ar ala an, bēr nambērak yow kēme mēni pexën. ¹² Baxētīn amatinali aņo, en yēlaraxën: Ax gi ex na nde ala ar šot kēbi opeỹ keme an, eņo nemēnd ibat, aseb kēbi seb ofēxw ocongonax gē ocongonax ok gēr kece exo yexën gēr ocal od ir nem kēņo? ¹³ Dal in kēmun felēnd, angēmēne awat wat kēņo ifeỹ ir nem baņo in, aņo fo kēņo nēngandēra nēmēc, bari ax gi ex na nē end ofēxw ocongonax gē ocongonax od gēr kece eņ. ¹⁴ Mondako fo ex end bērēwāk endam eņ, gēr Faba mēņ ar gēr orēn an. Ala gabatak aņo ñandi ex na exo nambēra.

¹⁵ «Angēmēne abinēx wēnan ki, macēlo eyo pelēra wēn bēxi fo. Angēmēne abaxēt baxēt ki anēka xana kēyo abaỹe irey. ¹⁶ Bari angēmēne

axi baxët ex na, calalëbi otede oki ba otas eno pelëraxën. ¹⁷ Angëmëne aňëp ñëp ko erjun baxët in, mëlal endey eñ gër bëlëngw bër Amara andewën. Bëte ga ñëp ñëp ko ebi baxët in, nangël mëne ala ar aňo nang ex na Kaxanu hi ko. Ata ado bešindo, asëmbak ex! ¹⁸ Dal in këmün felënd, er kën šëban yo gër ebar ro, Kaxanu ašëban ko šëban yañ gër orën. Bëte er këñun ýapan yo gër ebar ro, Kaxanu aýapan këño ýapan yañ gër orën. ¹⁹ Dal in këmün felënd, angëmëne bela bëxi ebi ket gër ebar eno kara ýeý gër cale, Faba, mëñ ar ex yañ gër orën an, ayël këbi yël. ²⁰ Mëñ ex, gër ed këni barër yo bela bëxi ba bësas në end oŵac oram, wëno mërëxand irebën këme hi.»

End apënëtal and ar okadëp okeýax eñ

²¹ Ata Piyer ga sëka këño Yesu, wëka këño: «Axwën, banjégwe wa ýapëk mo tebanënd abaýe and ke wënan aň? Ba banjongëbaki nde?» ²² Yesu yaka këño: «Ame de ex na de banjongëbaki, barikan ofëxw ocongoxi bakëlëbëd banjongëbaki. ²³ Mëñ ex, owun or gër orën ol er wëndërek gë endey end emun end bar babi okadëp odexëm ebi mëkëra ba mondake lëkaya këni napul irexëm in. ²⁴ Ga ko fën kodī in, wëlanëgu këno xadëp ir bayir bani aňomëx atëm. ²⁵ Xarak xadëp ijo axo gi bana gë er këño wäšën. Ata axwën arexëm an re ko enëbi pan mëñ, gë alindaŵ, gë obaš ol do gë dek er šot baxo gër ekun edexëm in, exo kanaxën aňomëx aň. ²⁶ Ata xadëp ijo lapaya ko mopoxi gër osapar or axwën arexëm ko renitand: “Këla

bujanële pere, dek këmi w̄aşën.”²⁷ Ga xaȳënan këño, axwën ar xadëp an, sebën këño aňomëx aň do kwël sebët këño exo māyi.²⁸ And şan ko xadëp ijo aň, fed këni gë aşandaŵ ar yomëxa baňo tēkēr kodī. Ga w̄ëlën këño, xēr këño lëy, do ko rend: “Doro afo eye maş kodī iram in! Maşële kodī iram in!”²⁹ Aşandaŵ ga şana këño na, lapaya ko gër osapar orexëm do këño xarand: “Këla bujanële pere, aŵaşën këmi w̄aşën!”³⁰ Bari mēŋ ħëp ko kweŋ, w̄ëla këño gër epëra xali yatir këño w̄aşën er yomëxa ko in.³¹ Boşandaŵ ga wat këni ang ri baxo ak, yambën këbi xali gër ow̄ëkw. W̄ara këni re yax këni dek gër axwën arebën.³² Ata axwën an w̄ac këño xadëp ijo, re këño: “Wëj ata mbaŋ xeŷ këy dë! Ax gi ex na nde wëno ro seban këmi aňomëx andey aň ga xara këye?”³³ Wëj bēte ine bayik axi kaŷënan ex na aşandax ang wëno ak?”³⁴ Na ga logën këño axwën an, fel këbi eno pëxwën andiyen atibax exo maşaxën er yomëxa ko in.³⁵ Ata Faba, mēŋ ar ex yaŋ gër orën an, mondako këñun ri angëmëne ang hi kën ak, ala kala aňo tebanënd na abaŷe irexëm gë emëkw el dek.»

19

End ecapër ed eñër eŋ

¹ Ga ħata ko Yesu er babi sëyalind in na gër ebar ed Galile, xani ko xwiriş do kwël ye ko gër ed Yude, ekeg Yurëdeŋ in.² Ata bela bën sëfa këno benga, benga. Fën fakëndërax babi bër şëxwëra bax bën.³ Ata ħatëgu këni ofariseŋ eno di atëy. Wëka këno: «Aŷap nde yapëk asoşan an

enjo pela alindaŵ nand këŋo Ƴandi yo?» ⁴ Yesu yaka këbi: «Wën an pën ex na nde gër Akayëta and Kaxanu mëne nand Ƴanak aniyana na asošan gë asoxari bay këbi Kaxanu. ⁵ Mën ex, asošan an afo ebi ŋaŵëta nëm gë sëm, eni baraxën gë alindaŵ do eni gi eman emat✧. ⁶ Awa ani bayi na gë nëng gë nëng, šapar ibat këni hi. Mën ex, ala an kërebi capërela na bër bar këbi Kaxanu bën.» ⁷ Ata re këni ofariseŋ ok: «Do ine cëŋ felaxën këbo Moyis mëne asošan an enjo pelaxën alindaŵ ñëgwënëleŋo kayëta ir acapëra?»

⁸ Yesu yaka këbi: «Në end emëš endewën rexën baxo Moyis enëbi peland bolindaŵ borewën. Bari ax gi bana mondako nand Ƴanak aniyana na. ⁹ Wëno ga re këme, ar këŋo fela yo alindaŵ, xarak ax gi ex na në end orekar do enjo ñër ašëxe, në emenan enjo asoxari aŋanar an. Ado orekar këni rind gë axinëm an.» ¹⁰ Ata re këni bësëfan bërëxëm bën: «Angëmëne mondako ex emëlayan ed asoxari el, ofëcak ax gi ex na gër eñër.» ¹¹ Yesu yaka këbi: «Afo bër yël këbi Kaxanu bën kë xor enjo, ax gi ex na bela dek. ¹² Gër aniyana aŋo, bësošan exëna bër ani kor na eni daki gë asoxari. Bërëmar mondëwëli kënebi rëwëlin, bëjo bela bën dëŋ këbi rind eni gi mondako. Bëjo bëte në end owun or gër orën këni bayixënënd ñërërëxe. Ar kë xor enjo an, tëfëlexo.»

End Yesu do gë obaš enj

¹³ Ata ñatëgu këni bela na gër ed baxo yeyanënd Yesu ga wëlanëgu këno obaš orebën

✧ 19:5 19.5 Añanar 2.24

ol efi calen mokwëtan otaxan ok. Bari bësëfan bën xeyënaxën kënëbi. ¹⁴ Ata re ko Yesu: «Tebinëbi obaš ol ene tēka, bër ang obaš bën xwënëk owun or gër orën ol, kërenëbi n̄wāyënd na!» ¹⁵ And šalen këbi mokwëtan otaxan aṅ, ye ko kwël.

Endey end ar gë napul eṅ

¹⁶ Ga xucak eṅo, fiatëgu ko šambenjar, wëka këṅo Yesu: «Asëyali, enjekax end fe wa ŷapëk me di me cotaxën aniyān and din aṅ?» ¹⁷ Yesu yaka këṅo: «Ine këye wëkaxënënd end enjekax? Abat fo ex ayekax an. Angëmëne aṅandi ŷandi ki ey dīl gër aniyān and din, tēfël bapela baṅ.» Ata wëka ko ala ajo: «Band fe wa?» ¹⁸ Yesu yaka këṅo: «Ax gi ex na monaw̄ ala, ax gi ex na mondi orekar, ax gi ex na monëgwëšan ala, ax gi ex na mondeka. ¹⁹ Pëbëlëbi norix gë sorix, balindëlexi end ašandax eṅ ang ki balënd end gaf irey ak.» ²⁰ Ata šambenjar in re ko: «Aye sëf këme dëk bapela baṅo, bëte and fe bayik?» ²¹ Yaka ko Yesu: «Angëmëne aṅandi ŷandi ki ey gi ar šenene, yel ey panëx acota andey aṅ do kodī ey yëlëra bëxaṅaxik bën. Ata këy šot napul isëm yaṅ gër orën. And këy ri mondako aṅ, yow eye tēf wëno.» ²² Ga wël ko eyeyan elo, šambenjar in bedī ko, ye ko kwël gayikwa ar gë napul isëm hi baxo. ²³ Ata Yesu fel këbi bësëfan bërëxëm bën: «Dal in këmun felënd, bon këṅo yëka ar gë napul an exo dīlaxën gër owun or gër orën. ²⁴ Ga re këme, gelemba saxëk exo kuca nē imëd ind icëkwër gë exo dīl ar gë napul an gër owun or gër orën.» ²⁵ Bësëfan

bën, ga wël këni eņo, șaran këbi xali. Ata re këni: «Do noŷo ngwa kë fex?» ²⁶ Ga nêkon këbi Yesu ang xeta bano ak, re ko: «Gêr bela eņo ax mënd ex na. Barikan gêr Kaxanu beŷ dek wëndêk.» ²⁷ Aņo re ko Piyer: «Biyi cêj beŷ dek sebêraw këmi, do sêf këmi wêj. Ine këbo hi?» ²⁸ Yesu yaka këbi: «Dal in kêmun felënd, and kë ñat enëngwët ed beŷ dek aņ, wëno Asëniw ar ala an aŷêpa këme ŷêpa gêr aņêpara and owun gê enjaran endam eņ. Ata wën bësêfan bëram bën ke xetëna në baņêpara band owun epëxw gê baki enëbi kitixën Bëyisêrayel bën ang exëni bandêwëra epëxw gê baki ak. ²⁹ Angëmëne në end owac oram seb këbi ala: bofinëm, nëm gê sëm, alindaw gê obaș orexëm, bëciw, oșenga, nëmec ko șotëra, bëte ecan ecan exo tëndä aniyän and din aņ. ³⁰ Bëŷanar bëranjëm kë hi bembän do bembän bëranjëm bëŷanar.»

20

End apënëtal and bëxwëc eņ

¹ «Nëkod owun or gêr orën ol gê er wëndêrek in. Ala ye bax mopêd ebi calaraw bërandiyen eno kwëcën resej in gêr andêda andexëm. ² Bërandiyen bëŷanar bër sêk këbi bën wëlêr këni ebi cos atama and kodî amat, ang rëp bax gêr amêdëna ak. Ata re ko eni ye gêr andêda and resej andexëm. ³ Ye ko gêr angol ebi calaw bërandiyen bësêxe and yatënak aņ. Sêk këbi ga ŷêpara këni aŷêpa fo. ⁴ Ata re ko: “Yeyin wën bëte gêr andêda andam, ang ŷapêk ak kêmun șos.” ⁵ Bela bëjo ga wã këni ye këni. Ye ko

bëte gër angol and ñatëk eñan keñ gër gaf añ. Baka ko and hik eñan poxoô gaf añ, wëlaw këbi bëte bësêxe. ⁶ Baka ko bëte gër angol ðam ex cëla eñan eñ. Sëk këbi bela bësêxe ga yëpara këni. Ata fel këbi: “Wën ine bayixën kën ro ciê aÿëparand fo?” ⁷ Yaka këno: “Ala abo med ex na andiyen.” Ata fel këbi eni ye bën bëte gër andëða and reseñ andexëm. ⁸ Ga xwëyarëk, axwën andëða and reseñ an fel këño awëxëta ar kodî irexëm an: “Macëlëbi bërândiyen bën eyëbi cosëra, do ñanalëbi bemban bën.” ⁹ Ga sëka këno bër wëlaw babi ðam ex cëla eñan bën, sôt këni ala kala atama amat and kodî ang rëp bax gër amëðëna ak. ¹⁰ Felata këni bër wëlaw babi elod mopëd gëbër bën ga këni yëla mëne nëmëc këbi sos. Barikan, sos këbi ala kala atama amat ang rëpëk gër amëðëna ak. ¹¹ Ala kala, and ko xana añ, exo ñunëñuna end axwën andëða eñ. ¹² Ata abat re ko: “Oko ine cëñ sosaxën këyëbo biyi gwër fo gë bër riyenik apëxëd amat fo bën, xarak biyi buñak oyat ok ðek amëðëna añ?” ¹³ Yaka këño: “Lawo, wëno yoweÿ ami menan ex na ðe! Ax gi ex na nde atama amat wëlër baxe, ang rëpëk gër amëðëna ak? ¹⁴ Kanal kodî irey in ey mayî! Wëno wa yandi ke mo cos arândiyen afelatar an gwër fo gë wëj. ¹⁵ Ba ame kor na nde me di ang yandi ke ak gë napul iram in? Bëte ba ga nënga këme nde ki yakëraxind wëj?” » ¹⁶ Ata Yesu ñata ko: «Mëñ ex bemban bën kë hi bëñanar do bëñanar bën bemban.»

End ecës ed Yesu eñ

17 And hi këni d̄am gër Yerusalem aṅ, Yesu nacët këbi b̄esëfan ep̄exw gë b̄exi b̄ën, re ko: 18 «Ga këne yende ako yaṅ gër Yerusalem, nangin mëne bela ke lëxw na wëno Asëñiŵ ar ala an gër b̄êsadaxan b̄ëlëngw do gër b̄êšalen. Do b̄ën and këne xiti aṅ ebi ketan ene d̄aw̄. 19 B̄ën fo ke lëxw gër bela b̄ër b̄enëng becëxe. Ata and këne lëšëra do ene këmëra aṅ, ene d̄aw̄ mo pika nē osëx. Bari, wëno yatir akey atasën axani këme xani gër ecës.»

End Šak do gë Šaṅ eṅ

20 Ga xucak eṅo, alindaŵ ar Sebede, gë bosëñiŵ sëka këno Yesu. Ata foxi ko eṅo kara ŷeȳ. 21 Yesu wëka këṅo: «Ineŵa ŷandi ki.» Yaka ko: «Këla tanalëbi wa bosëñiŵën boram b̄ëjo eni ketëna gër owun orey: abat gand liŵ, ajo gand šame.» 22 Na, re ko Yesu: «Wën, an nang ex na er këne xarand in. Axor nde kën xor en toro ang wëno ak?» Yaka këni: «Iyo, axor këmi xor.» 23 Ata re ko b̄ëte Yesu: «Dal ex, axor kën xor en toro ang wëno ak. Barikan, end ene ketëna abat gand liŵ, ajo gand šame eṅ, ax gi ex na wëno kë sanand. B̄ër xëñënan këbi Faba b̄ën xwënëk bañëpara baṅo.» 24 Ga wël këni eṅo b̄esëfan ep̄exw b̄ën xoŷën këñëbi b̄ër gë abinëm. 25 Ata Yesu w̄ac këbi, re ko: «Anang nang kën mëne b̄ëlëngw b̄ër b̄enëng becëxe b̄ën awun këni wunënd gë mbëña gër bela b̄ër gër owar orebën, do b̄esëm b̄ën aŵasin këñëbi w̄asinënd or gapak orebën ol. 26 Bari gër enga endewën, kërex gi na mondako. Ar ŷandi këṅo yo exo gi alëngw an, gilexo ariyenin ar bela d̄ek. 27 Do ar

ÿandi këŋo yo exo gi aÿanar gër enga endewën an, gilexo xadëp irewën. ²⁸ Wëno Asëñiŵ ar ala an mondako yow këme mun diyenin, ax gi ex na ene diyenin. Ado aniyandam aŋ wëd këme ang acosa fo eni pexaxën bela bëranjëm.»

End bësiŵëk bëxi eŋ

²⁹ Yesu gë bësëfan bën ga këni šan angol and Yeriko aŋ, enga end bela bafi sëfand na bura-bura. ³⁰ Xarak, bësiŵëk bëxi yëpa baxëna ler gër fëña do këni xararand. And wël këni mëne Yesu kë yowënd aŋ, këni xeyënd: «Axwën, kaÿënanëlexi biyi! Kaÿënanëlexi wa biyi Asëñiŵ ar Dafid!» ³¹ Ata bëranjëm kënëbi xexënd eni cësina. Barikan bën aŋo xey këni kaš-kaš: «Axwën, kaÿënanëlexi biyi! Kaÿënanëlexi wa biyi Asëñiŵ ar Dafid!» ³² Ata xwëša ko Yesu, wac këbi. Ga ħat këni, wëka këbi: «Inëwa ÿandi këŋun mun din?» ³³ Yaka këno: «Axwën, mi ciwëta ÿandi këbo.» ³⁴ Ga xaÿënan këŋo, Yesu fëd këbi ala kala. And fëdët këbi aŋ, watëra këni ataŋ do kwël sëfa këno.

21

¹ And hi këni Yesu gë bësëfan bërexëm dam gër Yerusalem aŋ, ħat këni gër ingol ind Betëfage, ler gër etënd ed gë bañarëka. Aŋo lawën këbi bësëfan bëxi: ² «Yeyin gër ingol ind gër lëngw. And kën ħat aŋ, ata kënëbi sëk fali inëm mokap do gë ipali ler gër ndexëm. Pëtëgunëbi ene mëlanëgu. ³ Angëmëne ala wëka këŋun na, yakayidën mëne Axwën an rek mëni mëla. Ata këŋun sebën enëbi mëlaw.»

4 Ata mondako bax ex ɲata er ȳëgw ko alaw̄ënel in:

5 «Pelinēbi b̄er ḡer angol and Siyoŋ b̄en, N̄ekoyino wa emun endew̄en eŋ ga ko yelind. Ḡe on̄enga fo ko yelind yaŋ n̄e fali in̄em, Yaŋ n̄e ipali ind r̄ew̄ k̄eŋo emacar end andiyen ȳëpa ko✧.»

6 Ata b̄es̄efan b̄en ye k̄eni, rix k̄eni ang fel bafi Yesu ak. 7 Ga w̄elaw̄ k̄enēbi fali in̄em in do ḡe ipali in̄, lab̄era k̄enēbi ḡe banj̄em. Yesu ȳëpax̄en k̄eŋo ibat. 8 Do ang bar̄er̄egu bani b̄ela b̄en moñ̄emb: mar rend̄era k̄eni banj̄em bandeb̄en baŋ ḡer f̄eña; b̄ejo fonḡet̄eraw̄ k̄eni opat ḡer bat̄ex̄ do lab̄ k̄eni f̄eña in tar. 9 Ata ga k̄eno s̄efa Yesu, b̄ejo gand l̄engw, b̄ejo gand epoy, k̄eno š̄ekw̄end do k̄eni x̄eȳend:

«Hosana, daf̄el̄exo As̄eñiŵ ar Dafid, Betal̄exo ga ko yow̄end ako ḡe oŵac or Axw̄en ol,

W̄elilexo xali yaŋ ḡer or̄en!»

10 And ñat ko Yesu ḡer Yerusalem aŋ, angol aŋ ðek fuli k̄eni. Er bani w̄ekar̄end: «Noŷo ngwa hi ko ala ajo?» 11 Eni yaka b̄er̄emar: «Yama alaw̄ënel ar k̄eno w̄ac̄end Yesu an ga ex nde! Ḡer Nasaret xaniw ko, f̄eco ḡer ebar ed Galile.»

End Aciŵ and Kaxanu eŋ

12 And ñat ko ḡer Yerusalem aŋ, Yesu lil ko ḡer yangana ir Aciŵ and Kaxanu. W̄aȳera k̄ebi ðek b̄er bax fand̄erand do ḡe b̄er bax ȳec̄erand na b̄en. Yam̄era ko bakw̄etaya band b̄en̄emb b̄er kod̄i baŋ do ḡe bañ̄ëpara band b̄efan b̄er

---

✧ 21:5 21.5 Sakari 9.9

olëxwëte baŋ. ¹³ Ata fel këbi mëne Kaxanu rek: «Aciw̃ andam aŋ and cale ex barikan wën nëngwët kën emayï ed bërek✧.»

¹⁴ Na dëŋ gër yangana ir Aciw̃ and Kaxanu, ñatëraw këni bëšiw̃ëk do gë bëseÿik, ata fakën këbi ðek. ¹⁵ Bëšadaxan bëlëngw bën do gë bëšalen bën waŋ këni ðek becarax bend ri baxo na beŋ. Wël kënebi bëte obaš ol ga këni xeÿ gër yangana ir Aciw̃ and Kaxanu: «Hosana, dafëlexo Asëñiw̃ ar Dafid!» ¹⁶ Ata wëka këno Yesu: «Këy wëlënd nde er këni rend obaš in?» Yaka këbi: «Iyo aye këme wëlënd! Do wën, ba elod an pën ex na nde gër ed ÿëgw këni endam mëne obaš ol ðek gë bënd gër oyer ak ayas këne yasëd✧.» ¹⁷ Ga yaka ko mondako, seß këbi na, kwël šan ko angol and Yerusalem aŋ, ye ko gër ingol ind Betani, gër ed hi bax exo ðakix.

End andan eŋ

¹⁸ Ga xeyëk, Yesu fëdar këni enjo. Ata mopëd gëbër, ga ko baka gër Yerusalem, ¹⁹ wat ko andan ler gër fëña. Ga šapan ko, sëk ko tudëŋ opat fo. Ata re ko: «Wëj atëx aŋo bëte din ay dëw̃ na!» Andan aŋ ñayëk ataŋ! ²⁰ And wat këni bësefan bën enjo aŋ, šarandëra këbi xali do këni wëkarënd: «Mondake wa ñayëk andan aŋo ataŋ ataŋ?» ²¹ Ata re ko Yesu: «Dal in këmun felënd, angëmëne axwëta xwëta këno Kaxanu gë oŋëpëgënan këm, ado etënd elo dëŋ ata kën fel: “Pacanal ro, ey ðapayax gër anjer” ata facanadox etënd el, ax gi ex na eŋayën ed

✧ **21:13** 21.13 Esayi 56.7 ✧ **21:16** 21.16 Calemoñëw̃ 8.3

andan fo xorëdon. ²² Nangin mëne ðek er kën xara yo gë ekwëta gër cale, ayakali këñun yakali Kaxanu.»

End or gapak or Yesu eñ

²³ And ðat ko gër Yerusalem añ, Yesu lil ko gaşëxe gër yangana ir Aciw̃ and Kaxanu. Ga këbi sëyalira na bela bën, ðatëgu këni bëshadaxan bëlëngw bën do gë bëxarëk bër Bëshëwif bën. Wëka këno: «Kërëş wëj gë or gapak or fe këyëbi sëyalixënënd bela bën? Noyo wa yël ki or gapak olo?» ²⁴ Yesu yaka këbi: «Wëno bëte, emat fo këmun wëka wën. Angëmëne ayaka yaka këne, afel këmun fel gë or gapak or fe këme rixënënd beÿ bën. ²⁵ Xoşuyi or babi şuyind bela Şañ Batis ol, feye wa xaniw bax? Ba gër orën nde, ba gër bela nde?» Ata na bën këni nëkënëkërand: «And këne yakaye “Gër orën”, ata këbo wëka: “Inew̃a bayik wën ano kwëta ex na?” ²⁶ Bëte angëmëne ene yakaye: “Bela bën lawënëgu baño”, awa yëdanëbene ðe amëxwër and bela añ gayik bën ðek Şañ Batis, alawënel ar Kaxanu xwët këno.» ²⁷ Ata yaka këno Yesu: «Biyi ami nang ex na ba noyo lawënëgu baño.» Yaka këbi mëj: «Wëno bëte amun pel na ba gë or gapak or fe këme rixënënd beño.»

End apënëtal and ocambenjar oki eñ

²⁸ Ata Yesu fel këbi bëte: «Baxëtin mun pel end ar gë odëmëta oki eñ. Ga w̃ac këño iyanar in fel ko: “Doro asëñiw̃ën yel ey diyenix gër andëða and reseñ.” ²⁹ Yaka ko: “Wëno axe ñandi ex na.” Barikan, şena këño ye ko aye dëñ. ³⁰ Fel këño

bëte mondako fo lëmëta ixinëm in. Mëŋ yaka ko: “Okò ado aye këme ye Faba!” Bari axo ye ex na. ³¹ Gërëgako, lëmëta ir fe wa ri bax er yãndi baŋo sëm irebën in?» Yaka këni: «Iyanar in!» Ata re ko Yesu: «Dal in këmun felënd bësëf bër šagale bën do gë bësòxari bëyacaxik bën kë řatët gër owun or Kaxanu, wën en bayi emban eŋ. ³² And yow ko Šaŋ Batis eŋun masin fëña ir šenene aŋ, bësëf bër šagale bën do gë bësòxari bëyacaxik bën fo xwëta këŋo. Barikan wën ado ga nang kën aye fëña ijo, aŋun cena ex na end ola orewën eŋ gayik ano kwëta ex na.»

End apënëtal and bëyan bëxeŋax eŋ

³³ «Baxëtin mun pel apënëtal acëxe. Mondako ri baxo ala. Ga ri ko andëda and reseŋ, xece ko jey. Nac ko ambëxw akaraxën and omen od reseŋ do bay ko bëte aciŵ atëndëndër. Na sebënan këbi bëyan eni cetërend gë mëŋ er këni xana in. Do ye ko kwël damana. ³⁴ And sëgëk reseŋ aŋ, axwën andëda an lawënëgu këbi bëriyenin bërexëm bën eno mëlan ošet orexëm ol. ³⁵ Barikan bëyan bën sëra kënëbi bëriyenin bëjo, šewëra këno abat, lawë këno ajo do fëtëra këno ašëxen an. ³⁶ Lawënëgu këbi bëte bëriyenin bësëxe, nëmëc ang ebani bëyanar ak, bëyan bën narëndëra kënëbi bëte xali. ³⁷ Mondake ko ri axwën andëda an, afo ga felata këŋo olawën ol asëñiŵ ga baxo yëland mëne afëb këno fëb. ³⁸ Barikan, bën and watëgu këno ga ko yow aŋ, këni rend: “Mëŋ ex ðe ar kë bëteli andëda an, marawën enëŋo dawë ebo bayixën.” ³⁹ Ga řatëgu ko lëf gër andëda

and reseŋ, bëŷan bën ŝonjorëra këno fac-fac do lawëx këno.

⁴⁰ Awa gërëgako, and ko yow axwën andëċa and reseŋ aŋ, mondake yëla kën këbi ri bëŷan bëjo?» ⁴¹ Yaka këni: «E gë oxoŷ osëm ko űatëgu ebi ċawëra bela bëxeŷax bëjo do ebi tebënan andëċa and reseŋ aŋ bëŷan bëŝëxe, bër këŋo ŷana eŋo cetënd aŝet reseŋ in and kë sëg aŋ.»

⁴² Na rew ko Yesu: «Awa do wën elod an pën ex na nde Oñëgw Omënëk od rek:

“Ekaŷ ed ŝus bani bëbay bër aciwë el,
Bakan ko Kaxanu xali hik ekël ed aciwë el.
Gër Axwën xaniwëk eŋo,
Do biyi bon këbo ŝaranënd.”

⁴³ Mëŋ këmun felaxënënd mëne Kaxanu axan këŋun xan owun or gër orën ol wën Bëŝëwif bën do ebi tebënan enëŋ end bër ax gi ex na Bëŝëwif eni ċëkaya ang ŷandi këŋo ak.

⁴⁴ Ekaŷ ed këme rend elo, ar këŋo wëcan an bënd-bënd ko hi,

Ar kë wëcan an, exo gi rongo-rongo
Bëte ar këŋo wëcan an, momot këŋo bot.»

⁴⁵ Ga wël këni bapënëtal baŋo, bëŝadaxan bëlëngw bën do gë ofariŝeŋ ok fëni këbi mëne Yesu bën ðëŋ babi rend. ⁴⁶ Dek ŷandi babi eno tëra. Barikan amëxwër aŋ banëbi yëdand gayik bëranjëm alawënel ar Kaxanu xwët bano Yesu.

22

End apënëtal and eñër eŋ

¹ Ga xucak eŋo, Yesu këbi felërand bëte gë bapënëtal, ko rend: ² «Owun or gër orën ol

er wënderek gë endey end emun end rin baŋo ekana asëniw̃ fo. ³ Lawën këbi bëriyenin bën enëbi yen bër fel babi eni yowëraw gër ofëna bën. Bari bën ñëp këni eni yow. ⁴ Lawën këbi bëte bëriyenin bësëxe, enëbi pelëx: “Ogaš odam ok do gë opërac odam ok ñaš këmëni anëka yënëk yas eŋ, wën fo šëni këmün.” ⁵ Bari bër fel babi eni yowëraw bën abi bal bana eŋo. Fecan këbi eni tëf bende bën, kwël šapër këni: ajo gër ošënga, ajo gër opane odexëm. ⁶ Bër bayi bax na bën sëra kënëbi bëriyenin bën, xëmëra kënëbi xali law̃ kënëbi. ⁷ Ga xoŷ ko emun eŋ, lawën këbi ocoroda odexëm ok enëbi dawëra bela bëjo do eni cor angol andebën aŋ. ⁸ Ata emun eŋ fel këbi bëriyenin bën: “Ecemar ed ofëna ol, anëka feyëtëra këni, bari bër fel bamëni eni yow bën abi ñap bana. ⁹ Gërëgako yeyin gër angol, gër opëña od këni yëmbënd bela. Gë ar kën fed yo macëgudëno.” ¹⁰ Bëriyenin bën šapër këni gër angol, ed opëña el. Do gë ar fed këni yo, hi ko asëmbak, hi ko ar šenene, w̃ac kënëbi gër ofëna. Ata mondako fëxw bani gër aciw̃ and ofëna. ¹¹ Ga lilëgu ko emun eŋ ebi nëkon bër w̃acëgu kënëbi bën, wat këŋo ar bayik ax cuda bana anjëm and ofëna. ¹² Wëka këŋo: “Lawo, mondake wa lilëgu këy ro gë acud and ofëna këm.” Ata ala ajo šësinan këŋo yem. ¹³ Emun eŋ fel këbi bëriyenin bërëxëm bën: “Kapin osapar oŋ do gë otaxan ok eno yayaxën fac gër ecamëdan. Tesëxëlexo, ŋatayaxëlexo ebasa el.”» ¹⁴ Ga ñata ko Yesu apënëtal aŋo, re ko bëte: «Enimin, bëranjëm exëni bër w̃ac këbi

Kaxanu bën. Barikan tēker fo exēni bër sana kēbi bën.»

End šagale eŋ

¹⁵ Ata ofarisenŋ ok wācēr kēni eni cala endey end kēno wēka Yesu eno bonaxēn. ¹⁶ Ga šot kēni, lawēn kēnēbi bēsēfan bērebēn bën do gē od Erod gēr Yesu. Ga ĥat kēni re kēni: «Asēyali, anang nang kēmi mēne wēj end dāl fo kēy reyand. Enimin, fēña ir Kaxanu in kēyēbi wāsinēnd bela bën. Ala ayo yēdand na, bēte ayo nēkonēnd na ala an ba noŋo hi ko eyo pelēraxēn.

¹⁷ Gērēgako, pelēlēbo er yēla kēy gēr endey eŋo in: Aŋap nde ŋapēk šagale ir ko wēkand Sesar in? Mi medēnd nde, ba mi teb emed el nde?»

¹⁸ Ga wata ko Yesu osit orebēn ol, yaka kēbi: «Wēn bēyēŋēnax bër kē labayand hi kēn, inewā ŋandixēn kēŋun ene bon? ¹⁹ Masinine kodī ir kēn wēdaxēnēnd šagale in.» Ata fēxwēn kēno atama amat. ²⁰ Ga nēkon ko, wēka kēbi bër xeta baŋo bën: «Dēxas in ir noŋo wa ex?» Yaka kēno:

«Ir Sesar.» «Do oŋac ol cēŋ?» ²¹ Yaka kēno bēte: «Orexēm fo ex.» Ata re ko: «Mašino Sesar erexēm in, do Kaxanu er xwēn ko in.» ²² Ata ga šaran kēbi ang yaka ko ak, kwēl šapēr kēni abat abat.

End Yesu do gē Osaduseŋ eŋ

²³ Kwēl yatijo fo, Osaduseŋ yow kēni bēte gēr Yesu. Bën ex bër bax yēland mēne ekani ed gēr ecēs ax gi ex na. Ata re kēni: ²⁴ «Asēyali, baxētēl er fel kēbo Moyis in. Angēmēne asošan exo cēs tebētārēxe obaš, abinēm kēŋo bēteli asoxari an, eŋo dēwēnaxēn obaš ar nemik an.

²⁵ Xarak, gër ndebi ro ocambenjar ocongoki hi baxëna aminëmëra. Iyanar in yër ko, bari sës ko obaş këm. Abinëm bëteli këno asoxari ar sebëta këno an. ²⁶ Nemi ko mëñ bëte obaş këm. Ako fo hi babi bën bëcongëbëxi bën dek. ²⁷ Ga faÿëra këni bën dek, sës ko bëte asoxari an. ²⁸ Do yatir ekani ed bësësëk cëñ, alindaw̃ ar noÿo w̃a ko hi gayikako bën dek bëcongëbëxi bën aÿër yër bano?» ²⁹ Yaka këbi Yesu: «Wën ata and kën lifënd dëñ ex de. Anun pëni ex na Oñëgw Omënëk ok, bëte an nang ex na panga ind Kaxanu in. ³⁰ An nang ex na nde mëne yatir ekani ed bësësëk, eñër ax gi na? Bësošan bën do gë bësoxari bën ang omeleka fo këni hi yañ gër orën. ³¹ End ekani ed gër ecës eñ, elod an pën ex na nde er fel këñun Kaxanu in? Ga re ko: ³² “Wëno ex Kaxanu, ar yata këno Abëraxam an, wëno ex Kaxanu, ar yata këno Isak an, bëte wëno ex Kaxanu, ar yata këno Yakob an.”» Ata re ko bëte Yesu: «Awa eño w̃asinëdoñun mëne Kaxanu, Kaxanu ir bëbëngw exo, axo gi ex na ir bësësëk.» ³³ Ata dek bër baño baxët bën, şaran këbi end osëyali orexëm eñ.

End apela anëngw eñ

³⁴ And wël këni ofariseñ ok mëne Yesu aBon bon këbi bëte Osaduseñ ok, fedër këni. ³⁵ Ata ga yandi këbi eno bon Yesu sana këno asëyali ar acariya and Moyis eño mëkara. Ga sëka këno wëka këno: ³⁶ «Asëyali, apela and fe ex anëngw añ gër acariya and Moyis?» ³⁷ Yaka ko Yesu: «“Nanëlo Kaxanu, Axwën arey an, gë yomb irey ak dek, gë enjëw̃ endey ak dek, gë anjëlan andey

ak dek.” ³⁸ Apela aŋo ex and xucak dek aŋ, mēŋ ex anēngw aŋ. ³⁹ Baxētēl and bētēk aŋ: “Balindēlexi end aŋandax eŋ ang ki balēnd end gaf irey ak.” ⁴⁰ Acariya and Moyis aŋ dek do gē osēyali or bēlaŋwēnel bēr Kaxanu ol dek, gēr bapela baki baŋo ex.»

⁴¹ Gēr ed bārēr bani ofariseŋ, Yesu wēka kēbi endey eŋo: ⁴² «Ake yēla kēn end Afexēn eŋ? Ar andēwēra and noŋo hi ko?» Yaka kēno: «Oko, ar andēwēra and Dafid!» ⁴³ Ata re ko bēte Yesu: «Ga ŷēm ko gē panga ind Angoc Amēnēk iŋ, Dafid baŋo wācēnd Afexēn an, Axwēn arexēm and baxo rend: ⁴⁴ “Axwēn an fel kēŋo Axwēn aram an. Nēpal gand liŋ iram ro, xali mi korēn bērangoyēra and gē wēj bēn xali eyēbi bēña.” ⁴⁵ Gayikako Dafid mēŋ dēŋ kēŋo wācēnd Afexēn an, Axwēn arexēm, mondake cēŋ hi ko Asēniŋ arexēm?» ⁴⁶ Bari gabatak ax kor bana eŋo yaka. Ata elod yatijo ala bax yēxw na eŋo mēka ŷeyŷ.

23

End bēšalen do gē Ofariseŋ eŋ

¹ Akey amat, Yesu baŋi felērand amēxwēr aŋ gē bēsēfan bērexēm bēn. ² Ata ko rend: «Bēšalen bēn gē ofariseŋ ok bētēk gēr aŋēpara and Moyis do kēnēbi sēyalind bela bēn. ³ Mēŋ ex, mayindēn ang kēnun sēyalind ak. Bēte tēfīndēn er kēnun felēnd in. Bari kērenēbi tēfētēlind na ang kēni rind ak. Bēn ani dind na er kēni sēyalind in. ⁴ Ang bēr kēbi libēnēnd bonēb botibax bela fo hi kēni xarak bēn gē tēkērak anēbi dēcand na. ⁵ Enēbi kwitaxēnēnd

bela bën, imboto këni fugand gër eyiŷ, do këni ŷudand bocud bond gë oñanjen*. ⁶ Mbañ ñan këni eye ed në er hik ñambëran el do gë eketëna ed axwën ofëna el. Mbañ ñan këni bañëpara band gër lëngw bañ gër baciw bacaleya. Bëte gër ed këni yëpara mbañ këbi nënganënd enëbi cëmarand bela bën. ⁷ Bëte mbañ këbi nënganënd enëbi macënd “asëyali.” ⁸ Barikan wën këren mand na enun mac “asëyali.” Asëyali arewën an abat fo ex, do wën dek aminëmëra hi kën. ⁹ Do ala këreno macënd na “Faba” gër ebar, gayikwa abat fo ex Sorix irewën, Faba ir yañ gër orën in. ¹⁰ Këren mand na enun mac alëngw. Wëno Afexën an gabat fo hik alëngw arewën an. ¹¹ Alëngw arewën an gilexo ariyenin arewën. ¹² Ar kë rafëna an, Kaxanu alat këño lat, do ar wãk eno bëña an, Kaxanu arafën këño rafën.» ¹³ Yesu ŷom ko: «Wën bëšalen bën gë ofariseñ ok, bëyëñenax bër kë labayand hi kën, ata mbañ wë këñun. Ebët ed owun or gër orën el kën wedind. Wën dëñ an dëlënd na, bëte anëbi tebënd na eni dël bër yandi këbi bën. ¹⁴ Wën bëšalen bën gë Ofariseñ ok, bëyëñenax bër kë labayand hi kën, mbañ wë këñun! Wën këbi yambarand bësoxari bësebëta sebëta bën. Bëte wën fo watak ašale, ašale, ašale, mëñ ex kiti indewën in gë pit fo kë yëka. ¹⁵ Awë wë këñun wën bëšalen bën do gë ofariseñ ok, wën bër ex bëyëñenax bër kë labayand bën! Angwëngw and ex yo kën

---

* **23:5** 23.5 Polo gër fëmboto fënd bani fugand bëño, bengas fënd er rek Akayëta and Kaxanu in bani yëgwënd.

xegëtand, gër ed ex yo gër ebar kën hërënd eno dēnaxën ala gër cale indewën. Do ala ajo and ko hi ašalek aŋ, eno di bakëlëbëd baki ar gër xodux, ar wēnak nēmëc wën.

¹⁶ «Ata mbaŋ wē kēŋun wën bër kēbi lēngwelind bela bën, xarak bēšiwëk en, bēyēŋenax bër kē labayand hi kën! Wën kēbi felënd bela bën mēne ala exo yašaranënd Aciw̃ and Kaxanu aŋ, xarak axo di ex na er re ko in, ošëba aŋo dëk na. Bari angēmēne exo yašaranënd kaŋe ir lēf in, xarak axo di ex na er re ko in, alëk kēŋo lëk ošëba ol. ¹⁷ Ata and an yëlarand na ex dē! Inew̃a xurik ex kēbën: kaŋe in nde, ba Aciw̃ and Kaxanu aŋ nde, mēŋ ar kē wënēnënd kaŋe an? ¹⁸ Wën kēbi felënd bēte bela bën mēne ala exo yašaranënd angëb aŋ xarak axo di ex na er re ko in, yōwëy aŋo gi na. Bari exo yašaranënd šadaxa ir ex yaŋ gër angëb in, xarak axo di ex na er re ko in, alëk kēŋo lëk ošëba ol. ¹⁹ Ata and an yëlarand na ex dē! Inew̃a xucak ex kēbën: ba šadaxa in nde? Ba angëb aŋ nde mēŋ ar kē wënēnënd šadaxa an? ²⁰ Ar kē yašaran angëb an, anëka yašaran ko dek gē er ex yaŋ gër angëb in. ²¹ Ar kē yašaran Aciw̃ and Kaxanu an, anëka yašaran kēŋo Kaxanu mēŋ ar lëgëk na an. ²² Ar kē yašaran orën an, anëka yašaran ko añëpara and owun or gër orën aŋ do gē Kaxanu mēŋ ar yëpaxënëk an. ²³ Wën bēšalen bën, gē ofarisen ok, bēyēŋenax bër kē labayand hi kën, ata mbaŋ wē kēŋun! Emed ed dim el aye yek: hik ir esëngëng, hik ir eŋamën, hik ir ongën. Barikan, ola or šenene ol, gē

axaŷënan in, do gë egi ed ala axwëta xwëta el lëngwëk gër acariya and Moyis. Beŋo doŋun bal nëmëc xarak an teb ex na emed ed dim el. ²⁴ Wën bëlëngweli bëšiwëk hi kën! Mondake këno hëlënd yer gelemba in, do këno sëpënd eñonjen eŋ? ²⁵ Wën bëšalen bën gë Ofarisenj ok, bëŷëŋëanax bër kë labayand hi kën, ata mbaŋ wë këŋun! Odëyamb odewën ok kën wënënënd fac fac in, xarak ed lëf lëf el ðek buyarëk. Gër owëkw orewën er xëñëk: orek do gë oñandi oñëŋëanax. ²⁶ Wëj farisenj ijo, ang ašiwëk fo hi këy! Nebël pere odëyamb ok ed lëf lëf el ðamana ey mënëanaxën ed fac fac el! ²⁷ Wën bëšalen bën, gë ofarisenj ok, bëŷëŋëanax bër kë labayand hi kën, ata mbaŋ wë këŋun! Ang oñeg od fešën këni fo fac fac in hi kën. Barikan, polo ošapar owërëk do ðek obuyaraxik fo fëxwëk. ²⁸ Ata wën, mondako hi kën: gër ogës od bela ang bër šenene fo xarak bëŷëŋëanax bër kë labayand hi kën. Yer betëmbak fo hi kën. ²⁹ Wën bëšalen bën, gë ofarisenj ok, bëŷëŋëanax bër kë labayand hi kën, ata mbaŋ wë këŋun. Wën dëŋ kë bayënd bañeg band bëlaŷënel bër Kaxanu baŋ. Wën kë ŷaŋënënd bëte bañeg band bër šenene baŋ. ³⁰ Bëte wën fo kë rafënannd mënë kido angwën and bëxarëk bërewën aŋ hi ban, an bar dona gë bën gër eðaŷ ed bëlaŷënel bër Kaxanu bëjo. ³¹ Wën dëŋ kë reyand osede or këŋun lëxwënd ol ga kën rend ako mënë wën ex obaš or bër laŷ këbi bëlaŷënel bër Kaxanu ol. ³² Ata kemënayin ðe en mendëra, bašin xali ex dëmbuca eñëŋëanax end bëxarëk bërewën eŋ! ³³ Ata wën ang bandën fo hi kën, ang otaŷ-

orang fo hi kën! Mondake kën xwëyëta kiti ind gë xodfux in? ³⁴ Mëñ ex, wëno alawëneli lawëneliw këmun: bëlawënel, gë bërenik, do gë bëšalen. Barikan wën, mar alawë kënebi lawë, mar fika kënebi, mar xëmëra kënebi xali gër baciwë bacaleya bandewën, do mar narëndëra kënebi xali. Gë angol gë angol kënebi ýana enëbi tēfërand. ³⁵ Ata wën awëcan këñun wëcan kiti in nə end ošat or lexik gër ebar eñ. Anëp këñun nöp nə end ošat oño. Ga ýana ýana ko gër ošat or Abel, ar šenene an, Kaxanu dek ko sēf xali gër or Sakari, asëñiñ ar Berekiya an, ar lawë këno fëco angëb fëco ebët, lëf gër yangana ir Aciwë and Kaxanu an. ³⁶ Dal in këmun felënd, wën bëla bër gë okey oko bëjo dëñ këñun wëcan dek bëjo.»

End Yesu do gë Bëyerusalem eñ

³⁷ «E Bëyerusalem, wën këbi lawënd bëlawënel bër Kaxanu bën. Wën fo këbi fëtërand gë oxañ xali eni cës dek bër këñun lawëneliwënd bën. Wëno bandanjëm xacëra ke mun bar ang këbi barënd ecare obaš orexëm dila gër obafë odexëm ak. Bari wën an ma ex na. ³⁸ Ata nə eño ko ýañëtaxën Kaxanu Aciwë andexëm añ. ³⁹ Ga re këme, doro fela këne ewat el xali yatir kën re: “Betalexo ar kë yowënd gë oñac or Axwën an!”»

24

End eyëcar ed Aciwë and Kaxanu eñ

¹ Ata Yesu ga ko šan gër Aciwë and Kaxanu, bëšëfan bërexëm bën re këni: «Asëyali, nëkonël

bameŋ band bongaŷ baŋ ang yëlëra këni ak, monje yek de.» ² Yesu yaka këbi: «Dal in këmun felënd, bameŋ band kën watënd baŋo, dek kë yëcar; ekaŷ gebatak ax bayi na eyëlëtërëx!»

³ Ga ħat këni gër etënd ed gë bañarëka, Yesu yëpa ko. Ata ga xeta këno bësëfan bën, wëka këno: «Asëyali, pelëlëbo ba nand fe kë yëcar Aciw̄ and Kaxanu aŋ? Ine këbo w̄asin mëne anëka kë saxëgund ebakaw edey el do gë ekwët ed ngwën el?» ⁴ Ata Yesu yaka këbi: «Diyindën gë onden oŋ, ala këreŋun yifad na xali en ma endexëm eŋ. ⁵ Bela bëranjëm kë yowëraw gë oŵac oram ol do eni dend: “Wëno ex Afexën an.” Ata mondako kënebi yifa bëranjëm. ⁶ Ado awël kën yana en wëlënd oŵer or kë fët gër owar oŋ. Mongwël dëŋ kën yana en wëlënd edandër el. Bari këreŋun dëgënëd na! Afo ex kuca pere beŋo, xarak ax gi ex na pere ekwët ed ngwën el. ⁷ Er këbi yana ebi takërërand bela bën gë enëŋ gë enëŋ, do gë ebar gë ebar. Në ed mar enjo etëm këbi yana ebi wëcanënd. Bëte në ed mar, ebar el kë yana ex dëgënd. ⁸ And kë xuca dek beŋo aŋ, nangin mëne aŷana fo yanak toro in. ⁹ Ata alëxw kënun yana enun dëxwënd në er kën soro, bëte alaw̄ kënun yana dawënd. Dek benëŋ bend bela beŋ kënun šusëra në end oŵac oram. ¹⁰ Bërëmar gër enga endewën, and këni yana eni watënd beŋo dek aŋ aħëpëgënan këbi yana ebi nëpëgënanënd endam eŋ. Do bëranjëm kë yana ex yifarënd, bëranjëm kë yana ex cusërënd në end oŵac oram. ¹¹ Bëlaw̄enel bënëgwëš bëranjëm kë

ŝanayaw na do enëbi yifand bela bëranjëm. ¹² Mbaŋ kë yëmb eñëñenax eŋ gër ngwën ro, ata gër owëkw or bela bëranjëm aŋana aŋ abaŝëta kë baŝëta. ¹³ Barikan, ar kë xemëna xali yatir kë xwët endexëm an, afex ko fex. ¹⁴ Atëfëtan and owun or Kaxanu aŋ afem kë hi mopem dek ebar el do gër ed ex yo. Mondako kë hixën osede gër benëng bend bela. Ata amëd aŋo fo kë xwët ngwën in.»

End amena acaraxik eŋ

¹⁵ «Mëŋ ex and këno watënd awendëran aŝaraxik ar reya baxo alaŵënel Daniyel mëne ayow ko yow aŋ, lëf gër ed ŝëbak, awa pënileŋo aye ar kë fënënd akayëta aŋo an[☆]. ¹⁶ Mëŋ ex, bër lëgëk gër ebar ed Yude bën gërëxëdëlexëni gand osënd. ¹⁷ Bëte ar kë hi yaŋ në ejur ed këbe an, gërëlexo. Kërëxo pedan na yëy lëf. ¹⁸ Ar kë hi gër oŝënga an, gërëxëlexo. Kërëxo bakan na banjëm bandexëm gër iciw. ¹⁹ Awa amëd aŋo, mbaŋ këni soro bësoxari bër gë bacël bën do gë bër këbi yerinënd obaŝ bën. ²⁰ Mëŋ ex caleyindën kërëx ŋatëgu na ongër ondwën oŋ amëd and gë ayem, ba gë akey and eteyëta. ²¹ Ata bakey band toro itëm kë hi. Elod ga ri ko Kaxanu ngwën in ala ax wat ex na toro indako rako in, bëte din ala ax wat na. ²² Kaxanu abaŝëta ko baŝëta bakey band toro baŋo, në end bela bër sana këbi eŋ. Angëmëne axo baŝëta ex na, ala ax pex na. ²³ Angëmëne ala eŋun pelënd: “Nëkodo ro Afexën an!” ba “Fën exo Afexën an”, kërëno kwëta na. ²⁴ Bëlaŵënel bënëgwëŝ

☆ 24:15 24.15 Daniyel 9.27

kë şanayaw na do eni dend mēne bēfexēn hi kēni. Ari kēni ŷana eni dind becarax enēbi yifaxēnēnd bela bēn. Kido mokam, ado bēr sana kēmēni wēno bēn dēŋ ayifa yifa donēbi. ²⁵ Awa đamana ex ŋatēgu toro iŋo kēmun nangēnēnd beŋo. ²⁶ And kēnun fel mēne Afexēn an gēr ladawe watēgu kēno aŋ, kēren yed na. Ba enun pel mēne lēf gēr baciw̃ banakaya exo, kēreno kwēta na. ²⁷ Enimin ga re kēme, ang kēn watēnd ebingara el cangēt orēn ak, mondako kēne watēd wēno Asēniw̃ ar ala an yatir kēme bakaw. ²⁸ Ax gi ex na nde gēr ed ex embēr kēni barērēnd oyafe ol? Mēŋ ex yatir kēme bakaw, ala ax nem na.» ²⁹ Ata re ko bēte Yesu: «And kë xuca bakey band toro baŋo: eñan eŋ aŵēdēw̃ēda kë wēdēw̃ēda, facaw̃ in alob kë lof, oŵal oŋ axwēcēta kë ŷana ex kwēcētand do đek bebēr gē panga gēr orēn bēn kë sēngērēbētara. ³⁰ Ata amatinali and wēno asēniw̃ ar ala aŋ aşanaya kë şanaya yaŋ gēr orēn. Do benēng bend bela beŋ đek gēr ebar ro kë ŷana ex denitand nē end wēno asēniw̃ ar ala eŋ. Awat kēne watēgu gēr orēn ga kēme şēlaw gē baŋar baŋ, gē panga iŋ do gē enjaran etēm. ³¹ Meleka kë farix na kereloŋ, and kēni wēl ocandaw̃ aŋ enēbi bar bēr yata kēmēni bēn bebēt yo bebēt ir orēn, ebar el đek. ³² Mayin eŋun tēyali apēnētal and andan aŋ. Ax gi ex na nde and kë nētēnd ofini aŋ kēn nangēnd mēne đam ex ecaşa el? ³³ Bēte wēn and kēn wat đek beŋo aŋ, nangin mēne wēno Asēniw̃ ar ala an gogo kēme bakaw, ado gēr ebēt hi kēme. ³⁴ Dal in kēmun felēnd, an cēsēra na đek ex ñana toro ind kēmun felēnd ayow kë yow iŋo. ³⁵ Orēn ol

gë ebar el axuca kë xuca, barikan eyeyan edam el laŋ kë bayi.»

End ekwët ed ngwën eŋ

³⁶ Ata Yesu re ko bëte: «End akey eŋ do gë end apëxëd and këme bakaw eŋ, ala gabatak ax nang ex na: ax gi ex na omeleka od gër orën ok, ax gi ex na wëno Asëñiŵ ar ala an. Faba Kaxanu gabat nangëk. ³⁷ Ang fënga babi ampumbuluŷët aŋ bela bën angwën and ebaxo Nowe ak, mondako fo këmëni fënga bëte wëno Asëñiŵ ar ala an, yatir këme bakaw. ³⁸ Damana ex yow ampumbuluŷët aŋo, bela bën er xwënda bani: ñambëran, gë ošëb, gë oŷër, do gë eñërëndër ed obaš orebën, xali yatir lil ko Nowe gër akuluŋ. ³⁹ Ÿoweŷ abani yëla na xali ñatëguk ampumbuluŷët ga sëbëk tëb itëm, ŷëmeli këbi kwëc ebar el dëk. Ata nemira këni dëk ang ebani ak. Ako fo këbi bët yatir këme bakaw wëno Asëñiŵ ar ala an. ⁴⁰ Bela bëxi eni ñandërand në ošënga, abat këmo wëla, mo teb ajo. ⁴¹ Në er këni sëŋërand bësoxari bëxi, abat mo wëla, ajo mo teb. ⁴² Mëŋ ex, titinayin gayik an nang ex na yatir këme bakaw wëno Axwën arewën an. ⁴³ Aye fëni këŋun mëne axwën iciŵ an, exo nangënd nand ko yow arek na, afer na ko ferëna. Aŋo teb na exo tënga iciŵ indexëm iŋ. ⁴⁴ Ga re këme, wën bëte giyindën bëwëlëk key yo key gayik wëno Asëñiŵ ar ala an, and bayi an yëland na abaka këme bakaw aŋ këme šanayaw.»

End apënëtal and bëriyenin bëxi eŋ

⁴⁵ Ata Yesu baš ko eyeyan el re ko: «Xadëp ir fe wa hik irenik ir xwëta këno axwën arexëm xali sebënan këno andiyen and ebi dëband bër ekun endexëm bën nand ýapëk na? ⁴⁶ Awa xadëp ijo nëngandëraleño angëmëne axwën arexëm an asëk sëk këno ga ko ri er fel baño exo dind in. ⁴⁷ Dal in këmün felënd, axwën ar xadëp ijo an asebënan këno sebënan dek acota andexëm aň. ⁴⁸ Barikan angëmëne xadëp ir gë emëkw etëmbak exo, ata ko re: “Axwën aram an dek nëkaw ko.” ⁴⁹ Ata ko xwëndä ekëm ed bošandäw, nambëran do gë ošëb. ⁵⁰ Axwën an aŵayiw ko ŵayiw eño pënga xadëp ijo gë akey and axo yëla bana abaka ko bakaw aň. ⁵¹ Ata damana eño dapaxën fac, mbaň këno šëndën ang këbi šëndën Kaxanu dek bëýëñenax bër kë labayand ak. Fac ko ýana exo tesëxënd do exo ñatayaxënd ebasa el.»

25

End apënëtal and odënaŵ epëxw eň

¹ «Ata owun or gër orën ol er wëndërek gë endey end odënaŵ obeja epëxw od wëd bax odambo odebën ok eno kacaxën šambenjar ir bax ýërënd fo. ² Odënaŵ oko er hi bani oco opëñirëx do oco od šëdëta babi. ³ And bani yend gër ekaca aň, odënaŵ opëñirëx ok wëd këni odambo odebën ok penarëxe ogu ond këni bašëd oň. ⁴ Barikan odënaŵ odenik ok fena këni ogu oň në ocëlakuň. ⁵ Ga wëdëliw këno icën in, rašëra këbi abat abat bën dek.

⁶ «Emëd ekarëk el, xeý ko ala: “Icën in në eňatëgu exo! Icën in, në eňatëgu exo! Marayin

eno kaca!” ⁷ Aņo nengētara kēni dek odēnaŵ obeja ok. Xanira kēni ala kala exo nēkon lambo irexēm in. ⁸ Ata odēnaŵ opēnirēx ok xara kēnēbi od šēdēta babi ok: “Cetinēbo wa tēkēr ogu ondewēn oņ, nē edomi ex ofambo odebi ok.” ⁹ Yaka kēnēbi: “Ali abo gi na gwac! Yeyin en yēcēgu gēr bēfan.” ¹⁰ And ye kēni aņ, ĥatēgu ko icēn iņ, odēnaŵ od wēl bax ok lilēx kēni gē mēņ gēr aciŵ and ofēna do kwēl šoke kēni ebēt el.

¹¹ «Ga nēkanak, odēnaŵ obeja od ye bax eni yēcēgu ogu ok, ĥatēgu kēni do kēni wācēnd gēr ebēt: “Axwēn, Axwēn, pērētēnēlēbo!” ¹² Bari šambenjar ir bax yērēnd in yakaw kēbi lēf: “Dal in kēmun felēnd, wēno amun nang ex na.”» ¹³ Ata ga ĥata ko Yesu apēnētal aņo, re ko bēte: «Mēņ ex, wēn bēte titinayin gayikako an nang ex na akey aņ do gē apēxēd and kēme ņakaw aņ.»

End apēnētal and bēriyenin bēsas eņ

¹⁴ «Bēte ata kē hi ang endey end ala ar ye bax dāmana fo. Dāmana exo yexēn wāc kēbi bēriyenin bērexēm bēn do sebēnan kēbi napul irexēm in eni cēnan. ¹⁵ Er yēlēra babi: aņanar an, okilo oco od kaņe; axinēm an, okilo oki do asasēn an, kilo ibat. Er hi bax ala kala exo cēnan er fēxwēn kēno in gē oxor orexēm ol. And ri ko mondako aņ, ala ajo ye ko kwēl. ¹⁶ Ataņ ar fēxwēn baņo okilo oco an, ye ko gēr andiyen. Šēnan ko kaņe ir fēxwēn baņo axwēn arexēm in, šot ko okilo oco ocēxe. ¹⁷ Bēte ar fēxwēn baņo okilo oki an, šot ko okilo oki ocēxe. ¹⁸ Barikan ar fēxwēn baņo kilo ibat an, ye ko nac ko ambēxw gēr ebar, do wēg ko kaņe ir axwēn arexēm in.

19 «Ga nêkak, axwën ar bëriyenin an, wãÿiw ko. Ata wãc këbi bëriyenin bërexëm bën eno pelëra ala kala ba mondake šënan ko kaŋe ir sebënan baŋo in. 20 Ar fëxwën baŋo okilo oco an ħatëgu ko gë okilo oco ocëxe, re ko: “Axwën, okilo oco sebënan baye. Nêkoda ga šotëli këme okilo oco ocëxe.” 21 Axwën arexëm an yaka ko: “Yo wëj ariyenin ayekax hi këy, ar mokwëta mbaŋ hi këy. Bëbër sebënan bami bën ax ñëmb bana do lëkayali këy šenene. Gërëgako bebëranjëm këmi sebënan. Ga nëngandëra ke ako, wëj bëte anëngandëra ki nëngandëra!” 22 Ar fëxwën baŋo okilo oki an, ħatëgu ko bëte gë okilo oki ocëxe, re ko: “Axwën, okilo oki sebënan baye. Nêkoda ga šotëli këme okilo oki ocëxe.” 23 Ata yaka ko axwën an: “Yo wëj ariyenin ayekax hi këy, ar mokwëta mbaŋ hi këy. Bëbër sebënan bami bën ax ñëmb bana do lëkayali këy šenene. Gërëgako, bebëranjëm këmi sebënan. Ga nëngandëra ke ako, wëj bëte anëngandëra ki nëngandëra!” 24 Ĥatëgu ko ngwa ar fëxwën baŋo kilo ibat an. Ata re ko: “Axwën, anang nang këme mëne wëj mbaŋ xem ki ataxan: asaÿ këy sayënd eyamb el gër ed bayik ay nedëra bana. Bëte axana këy xanand gër ed bayik ay hiš bana. 25 Ga yëdara bame šonaxën bame kaŋe irey in mongwëg gër ebar. Nêkoda, kanal er xwën këy in.” 26 Ata yaka ko axwën aŋ: “Ata wëj ay ye ex na de! Ar ariyenin axwëlaraxik ey! Anang nang këy mëne asaÿ këme sayënd gër ed bayik ame ned bana, axana këme xanand gër ed bayik ame hiš bana. 27 Barikan ey kwëtëdo kaŋe iram in gër otaxan

od bēwēxēta bër kodi. Ga bakaw kēme ako ata xana dome gē er šēnak.” ²⁸ Ata na dēŋ fel kēbi bērandiyen bošandaŋ: “Kanino tan kaŋe ir lēkaya ko in eno yēl ar gē okilo epēxw an.” ²⁹ Ar kē šēnan yo er šot ko in, Kaxanu asēnd kēŋo sēnd xali exo cotēra nēmēc. Bari ar bayik ax cēnan ex na an, ado er xaŋ kēŋo in dēŋ kēŋo xan. ³⁰ Gērēgako ariyenin axwēlaraxik ajo, pimēxēno fac gēr ecamēdan, gēr ed kēni sesēnd bela, gēr ed kēni ŋatayand ebasa.»

En kiti ifelatar eŋ

³¹ «And kēme bakaw wēno Asēñiŋ ar ala aŋ, gē enjaran endam eŋ, gē dēk omeleka odam ok, nē añēpara and owun kēme yēpa. ³² Ata yatijo, bēnēng bēnd bela bēŋ dēk eni bārēregu gēr ed kēmi hi. Ata mēni pitēndēr ang kēbi fitētērēnd axadac opeŋ ok gē obeci ak. ³³ Mēni bār opeŋ ok gand liŋ iram do obeci ol gand šame.

³⁴ «Wēno emun eŋ dēŋ kēbi felēd bër gand liŋ iram bēn: “Tēkawēne wēn bër betak gēr Faba bēn. Kanayin owun or xēñēnan baŋun elod ga ŋanak ngwēn ol. ³⁵ And xor baxe enjo aŋ, wēn yēl baxe er kēme yamb in. Sel baxe men, yēl kēne me eceb; hi bame aliyer, xwētaya kēne. ³⁶ Tēb gē eman ebame, šudēra kēne. Šēxwēra bame, yeli kēn šēma kēne; hi bame gēr epēra, yēkwali kēne.” ³⁷ Ata bër šenene bēn ene mēka: “Axwēn, niŋe xor baxi enjo do biyi yēl kēmi er kēy yamb? Niŋe sel baxi men do yēl kēmi ey ceb? ³⁸ Bēte niŋe hi bay aliyer do biyi xwētaya kēmi? Niŋe bayi bay tēb gē eman eŋ do šudēra kēmi? ³⁹ Niŋe šēxwēra bay do biyi yeli kēmi mi

cëma? Niye hi bay gër epëra do yëkwali këmi?”
⁴⁰ Ata mëni yaka wëno emun eñ: “Dal in këmun felënd, nand rin këno yo enjekax gër ga bak yo, abat gër bëmaÿe bëndam, wëno rin këne.”

⁴¹ «Bëte afel këmëni felëf bër gand şame bën: “Nacëtaxëne fa, wën bër xoÿën këñun Kaxanu bëjo! Yeyin gër xodux or din ir din ol, or fëtën ko ebi d'apaxën şabucara in do gë omeleka odexëm ok. ⁴² And xor baxe enjo añ, wën ane yël bana er këme yamb in. Sel baxe men, ane yël bana me eceb. ⁴³ Hi bame aliyer, ane kwëtaya bana. Hi bame tëb gë eman eñ, ane cudëra bana. Şëxwëra bame, wën an yeli bana ene cëma. Bëte hi bame gër epëra, ane yëkwali bana.” ⁴⁴ Ata eni yaka bën bëte: “Axwën, niye wa xor baxi enjo eñ, niye wa sel baxi men, niye wa hi bay aliyer; niye wa hi bay tëb gë eman eñ, niye wa hi bay gër epëra do biyi ami dëba bana?” ⁴⁵ Ata këmëni yakad: “Dal in këmun felënd, nand bayik ano din ex na enjekax gër ga bak yo, ar wãk endam an, wëno bayik ane dine na.” ⁴⁶ Ata bër gand şame bën kë ye gër toro ind din. Barikan, bër şenene bën eni d'il gër aniyan and din.»

26

End edaw ed Yesu eñ

¹ And ñata ko Yesu dek bend babi sëyalind añ, fel këbi bësëfan bërëxëm bën: ² «Ax gi ex na nde anang nang kën mëne bakey baki fo bayik ex ñat Ofëna or Apexa ol. Awa gë ofëna olo këne lëxw wëno Asëñiã ar ala an do ene daw mopika në kërëwa.»

³ Ata amëd aņo, barërëgu bani bësâdaxan bëlëngw bën gë bëxarëk bër Bëšëwif bën gër yangana ir Kayif, ašadaxan alëngw ar niy ijo an. ⁴ Ga xanar këni, xetan këbi eno tëra yir fo Yesu eno dawaxën. ⁵ Er bani rend mëne këreno tëra na wat-wat gë amëxwër aņ këdi kë wonjo ofëna ol.

⁶ Amëd aņo, ye ko Yesu gër ingol ind Betani, gër iciw ind Simon, ar gë amey an. ⁷ Ata gër ed yëpara bani, lilëgu ko asoxari do sëka këņo Yesu gë šëlakuņ ir gë angiri ir xem bax mbaņ akanji. Ata nand bani yambërand na, asoxari an xoš këņo Yesu gë angiri ijo gër gaf. ⁸ Ga wat këni eņo, bësëfan bën xoÿën këno ba ine neminaxën baxo angiri ijo mondako. ⁹ Akanji and šenene hi dox mopan do kodî enëbi mocetërado bëxaÿëanaxik bën. ¹⁰ Ga wata këbi Yesu, wëka këbi: «Inëwa këno hëbandëraxënënd asoxari ajo? Enjekax rin ke wëno. ¹¹ Wën laņ gë bëxaÿëanaxik bën ga hi kën wa. Bari wëno ane bayiye na din. ¹² Ga xoš ke ako gë angiri ijo, eman endam eņ nëm ko gana-gana fo ond gër ÿeg oņ. ¹³ Dal in këmun felënd, gër ed këni fem yo Atëfëtan aņo gër ngwën ro, areya këni ÿana eni deyand bëte end er rin ke asoxari ajo eņ. Ata mondako këno ÿana eno kwitaxënënd.»

End Yuda do gë bëxadaxan bëlëngw eņ

¹⁴ Bësëfan bër Yesu bën er hi bani epëxw gë bëxi. Ata ađat, ar bano wacënd Yuda Isëkariyot an, ye ko gër bësâdaxan bëlëngw. ¹⁵ Ga ħat ko wëka këbi ba ine këno yël angëmëne arëca rëca këbi eno tëra Yesu. Ata yël këno kodî batama

ofëxw osas. ¹⁶ Ata elod amëd aņo, baxo ŝaland Yuda ang ko ri eņo dëxwaxën Yesu ak.

End ecemar ed ofëna or Apexa eņ

¹⁷ Yatir akey añanar and loxo and bani yambënd Bëšëwif bën mburu ind gë lewir këm in. Bësëfan bën ga sëka këno Yesu, wëka këno: «Fe wa ýandi ki mi cemëra ed Ofëna or Apexa el?» ¹⁸ Yesu yaka këbi: «Yeyin gër angol, ata kën fed gë ala ar ano nang ex na. Pelidëno mëne wëno Asëyali an rek apëxëd andam aņ anëka ñatëguk. Bëte pelidëno mëne gër iciw̃ indexëm këme ri Ofëna or Apexa ol gë bësëfan bëram bën.» ¹⁹ Ye këni bësëfan bën rix këni ang fel këbi Yesu ak do ŝemërax këni ed Ofëna or Apexa el.

²⁰ Ata genëka, bësëfan epëxw gë bëxi bën xetëna këno Yesu gër eyambëran. ²¹ Nand bani yambërand na, Yesu re ko: «Dal in këmün felënd, gër enga endewën ro abat ex ar ke lëxw an.» ²² Na wëlandëra këbi xali, asëfan kala eņo mëka: «Wëno nde ex, Axwën?» ²³ Yesu yaka këbi: «Ar ke lëxw an, ar kë xacand gër edëyamb edebat gë wëno hi ko. ²⁴ Dal ex, ašës këme šës wëno Asëñiw̃ ar ala an, ang ýëgw këni endam ak. Bari aņo ye ex na ar ke lëxw an! Er fecadox din këreno dëw̃ dona.» ²⁵ Ado Yuda, ar hi bax eņo dëxw an dëņ, wëka këņo: «Wëno nde ex Asëyali?» Yesu yaka këņo: «Ata go dëņ ex!»

End ecemar ed Axwën eņ

²⁶ Ga këni yambëra, Yesu wëd ko mburu in, šëkwa këņo Kaxanu do hëbëndër ko. And yël këbi bësëfan aņ, re ko: «Kanayin en yamb,

eman endam enj ex.» ²⁷ Wef ko bëte akalama and gë ngoy aŋ. Ga šëkwa këŋo Kaxanu yël këbi, re ko bëte: «Yëlarin wën dek, ²⁸ oŋat oram oŋ ex, oŋat or eter ed gë Kaxanu oŋ. Oŋat oŋo kë ŝar ebi tebanaxën Kaxanu bamena baŋ bela bëranjëm. ²⁹ Dal in këmun felënd, doru fela këme ngoy in xali yatir këne barëxëye gër owun or Faba. Fën këne šëbëxëde ingaŝax in.» ³⁰ Ata and yëwëra këni na ojëkan od cale aŋ, Yesu gë bësëfan bën ye këni kwël ond gër etënd ed gë bañarëka oŋ.

³¹ Ga űat këni, Yesu fel këbi: «Wën doru gëmëd mbaŋ kën yëdara në end oŋac oram, wën dek ke ŝapëran. Ata mondako kë űata er yëgw ko alaŵënel ar Kaxanu in mëne: “Axadac an këmo fëm yem na fo, ata eni capër bër oyel ol*.”

³² Barikan and këme xani gër ecës aŋ, gër ebar ed Galile këme lëngwa ene təkëx.» ³³ Na re ko Piyer: «Ado eni gër bëjo dek eni teb gabat, ax gi ex na gë wëno ak.» ³⁴ Ata yaka këŋo Yesu: «Dal in këmi felënd, doru gëmëd, damana exo yata ecare el wëj anëka këye yaxëta batas.» ³⁵ Re ko bëte Piyer: «Ado gido ecës el dëŋ fabër këmi, wëno din ami yaxëta na.» Ata bësëfan bën dek soŝanara këni mondako.

End cale ind gër Getësemani enj

³⁶ Ga xucak eŋo, Yesu gë bësëfan bën ye këni gër ed këni ŵacënd Getësemani. Ga űat këni, fel këbi: «Ñëparayin ro do wëno me nacëta me calew.» ³⁷ Ŵac këbi Piyer, gë bosëñiŵ bor Sebede Ŝak do gë Ŝaŋ, eno daŋëta. Ga űat këni, Yesu yana ko këŋo wëlandërand xali ŝamina ko.

✧ **26:31** 26.31 Sakari 13.7

³⁸ Ata fel këbi bër lanjeta baŋo bën: «Awa enjêw endam eŋ anêka šaminak, ecës el fo bayi ke. Cëniyine ro, këreŋun daš na đe!» ³⁹ Ga nacëta ko təkər, foxi ko eyiŷ el ɲêš gër ebar. Ata ko šalend mondako: «E Faba, ey dëxëtëdo, kido awënd wëndək, akalama and toro and këme šëb aŋo! Barikan dil ang ŷandi ki ak, ax gi ex na ang ŷandi ke wëno ak.» ⁴⁰ Ata baka ko gër ed seb babi bësëfan bësas bën, sək këbi ga këbi raš. Na re ko: «Oko Piyer, wën an kore na nde en bayi dašërëxe apëxëd amat and riw këme aŋo?

⁴¹ «Ga re këme perënayin en calexënënd këdi këŋun naŋëta. Ala an gër onden ondexëm këŋo ŷandind exo di enjekax eŋ, barikan në end oñandi od eman ko səkwanaxënënd exo di in.» ⁴² Nacëta ko Yesu gašëxe do ko šalend ang añanar ak: «E Faba, angëmëne ax mënd ex na ey dëxët akalama and toro and këre me šëb aŋo, dil ang ŷandi ki ak!» ⁴³ Ga baka ko akinëm, sək këbi bëte ga këbi raš. Ata ado motëkwan bani səkwanënd eni kwëwëta in. ⁴⁴ Ga seb këbi na, nacëta ko bëte gašëxe do ko šalend atasën ang banëngw ak. ⁴⁵ Aŋo ga bakaw ko gër bësëfan bërexëm, fel këbi: «Wën xali gërëgako nde xwëndä kën okwëd? Nangin mëne anêka ñatëguk apëxëd and këne sëra wëno Asëñiŷ ar ala aŋ do ene dëxw gër otaxan od bëwëndëran aŋ! ⁴⁶ Ado kaniwën ene yeye, đam exo ar ke lëxw an!»

End etëra ed Yesu eŋ

⁴⁷ Damana ko ñatand eŋo, šanayaw ko pëlët Yuda, asëfan abat ang ebani epëxw gë bëxi ak.

Mëñ lëngwënëgu babi amëxwër and bela aṅ eno tëra Yesu. Bëšadaxan bëlëngw bën do gë bëxarëk bër Bëšëwif bën lawënëgu babi. Ata wëlaraw këni bëjo oduxuma, bëjo okwëlekwële. ⁴⁸ Ar baṅo lëxwënd an, fel babi amatinali aṅo: «Ar këmo wëga an, mëñ ex, tërayino.»

⁴⁹ Ataṅ ga sëka këṅo Yesu, re ko: «Mondake bayi këy Asëyali!» Ata wëga këṅo. ⁵⁰ Ata re ko Yesu: «Xey lawo, er yow këy ey di in dil aṅand!» Na ga wëlën këno, sëra këno. ⁵¹ Ata abat ar engä gë Yesu, regëgu ko duxuma irexëm in gër acëmar, saw̃ ko baḍ anëf and xadëp ir ašadaxan alëngw in. ⁵² Ata re ko Yesu: «Wëj mašël duxuma in gër acëmar gayik ðek bër kë wërënd gë duxuma bën, duxuma fo këbi law̃ bëte. ⁵³ Ba yëla këy asëkwan sëkwan këme mo kara Faba mëñ ar xor dox exe ðawëneliw ataṅ ataṅ, omeleka owëli owëli an? ⁵⁴ Mondake cëṅ kë ḥata er rek Oñëgw Omënëk in mëne afo me toro mondako?» ⁵⁵ Ata Yesu yeyaneli këbi bëte bër gër amëxwër bën: «Wën yowëraw kën ene tëra gë oduxuma do gë okwëlekwële, ba arek axeyax nde hi këme? Ax gi ex na nde key yo key bamëni sëyalirand bela bën gër yangana ir Aciw̃ and Kaxanu? Bari gaḃatak axe tëra bana. ⁵⁶ Barikan ðek beṅo mondako bax ex gi ex ṅataxën er yëgw këni bëlawënel bër Kaxanu in.» Aṅo šapëran këno bësëfan bën, hërëra këni bën ðek.

End Yesu gër iciw̃ ind Kayif eṅ

⁵⁷ Bër sëra baṅo Yesu bën, wëla këno gër ed barër bani bëšalen do gë bëxarëk bër Bëšëwif,

gër iciw̃ ind Kayif, ašadaxan alëngw an. ⁵⁸ Ata Piyer këbi sëfa nacët ako bër sëra baŋo Yesu bën, xali gër eyang ed ašadaxan alëngw. Lil ko gër yangana do xetëna këbi bënëkona bën gër ed yëpa këni exo wataxën ba mondake kë ħata endey eŋo. ⁵⁹ Ata bëšadaxan bëlëngw bën, gë dëk Amara and bëxarëk bër Bëšëwif aŋ këni šaland er këno nagašan Yesu eno d'awaxën. ⁶⁰ Bari ado ga nagašandëra bano bëranjëm, abani šot na etibax. Ata šanayaw këni bela bëxi këni rend: ⁶¹ «Ajo bax rend mëne axor ko xor exo ñam Aciw̃ and Kaxanu aŋ do exo kanin në bakey batas.» ⁶² Ata ašadaxan alëngw an xani ko, wëka këŋo: «Wëj bëndanjëm këni nagašanënd, ba ay yaka na nde?» ⁶³ Barikan Yesu xor ko yem. Aŋo re ko ašadaxan alëngw an: «Gër oŵac or Kaxanu, mëŋ ar gë aniyān an, këme yašarënd, pelëlëbo angëmëne wëj ex Afexën an, Asëñiw̃ ar Kaxanu an!» ⁶⁴ Yesu yaka këŋo: «Iyo go dëŋ ex. Bëte baxëtël me baš mëne awat këne wat wëno Asëñiw̃ ar ala an ga yëpa këme gand liw̃ ir Kaxanu, mëŋ Ar xorëk beŷ dëk an. Awat këne wat yaŋ gër orën ga këme šëlaw gë baŋar baŋ.» ⁶⁵ Ga logën këŋo ašadaxan alëngw an, ħesëra ko acud' andexëm aŋ do ko rend: «Anëka šir këŋo Kaxanu! Anëka šir këŋo Kaxanu! Sede nde bayik na exo baš yëŷ? Ine yëla kën?» ⁶⁶ Ata yaka këni: «Ajo ar edaw̃ ex.» ⁶⁷ Kwël na fo yāna këni këno soronënd: bëjo asëpan, bëjo awëŋ, bëjo bëte ašën do eno mëka: ⁶⁸ «Gayikako wëj rek mëne alaw̃ënel ar Kaxanu ey, pelëlëbo ba noŷo šën ki.»

End eyaxëta ed Piyer eŋ

⁶⁹ Xarak amëd aņo, Piyer fac bayi baxo, gër ed yëpa ko gër yangana. Ata sëka këņo endënaŵ, re ko: «Wëj bëte ar enga end Yesu, Agalile an hi këy!» ⁷⁰ Ata ga ko yax Piyer yaka ko poyoma: «Wëno ado ame nang ex na er këy rend in.» ⁷¹ Ga xani ko, ko yend gand ebët ed iciŵ, endënaŵ ecëxe bëte ga wat këņo këbi felënd bër hi bax na bën: «Ajo ar enga end Yesu Ibënasaret hi ko de.» ⁷² Ata yaşar ko ga ko yax gaşëxe: «Wëno amo nang ex na de ala ajo.»

⁷³ Ga başanak, bër xet bani gë Piyer bën re këni: «Dal ga ex nde, wëj ar enga end ala ajo hi këy. Ang këy yeyanënd ak nangaxën këmi mëne Abëgalile ey.» ⁷⁴ Na yaka ko: «Corëlexe Kaxanu angëmëne anang nang këmo ala ajo!» Ata amëd aņo yata ecare el. ⁷⁵ Piyer xwita ko er fel baņo Yesu in mëne đamana exo yata ecare el anëka këņo yaxëta batas! Ata xwiriş, şan ko fac ko sesëxënd ga şena këņo mbaņ er ri ko in.

27

End Yesu gër eyang ed Pilat eņ

¹ Ga wecak gëbër, bëşadaxan bëlëngw bën gë bëxarëk bër Bëşëwif bën yëpaxën këni end Yesu eņ. Ata xetan këbi eno đaw. ² Ga xap këno, wëla këno yaņ gër eyang ed Pilat eņo kitix mëņ bëte.

³ Ata Yuda, asëfan ar lëxw baņo Yesu an, şena këņo ga wat ko mëne anëp dëņ nëp këno. Bakali ko batama ofëxw osas band kodı ir yël bano baņ gër Amara and bëşadaxan bëlëngw do gë and bëxarëk bër Bëşëwif. ⁴ Fel këbi mëne mbaņ lif ko ga fan këņo ala ar yowëy axo men ex na an.

Yaka këno: «Wěj nangëk ðe eņo, biyi abo bal ex na!» ⁵ Sam ga yaka këno mondako, Yuda ŝeņi ko biŝaw kodı in lëf gër Aciw̃ and Kaxanu, do ye ko kwël xaw̃ayax ko. ⁶ Ga w̃eðara këni kodı in, bēŝadaxan bēlëngw bēn re këni mēne ax ñap ex na eni maŝ kodı ijo gër akwētaya and oyël or Kaxanu, gayikako akanji and enjēw end ala ex. ⁷ Ata xetan këbi eni yēc oŝenga or abay ar ofeya an eni dixën oņeg od bēliyer. ⁸ Měj këni w̃acaxënënd xali doro oŝenga olo «Ebar ed oŝat.» ⁹ Mondako ģata bax er re baxo Kaxanu paß gē Yeremi, alaw̃ēnel an: «Bēxarëk bër Bēŝewif bēn aw̃eð w̃eð këni batama ofëxw osas band kodı baņ, akanji and Bēyisērayel aņ ang fēnëta bano ak. ¹⁰ Bēte gē kodı ijo këni yēcaxën oŝenga or abay ar ofeya ol ang fel ke Axwën ak.»

End Yesu gër kiti ind Pilat eņ

¹¹ And ģateli këno Yesu gër eyang aņ, Pilat w̃ëka këņo: «Wěj nde ex emun end Bēŝewif eņ?» Yaka ko: «Iyo go dēņ ex!» ¹² Ako nagaŝandëra bano xali bēŝadaxan bēlëngw bēn do gē bēxarëk bër Bēŝewif bēn, ŝarikan mēj abi yaka ex na. ¹³ Ata re ko Pilat: «Ay wëlënd na nde ðek bend këni nagaŝandërand beņ?» ¹⁴ Bari mēj aņo yaka ex na. Aņo ŝaran këņo Pilat xali xurik.

¹⁵ Ofëna or Apexa kala, Pilat asebët baņo sebëtënd andepëra amat, and këno yata Bēŝewif aņ. ¹⁶ Xarak, andepëra angwëlik hi bax na and bano w̃acënd Yesu Barabas. ¹⁷ Ang ŝarërëgu bani gër aciw̃ and kiti ak, Pilat w̃ëka këbi: «Noỹo wa ýandi këņun mo tebët doyijo, Barabas nde

ba Yesu, ar këno w̄acënd Kërisët an nde?» ¹⁸ Aye nang baxo Pilat mëne në end oyakërax lëxwaxën bano Yesu. ¹⁹ Ata and ȳëpa ko Pilat gër aciw̄ and kiti aŋ, alindaw̄ law̄ënëgu ko eŋo pel ako: «Wëj kërey d̄il na de gër end ar ţenene ajo! Wëno cëŋ wec soro këme në endexëm në lakeli!»

²⁰ Ata bëshadaxan bëlëngw bën do bëxarëk bër Bëšëwif bën ţoñ kënebi bela eno nëyali Pilat eŋo tebët Barabas do eŋo daw̄ Yesu. ²¹ Na re ko Pilat: «Bela bëxi bëjo, yatayino abat!» Yaka këni ţor: «Barabas yata këmo! Barabas yata këmo!» ²² Re ko bëte Pilat: «Do mondake këmo ri Yesu, ar këno w̄acënd Kërisët an?» Yaka këni ţor: «Pikalo, pikalo gër kërëwa!» ²³ Wëka këbi bëte: «Ineŵa w̄en ko?» Aŋo xeŷ këni kaš-kaš: «Pikalo, pikalo gër kërëwa!» ²⁴ Ata Pilat wata ko mëne ax mënd ex na eŋo tebët Yesu këdi kë wonjo kaš-kaš angol aŋ. Wëd ko inëp ind gë men do neba ko na dëŋ otaxan ok xali wat këno bën dek. Ga faŷ ko, re ko: «Awa end ošat or ar ţenene ajo eŋ, wën nangëk de, wëno ame nang ex na!» ²⁵ Yaka këni bën dek: «Eyo, mëkayidëlebo Kaxanu end enjëw̄ end ala ajo eŋ biyi gë obaš orebi ol!» ²⁶ Pilat sebët këŋo Barabas do fel këbi ocoroda odexëm ok eno cewëra Yesu damana eno pikaxën.

End Yesu gër otaxan od ocoroda eŋ

²⁷ Ata ocoroda od Pilat ok nëcët këno Yesu gër yangana ir eyang. Ga barërëgu këni bën dek, xeta këno. ²⁸ Ga ţudëtëra këno banjëm bandexëm ban, nëmb këno ocud ombarax. ²⁹ Sawëgu këni bëte inini ind atëx and gë odëmbën, for këni ang ekamote fo do ţëxw

këno. Fëxwën këno ošet exo dëkaya gër ataxan and liw̃. And këno sëka aŋ, eni poxi gër lëngw irexëm do eno dëšënd: «Emun end Bëšëwif, ašëma këmi šëmand!»³⁰ Ocorođa odëmar eno tēpan gër dëxas, oko eno dang gë ošet ol or fëxwën bano ol.³¹ And lëšëra këno mondako aŋ, šudët këno ocud ombarax oŋ do w̃aš këno banjëm bandexëm baŋ eno mëlaxën gër ed këno fikax.

End Yesu gër kërëwa eŋ

³² Ata enga end ocorođa eŋ këno nēcëtënd Yesu angol and Yerusalem aŋ eno pikax fac. Ga fed këni gë ar bano w̃acënd Simonŋ iβ Siren, nëyali këno exo dāpara osëx or këno fikaxënëx Yesu ol.³³ Na lapara ko osëx ol xali ñat këni gër itënd bani w̃acënd Golëgota, mëne ngëŋ «Ind ang egor.»³⁴ Ata yël këno Yesu ngoy ind bar bani gë bëšan. And sëyi ko aŋ, ñëp ko exo ceβ.³⁵ And fika këno aŋ, ocorođa ok šëtërend këni banjëm bandexëm baŋ. Bëñak ri bani eni nangaxën ar kë w̃ed an.³⁶ Ata yëpara këni gër enëkona.³⁷ Yabët gaf in fika bani ingombgomb ind yëgwaxën bani mëne «Yesu, emun end Bëšëwif eŋ.» Ejo bax amena and law̃axën bano aŋ.³⁸ Afika fika banëbi bëte gë mëŋ bërek bëxeŷax bëxi: abat gand liw̃ ajo gand šame.³⁹ Ata bela bër bax xucarand ler gër ed fika banëbi bën, këno širënd Yesu. Sam eni këmëyëta eni de:⁴⁰ «Yo wëj bax rend mëne axor këy xor ey ñam Aciw̃ and Kaxanu do ey kanin në bakey batas. Awa pexënyal doro! Enimin, angëmëne wëj ex Asëñiŵ ar Kaxanu

an, pedaw gër kërëwa mi wat!» ⁴¹ Alës bano lësënd bëte bësadaxan bëlëngw bën, gë bësalen bën do gë bëxarëk bër Bësëwif bën. ⁴² Er bani rend: «Oko, mëḡ ar babi racëtënd bela gër toro an nde kē sēkwanënd exo pedaw gër kërëwa! Gayikako mëḡ ex emun end, biyi Bëyisërayel eḡ, pedawëlexo enëḡo kwëtaxëne! ⁴³ Ax gi ex na nde mëḡ ar xwëta këḡo Kaxanu hi ko? Ax gi ex na nde bëte Kaxanu aḡan ḡan këḡo? Bëte ax gi ex na nde mëḡ dëḡ kē rend mëne Asëḡiḡ ar Kaxanu exo? Awa gërëgako dacëtëleḡo ngwa!» ⁴⁴ Aḡir bano ḡirënd bëte bërek bëxeḡax bër fika banëbi gë mëḡ bën.

End ecës ed Yesu eḡ

⁴⁵ Ata ebar el dek ḡamëd'anëk elod eḡan keḡ gër gaf xali hik poxoḡ gaf in. ⁴⁶ Ga xucak bapëxëd batas, Yesu xeḡ ko acakax: «Eli, Eli lama sabatani! Mëne ngëḡ Kaxanu, Kaxanu, ineḡa sebaxën këye?» ⁴⁷ Bër hi bax ler na bën ga wël këno, këni rend: «Wëlino, alawënel Eli këḡo wăcënd!» ⁴⁸ Na wăran ko ala er ḡalu-ḡalu, ḡëmbëḡo ko nē ngoy iḡerëk, fiḡ ko nē oḡët do ḡënën këḡo Yesu exo yuḡ. ⁴⁹ Ata xeḡenaxën këno bër hi bax ler na bën: «Xey wëḡ, tebëlo ene wate ba ayow ko yow Eli eḡo pexën!» ⁵⁰ Yesu xeḡ ko bëte acakax do kwël xoti ko. ⁵¹ Ata lëf gër Aciḡ and Kaxanu, anjëm amëḡax and bax ḡetërend nē baciḡ baki aḡ ḡesik cidët. Rëḡëk bëte ebar el xali ḡapirak bangaḡ baḡ. ⁵² Oḡeg ok fëḡëtayarak do bëwënëk bëranjëm xanira këni gër ecës gë beman beḡ. ⁵³ Bër ḡanëragu bax gër oḡeg bëḡo, lil këni gër Yerusalem, angol amënëk

an, do şanayaxëndëra kënëbi bëranjëm. ⁵⁴ Ata ocorođa od baŋo nëkonand Yesu ok, gë alëngw arebën an, ga wat këni ang rëgëk ebar ak do đek bebër xuca bax na bën, yëdara këni, do re këni: «Enimin ajo, Asëñiŵ ar Kaxanu an ebaxo de!» ⁵⁵ Bëte bësoxari bëranjëm barërëgu bax na. Ga xwëşaraw këni nacët ako këno nëkonënd Yesu. Bën elod nand ebaxo gër ebar ed Galile sëfaw bano do bano rëcarand. ⁵⁶ Şëf gër bësoxari bëjo hi bani: Mari Madëlen, gë Mari, nëm ir bër gë abinëm Şak gë Yosef do gë nëm ir bosëñiŵ bor Sebede.

End emëxwëta ed Yesu eŋ

⁵⁷ Ata apenëka an, ala ar gë napul ar xaniw bax gër Arimate do bano wăcënd Yosef, ħatëgu ko. Mëŋ ala ar gë napul ebaxo do hi baxo bëte asëfan ar Yesu. ⁵⁸ Ata ye ko gër Pilat, xaraw këŋo eŋo maş eman end Yesu eŋ eno mëxwëta. Ata Pilat fel këbi ocorođa ok eno maş. ⁵⁹ Yosef fedali këŋo, fëlëra këŋo gë këpas iwënek. ⁶⁰ Do kwël wëla këŋo, wëxëtax këŋo në yëg ixaşax, ir fësën bano mëŋ Yosef dëŋ gër aparëfac. Ga xwët këno lëf gër xatëx, fëŋ ko lilaya in gë angay atëm do kwël wăyi ko. ⁶¹ Nand baŋo wëxëta Yesu na, ler na yëpara bani Mari Madëlen gë Mari išandaŵ mopabër gë yëg in.

End yëg ir Yesu eŋ

⁶² Yatir akey and eteyëta, bëşadaxan bëlëngw bën do gë ofariseŋ ok sëfër këni bura-bura gër eyang ed Pilat. ⁶³ Ga ħat këni, fel këno Pilat: «Wëj axwën arebi an yow këmi mi nangën mënë anëgwëş ajo, and bayi baxo abëngw an, are

baxo rend mēne and kē xuca bakey batas aŋ, axani ko xani gēr ecēs. ⁶⁴ Awa kēdi kēni yow bēsēfan bērexēm bēn eni deka eman eŋ do eni deyarand gēr bulunda mēne axani xani ko gēr ecēs, pelələbi ocoroda oday ok eni nēkona ŷeg in xali ex kuca bakey batas baŋo. Angēmēne ane di ex na mondako, enēgwēs eŋo kē xuca eñanar eŋ!» ⁶⁵ Ata yaka kēbi Pilat: «Ax gi ex na nde bēnēkona šot kēnēbi na, awa mēlayinēbi gēr ŷeg eni nēkonax ang nang kēn ak.» ⁶⁶ Ata bēsādaxan bēlengw bēn do gē ofariseŋ ok sēfēr kēni gē ocoroda ok xali gēr ŷeg. Ga xēr kēni ošēba gēr angaŷ and fēŋaxēn bani ŷeg aŋ, ocoroda od seb banēbi na ok kēni nēkonand.

28

End ekani ed gēr ecēs eŋ

¹ Ga xucak akey and eteyēta aŋ, yatir oganjar, mopēd gēbēr, Mari Madēlen gē Mari išandaŵ ye kēni gēr ŷeg ir Yesu. ² Ga kēni ħat, ebar el kē rēgēnd. Ata fedaw ko elod gēr orēn meleka ir Axwēn, xēn ko angaŷ and wedixēn bani lilaya ir ŷeg aŋ, do ŷēpaxēn ko. ³ Ola orexēm ol kē watind ang ebingara fo do banjēm bandexēm baŋ fešək xali xurik. ⁴ Ocoroda ok kēbi rēgēndērand. Ga xap kēbi anjiŷ aŋ, kēni wēcērand rebe rebe ang bēsēsək fo. ⁵ Meleka in fel kēbi bēsoxari bēn: «Wēn cēŋ kēren yēdara na! Aye nang kēme mēne Yesu, ar fika bano an, kēno šaland. ⁶ Axo bo ex na ro, anēka xani ko gēr ecēs ang reya baxo ak. Yowēn tan en nēkon gēr ed xwēt bano. ⁷ Gērēgako, marayin enēbi pelēx

bësëfan bërëxëm bën mëne axani xani ko gër ecës. Anëka lëngwa ko gër ebar ed Galile. Fën këno watëx. Wëno eno bax mun nangën!» ⁸ Ga wël këni eno, Mari Madëlen, gë Mari isandaŵ ŵara këni gë anjiŷ fo eni űawëta ŷeg in. Er bar bax gër owëkw orebën anjiŷ gë onënga osëm. Hër këni eni tēfētērax gër bësëfan. ⁹ Ata ga fed këni gë Yesu, šëma këbi. Bën ga sëka këno, foxi këni. Ga këno lëkëra gër osapar, šale këno. ¹⁰ Ata re ko Yesu: «Këren yëdara na! Yeyin enëbi pelëx bëmaŷe bëj eni mara gër ebar ed Galile. Fën këne watëx.»

¹¹ Në fëña fo bayi bani Mari Madëlen gë Mari isandaŵ ga űat këni gër angol and Yerusalem ocorođa od bax nëkonand ŷeg ok. Reyax këni dek gër bëšadaxan bëlëngw ang xucak beŷ ak. ¹² Ata bën ŵacër këni gë bëxarëk bër Bëšëwif bën eni ñëpaxën endey en. Ga wëlër këni na, yël kënebi ocorođa ok kodi ir bon. ¹³ Afel fel banëbi bëte mondako: «Deyayindën mëne bësëfan bër Yesu bën yowëk gëmëd do reka këni eman en nand banun rašënd na. ¹⁴ Do angëmëne exo wël eno Pilat, biyi axor këmo xor mo pel enun teban, ŷowëŷ anun gi na.» ¹⁵ Ocorođa ok xana këni kodi in do ri këni dek ang fel banëbi ak. Ata wëlik endey eno mondako gër Bëšëwif xali doro.

End epemëra ed Atëfëtan en

¹⁶ Bësëfan epëxw gabat bën, ye këni gër ebar ed Galile, yaű gër etënd ed fënëtan bafi Yesu. ¹⁷ And wat këno aű, foxi këni do këno šalend. Barikan bërëmar aňëpëgënan bafi ñëpëgënanënd mëne Yesu dëj ex. ¹⁸ Yesu ga

sëka këbi, fel këbi: «Wëno xwënëk owun or gër orën ol, bëte wëno xwënëk owun or gër ebar ol!
¹⁹ Yeyin gër bela gë enëng gë enëng ebar el ðek, enëbi di bësëfan bëram. Buyindënëbi gër owãac or Faba, gë or Asëñiñ do gë or Angoc Amënëk ol. ²⁰ Tëyalindënëbi etëf ed ðek er fel këmun el. Ata wëno, key yo key, këme hi gë wën xali yatir kë xwët ngwën.»

Oniyan
Oniyan: Oniyan (New Testament+)

copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Oniyan)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

8b7902f3-5e35-5b89-86b2-c6da1be458b9